

ΙΙΣΤΟΡΙΚΗ ΦΕΣΗ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΑΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΣΗ
1911

The Project Gutenberg EBook of Republic, Volume 2, by Plato

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: Republic, Volume 2

Author: Plato

Translator: Ioannis Gryparis

Release Date: April 20, 2012 [EBook #39493]

Language: Greek

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK REPUBLIC, VOLUME 2 ***

Produced by Sophia Canoni. Book provided by Iason Konstantinides. Thanks to George Canonis for his major work in proofreading.

Note: The tonic system has been changed from polytonic to monotonic, otherwise the spelling of the book has not been changed. Footnotes have been converted to endnotes. // Σημείωση: Το τονικό σύστημα έχει αλλάξει από πολυτονικό σε μονοτονικό. Κατά τα άλλα έχει διατηρηθεί η ορθογραφία του βιβλίου. Ο υποσημειώσεις των σελίδων έχουν μεταφερθεί στο τέλος του βιβλίου.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΠΟΛΙΤΕΙΑ

**ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ**

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

**ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΞΗ
1911**

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'.

— Τοιαύτα λοιπόν είναι, όσον αφορά τους θεούς, εκείνα τα οποία, καθώς νομίζω, πρέπει να ακούουν, και εκείνα που δεν πρέπει να ακούουν ευθύς από την παιδικήν των ηλικίαν οι άνθρωποι, που θέλομεν να τιμούν τους θεούς και τους γονείς των και να θεωρούν όχι ως το μικρότερον αγαθόν την μεταξύ των αγάπην και ομόνοϊαν. — Και νομίζω ότι είναι σωστά όσα παρεδέχθημεν επ' αυτού του αντικειμένου.

— Τώρα, εάν θέλωμεν να είναι και ανδρείοι, δεν πρέπει να τους λέγωμεν τοιαύτα, με τα οποία θα τους κάμωμεν να μη φοβούνται καθόλου τον θάνατον; ή νομίζεις ότι ημπορεί ποτε κανείς να γίνη ανδρείος, εάν έχη μέσα του αυτόν

τον φόβον; — Όχι, μα την αλήθειαν, δεν το φαντάζομαι. — Τι δε; όταν ένας άνθρωπος πιστεύη ότι υπάρχει Άδης, τόπος πλήρης φρίκης και τρόμου, νομίζεις ότι θα επροτίμα να φονευθή εις τον πόλεμον, παρά να νικηθή και να γίνη δούλος; — Διόλου. — Καθήκον μας λοιπόν είναι, καθώς φαίνεται, να επιστήσωμεν την προσοχήν μας και εις όσα θα λέγωνται περί του αντικειμένου τούτου και να συστήσωμεν εις τους ποιητάς να μην κατηγορούν, όπως συνήθως, τα εν τω Άδη, αλλά μάλλον να τα επαινούν, επειδή ούτε αληθινά είναι όσα λέγουν, ούτε ωφέλιμα διά τους μέλλοντας πολεμιστάς. — Πρέπει πράγματι. — Ας εξαλείψωμεν λοιπόν από την ποίησιν όλα τα τοιαύτα, αρχίζοντες από τους εξής στίχους·

Ας ήμουνα πάνω στη γης κι ας πάη νάμουν σκλάβος
ενός φτωχού — —
παρά να ήμουν, βασιλιάς σ' όλους τους πεθαμένους·

και αυτούς·

Και ο Άδης στα μάτια να φανή θνητών και αθανάτων
ο σκοτεινός κι ο άραχλος, που ως κι οι θεοί τον
τρέμουν.

και τους εξής·

Αλλοίμονόν μας! βέβαια και μες στον Άδη υπάρχει
κάποια ψυχή και φάντασμα, μα αίσθησι πια δεν έχει·

και το

Μόνος αυτός αισθάνεται, οι άλλοι σκιές γυρνούνε·

και

απ' το κορμί του πέταξε και πάει η ψυχή στον Άδη
μοιριολογώντας, πόχασε τα νειάτα, την αντρεία της·

και

η ψυχή, καπνός σαν να είταν, μέσα
στη γης εχάθη τρίζοντας·

και τέλος

Σαν νυχτερίδες, που πετούν ατά βάθη ενός σπηλαιίου
τρίζοντας, αν απ' το σωρό καμμιά τους ξεκολλήση

και πέση καταγής κ' η μια κρατιέται απ' την άλλη,
έτσι κ' εκείνες τρίζοντας όλες μαζί πετούσαν.

Αυτά και όλα τα τοιαύτα θα παρακαλέσωμεν τον Όμηρον και τους άλλους ποιητάς να μη δυσαρεστηθούν αν τα διαγράψωμεν, όχι διότι δεν είναι ποιητικά και ευχάριστα να τα ακούουν οι πολλοί, αλλ' όσον ποιητικώτερα, τόσον ίσα ίσα πρέπει ολιγώτερον να τα ακούουν και παίδες και άνδρες, που θα ζήσουν ελεύθεροι, φοβούμενοι την δουλείαν περισσότερον από τον θάνατον. — Έχεις πληρέστατον δίκαιον.

— Ακόμη πρέπει να απορρίψωμεν και όλα τα φοβερά και τρομερά ονόματα που αναφέρονται εις αυτά τα πράγματα, οίον τους Κοκυτούς, τας Στύγας, τα Τάρταρα και όλα τα παρόμοια που είναι χυμένα στο ίδιο καλούπι και που κάμνουν να σηκώνονται οι τρίχες της κεφαλής των, όσοι τα ακούουν· ίσως και αυτά να έχουν την χρησιμότητά των εις τίποτε άλλο· αλλ' ημείς φοβούμεθα διά τους φρουρούς μας, μήπως από αυτήν την φρίκην μας γίνουν περισσότερον του δέοντος ευαίσθητοι και μαλακοί. — Και είναι σωστός αυτός ο φόβος. — Όστε πρέπει να τα αφαιρέσωμεν; — Ναι. — Όστε πρέπει να μεταχειριζώμεθα όλως διόλου τον αντίθετον τύπον και εις τους λόγους και εις την ποίησιν. — Φανερόν. — Θα αφαιρέσωμεν λοιπόν και τα μοιρολόγια και τους θρήνους που βάζουν κάποτε εις το στόμα των εξόχων ανδρών. — Κατ' ανάγκην, με εκείνα τα προηγούμενα. — Ας εξετάσωμεν όμως πρώτα, αν ορθώς θα τα αφαιρέσωμεν· λέγομεν λοιπόν, ότι ένας άνθρωπος σοφός δεν θα θεωρήση τον θάνατον ως δυστύχημα δι' άλλον σοφόν, του οποίου είναι και φίλος. — Μάλιστα. — Όστε δεν θα καθήση να τον κλαίη και να τον μοιρολογά, ως να έπαθε τίποτε κακόν. — Όχι βέβαια. — Ακόμη λέγομεν, ότι ο σοφός είναι άνθρωπος που μόνος του επαρκεί τελείως εις τον εαυτόν του, και απ' όλους ολιγώτερον καμμίαν ανάγκην δεν έχει του άλλου διά να είναι ευτυχής. — Αληθώς. — Όστε διόλου δεν θα είναι δυστύχημα δι' αυτόν να χάση ή υιόν, ή αδελφόν, ή χρήματα, ή τίποτε άλλο από αυτά. — Διόλου πράγματι. — Επομένως και να θρηνή καθόλου δεν πρέπει, αλλ' απεναντίας με μεγάλην καρτερίαν να το υποφέρη, αν τύχη και τον εύρη καμμία τέτοια συμφορά. — Πολύ σωστά. — Σωστά λοιπόν και ημείς αφαιρούμεν τους θρήνους των σπουδαίων ανδρών και τους παραπέμπομεν το πολύ εις τας γυναίκας, και όχι μάλιστα τας σπουδαίας, και εις τους ταπεινοτέρας φύσεως άνδρας, διά να μην το καταδέχωνται να κάμνουν τα ίδια με αυτούς εκείνοι που τους προορίζομεν διά την φρούρησιν της χώρας. Θα παρακαλέσωμεν λοιπόν πάλιν τον Όμηρον και τους άλλους ποιητάς να μη μας παρουσιάζουν τον Αχιλλέα, υιόν θεάς, ότι

πότε απ' τόνα του πλευρό πλάγιαζε πότε απ' τάλλο
και πότε πάλι ανάσκελα ή προύμυτα, ως που τέλος
πετιόνταν πάνω κι ως τρελλός γυρνούσε στ' ακρογιάλι·

ούτε να παίρνη στάχτη με τα δυο του χέρια από τη φωτιά και να την χύνη στην κεφαλή του και να κλαίη και να οδύρεται, όπως τον παρέστησεν εκείνος· μήτε τον Πρίαμον, άνθρωπον σχεδόν ίσον με τους θεούς, να κυλίεται καταγής εις την κόπρον και να παρακαλή

και να εξορκίζη όλους των με τα ονόματά τους·

πολύ δε περισσότερο θα τους παρακαλέσωμεν να μη παριστάνουν τουλάχιστον τους θεούς να οδύρωνται και να λέγουν

ωιμένα, η δόλια!
που για κακό μου εγέννησα το πιο άξιο παλληκάρι·

και αν τους άλλους τους θεούς, μα όχι επί τέλους και τον μεγαλύτερόν τους να τολμήση να τον παραστήση τόσον ανόμοια, ώστε να λέγη

αλλοίμονο! έναν παγαπώ βλέπω να κυνηγιέται
στο κάστρον ολοτρόγυρα και μέσα κλαί' η καρδιά μου·

και αλλού πάλιν

Ωιμένα! νά που ο Σαρπηδών, που πλιο αγαπάω απ' όλους
να σκοτωθή απ' τον Πάτροκλο έτσι το θέλει η μοίρα.

Διότι αν, αγαπητέ μου Αδείμαντε, τα ακούουν εις τα σοβαρά οι νέοι μας τα τοιαύτα και δεν τα περιγελούν ως ανάξια να λέγωνται, θα καταντήση να μη το θεωρούν ανάξιον να τα κάμνουν και οι ίδιοι, αφού μάλιστα είναι άνθρωποι επί τέλους αυτοί· και δεν θα το νομίσουν άξιον μομφής αν τους συμβή να ειπούν ή να κάμουν τίποτε τοιούτον· αλλά χωρίς καμμίαν εντροπήν και από λιποψυχίαν θα αρχίζουν διά τα μικρότερα παθήματα να ψάλλουν οδυρμούς και θρήνους. — Έχεις πληρέστατον δίκαιον. — Δεν πρέπει όμως να συμβή αυτό, όπως μας το απέδειξεν η λογική μας, την οποίαν πρέπει να πιστεύσωμεν, έως ότου τουλάχιστον μας πείσουν με άλλην καλυτέραν. — Αναμφιβόλως.

— Προσέτι, λέγω, δεν πρέπει να είναι και φιλόγελοι οι θεοί· διότι, όταν κανείς παραδοθή εις υπερβολικόν γέλωτα, το τοιούτον επιφέρει και μεγάλην αλλοίωσιν εις την ψυχήν. — Μου φαίνεται και εμένα. — Δεν θα το παραδεχθώμεν λοιπόν, όταν κανείς παρουσιάζη ανθρώπους σπουδαίους να κυριεύωνται από τον γέλωτα, πολύ δε ολιγώτερον θεούς. — Και βεβαίως. — Ούτε όταν λέγη ο Όμηρος

και γέλοιο ακράτητο έπιασε θεούς τους αθανάτους

σαν είδανε τον Ήφαιστο κουτσά να λαχανιάζει,

δεν πρέπει βέβαια να το παραδεχθώμεν, σύμφωνα με τον λόγον σου. — Αφού θέλεις να τον θεωρήσης ιδικόν μου . . . αλλά βέβαια και δεν πρέπει να το παραδεχθώμεν. — Πρέπει όμως ακόμη να σεβασθώμεν και την αλήθειαν διότι, αν είχαμεν δίκαιον, όταν ελέγαμεν προ ολίγου ότι το ψεύδος είναι όλως διόλου άχρηστον εις τους θεούς, και το πολύ μόνον εις τους ανθρώπους χρήσιμον ενίοτε εν είδει φαρμάκου, φανερόν ότι μόνον εις τους ιατρούς πρέπει να επιτρέψωμεν την χρήσιν του και εις κανένα άλλον. — Μάλιστα. — Μόνον λοιπόν εις τους άρχοντας της πόλεως θα δώσωμεν αποκλειστικώς το δικαίωμα να μεταχειρίζονται το ψεύδος απέναντι των εχθρών ή και αυτών των πολιτών, προς όφελος της πόλεως, εις όλους δε τους άλλους θαπαγορεύεται· προς τους άρχοντας μάλιστα να ειπή ψεύμα ένας απλούς πολίτης, θα το θεωρήσωμεν μεγαλύτερον αμάρτημα, παρά να εξαπατήση ένας άρρωστος τον ιατρόν του, ή ένας γυμναζόμενος να αποκρύψη εάν έχη κανένα πάθημα το σώμα του από τον γυμναστήν, ή ένας ναύτης από τον κυβερνήτην την κατάστασιν εις την οποίαν ευρίσκεται το πλοίον ή το πλήρωμα. — Σωστότατα. — Εάν λοιπόν ο άρχων συλλάβη κανένα εις την πόλιν να ψεύδεται από εκείνους που εξασκούν οιονδήποτε επάγγελμα,

αν είναι μάντις ή γιατρός ή ξυλουργός τεχνίτης,

θα τον τιμωρήση αυστηρότατα, επειδή εισάγει εις την πόλιν πράγμα που ημπορεί, ως να ήτο πλοίον, να την αναποδογυρίση και να την καταβυθίση. — Εάν τουλάχιστον ήθελον προστεθή εις τους λόγους και έργα. — Δεν θα λάβωμεν δε ακόμη ανάγκην και της εγκρατείας διά την νεολαίαν μας; — Πώς όχι; — Η δε εγκράτεια δεν έγκειται ως επί το πλείστον εις τα τοιαύτα: να υπακούωμεν εις τους άρχοντας, να μην αφήνωμεν να μας κυριεύη η γαστριμαργία και η φιλοποσία, και να χαλιναγωγούμεν τας ορμάς των αισθήσεων; — Μου φαίνεται. — Θα επιδοκιμάζωμεν λοιπόν εις τον Όμηρον εκείνα που λέγει ο Διομήδης:

φίλε μου, κάθου φρόνιμα, κι άκου το τι σου λέω·

και παρακάτω:

δίχως μιλιά, απ' το σεβασμό που είχαν στους αρχηγούς των

και όσα άλλα τέτοια. — Θα τα επιδοκιμάσωμεν. — Αλλά το ίδιον θα ειπούμεν και δι' αυτά τα άλλα:

Μεθύστακα, πόχεις καρδιά ελαφιού και μάτια σκύλου·

και δι' ὅσα λέγει ἀμέσως κατόπιν, και εν γένει δι' ὅλους αυτοὺς τους παλληκαρισμοὺς που εκστομίζουιν κατά των αρχόντων οι απλοὶ πολῖται, εἴτε εις την ποιήσιν εἴτε εις τον πεζὸν λόγον; — Ὅχι βέβαια. — Επειδὴ, νομίζω, δεν εἶναι κατάλληλοι αυτοὶ οι λόγοι να εμπνεύσουν την αγάπην της εγκρατείας εις τους νέους· εἰάν δε τους εμπνέουν ἄλλα αἰσθήματα, αὐτὸ δεν εἶναι καθόλου παράδοξον· ἢ πῶς σου φαίνεται; — Ὅπως το λέγεις.

— Τι δε; να παριστᾶ ἓνα σοφώτατον ἄνθρωπον λέγοντα, ὅτι τίποτε δεν του ἀρέσει περισσότερο παρά ὅταν εἶναι φορτωμένα τα τραπέζια·

φαγιά και κρέατα, και κρασί να πιάνη ἀπ' τον κρατήρα
ο κεραστής κι ολόγυρα να χύνη στα ποτήρια,

νομίζεις ὅτι εἶναι κατάλληλα αὐτὰ διὰ να παρασκευάσουν τους νέους εις την εγκράτειαν; ἢ το ἐξῆς:

κ' εἶν' ο πιο ἄθλιος θάνατος σαν ἔρχετ' ἀπ' την πείνα

ἢ ὅταν παριστᾶ τον Δία να λησμονή, ἀπὸ την υπερβολικὴν του ακρασίαν, τας αποφάσεις που ἔλαβεν ἀγρυπνῶν μόνος αὐτός, ἐνῶ ὅλοι οι ἄλλοι θεοὶ και ἄνθρωποι κοιμῶντο, και να παραφερθῆ τόσον πολὺ εις μόνην την θεάν της Ἥρας, ὥστε να μη θέλη καν ν' αποσυρθοῦν εις τον κοιτῶνα των, ἀλλ' ἐκεῖ κατὰ γῆς να ικανοποιήσῃ την ἐπιθυμίαν του και να λέγῃ ὅτι ουδέποτε ἠσθάνθη τόσον σφοδρὸν πάθος προς αὐτήν, οὔτε ὅτε ἀκόμη διὰ πρώτην φοράν ἤρχισαν τας σχέσεις των, & κρυφὰ ἀπὸ τους γονιοὺς των· ἢ ὅταν διηγῆται το ἐπεισόδιον του Ἄρεως και της Αφροδίτης, που τους συνέλαβεν ο Ἥφαιστος εις τα δίκτυα του διὰ παρομοίους λόγους; — Πράγματι, καθόλου δεν μου φαίνονται κατάλληλα. — Ἀλλ' ὅπου μας παρουσιάζουν παραδείγματα γενναιότητος και καρτεροψυχίας εἴτε εις τους λόγους εἴτε εις τας πράξεις γενναίων ἀνδρῶν, τότε βέβαια και να τους θαυμάζωμεν και να τους ἀκούωμεν, ὅπως παραδείγματος χάριν το ἐξῆς:

κ' ἐχτύπησε το στήθος του κ' ἔτσ' εἶπε της καρδιάς του·
βάστα καμένη μου καρδιά, κι ἄλλα χειρότερα εἶδες.

— Βεβαιότατα. — Δεν θα επιτρέψωμεν ὅμως ἀκόμη να εἶναι οι πολεμισταὶ μας φιλοχρήματοι και να διαφθείρωνται με δῶρα. — Διόλου. — Οὔτε θα τους ψάλλωμεν ὅτι:

τα δῶρα πείθουν τους θεοὺς, πείθουν τους βασιλιάδες·

οὔτε θα ἐπαινέσωμεν ως αξιοσυστάτους τας συμβουλὰς που ἔδιδεν ο Φοῖνιξ ο παιδαγωγὸς του Ἀχιλλέως εις αὐτόν, να βοηθήσῃ μεν τους Ἀχαιοὺς ἀν λάβῃ

δώρα, αν όμως δεν λάβη, να μη παραιτήση τον θυμόν του· ούτε εις τον ίδιον τον Αχιλλέα θα κάμωμεν αυτήν την αδικίαν, να τον παραδεχθούμεν τόσον φιλοχρήματον, ώστε να λάβη δώρα παρά του Αγαμέμνονος, ή να δεχθή εξαγοράν διά να παραδώση ένα πτώμα. — Βεβαίως δεν είναι δίκαιον να τα επαινούμεν αυτά. — Εντρέπομαι δε διά λογαριασμόν του Ομήρου να λέγω, ότι είναι και ασεβή όσα αναφέρει περί του Αχιλλέως, εκείνα προ πάντων που είπε προς τον Απόλλωνα:

κάνεις απ' όλους τους θεούς δεν είν' κακώτερός σου,
Εκάεργε, μα θα σώδειχτα κ' εγώ, αν ημπορούσα

και εκεί, όπου δεικνύει όλην του την περιφρόνησιν και είναι έτοιμος να προσβάλη τον ποταμόν Ξάνθον, που ήτο θεός· και πάλιν διά την κόμην του, την οποίαν είχε κάμη τάξιμον άλλου ποταμού, του Σπερχειού, να λέγη:

την κόμη μου στον Πάτροκλο τον ήρωα θα προσφέρω,

ο οποίος Πάτροκλος ήτο νεκρός· και δεν πρέπει να πιστεύσωμεν ότι έκαμε τοιούτον πράγμα, ούτε ότι έσυρε τον νεκρόν του Έκτορος γύρω εις το μνήμα του φίλου του, ούτε ότι έσφαξε τους αιχμαλωτισθέντας Τρώας επί της πυράς του· όλα αυτά θα επιμένωμεν ότι δεν είναι αληθινά και ούτε θα επιτρέψωμεν εις τους ιδικούς μας να πιστεύσουν, ότι ο Αχιλλεύς, υιός θεάς και του Πηλέως, ανθρώπου σωφρονεστάτου και συγχρόνως εγγόνου του Διός, ο Αχιλλεύς, λέγω, μαθητής του σοφωτάτου Χείρωνος, ήτο τόσον ανισόρροπος, ώστε να έχη εις την ψυχήν του δύο πάθη όλως διόλου εναντία προς άλλα, μίαν ταπεινήν φιλοχρηματίαν αφ' ενός, και μίαν υψηλοφροσύνην αφ' ετέρου, η οποία δεν ελογάριαζε ούτε θεούς ούτε ανθρώπους. — Σωστά λέγεις.

— Ας μη πιστεύωμεν λοιπόν ακόμη, ούτε ν' αφήνωμεν να λέγουν, ότι ο Θησεύς, υιός του Ποσειδώνος και ο Πειρίθους, υιός του Διός, επεχείρησαν την ιερόσυλον εκείνην απαγωγήν, που τους αποδίδουν, ούτε ότι άλλος κανείς υιός θεού και ήρωας ετόλμησε να διαπράξη τας σκληρότητας και τας ασεβείας, με τας οποίας ψευδώς τώρα τους δυσφημίζουν· αλλά να αναγκάσωμεν τους ποιητάς ή να τας αναιρέσουν, ή να μη λέγουν ότι είναι τέκνα θεών· και να μην επιχειρούν να πείθουν τους νέους μας και τα δύο, ότι οι θεοί γεννούν τοιαύτα τέκνα και ότι οι ήρωες δεν είναι διόλου καλύτεροι από τους ανθρώπους· διότι, όπως ελέγαμεν προηγουμένως, ούτε όσια ούτε αληθινά είναι αυτά· επειδή απεδείξαμεν βεβαίως, ότι είναι αδύνατον να προέρχωνται κακά από τους θεούς. — Μάλιστα. — Προσέτι δε, ότι είναι και βλαβερά εις τους ακούοντας· επειδή ο καθένας θα δικαιολογήται απέναντι του εαυτού του διά τας κακίας του, αφού θα πιστεύση ότι παρόμοια πράττουν και έπραττον και

ὄσοι 'ναι ἀπὸ το σπέρμα των θεῶν
ζεστοὶ του Δία συγγενεῖς
πόχουν ψηλὰ στον ουρανὸ
του Δία του πατέρα τους βωμὸ
πάνω στῆς Ἴδας τὴν κορφή,
καὶ τρέχει μες στὶς φλέβες των
ἀκόμη το αἷμα των θεῶν.

Δι' ὄλους λοιπὸν αὐτοὺς τους λόγους ἀς καταργήσωμεν αὐτοὺς τους μύθους, μήπως καταστήσουν ευεπιφόρους τους νέους μας εἰς τὴν πονηρίαν. — Σύμφωνος. Ἀφοῦ λοιπὸν τώρα ορίζομεν ποίους πρέπει νὰ ἐπιτρέπωμεν καὶ ποίους ὄχι, υπολείπεται ἀκόμη κανένα εἶδος, περὶ του οποίου νὰ ομιλήσωμεν; διότι τι πρέπει νὰ λέγεται περὶ των θεῶν καὶ των θείων καὶ των ἡρώων καὶ του Ἄδου, το καθωρίσαμεν πλέον. — Μάλιστα. — Δεν θα μας υπελείπετο λοιπὸν τώρα νὰ ομιλήσωμεν καὶ περὶ των ἀνθρώπων; — Μου φαίνεται. — Ἀλλὰ, φίλε μου, αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον ἐπὶ του παρόντος. — Διατί; — Διότι θα εἴπωμεν, νομίζω, ὅτι οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ μυθογράφοι πραγματεύονται πολὺ κακὰ το ζήτημα τοῦτο, ὅταν λέγουν, ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ ἀδικοὶ μεν, ευτυχεῖς ὁμως, καὶ ἀπεναντίας πολλοὶ δίκαιοι δυστυχεῖς, ὅτι ἡ ἀδικία ὠφελεῖ, ὅταν κατορθῶνῃ νὰ ἀποκρύπτεται, ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι καλὸν διὰ τον ἄλλον, ὄχι ὁμως καὶ δι' ἐκεῖνον που τὴν εξασκεῖ καὶ αὐτὰ μεν θα τους ἀπαγορεύσωμεν νὰ τα λέγουν, θα τους ἐπιβάλλωμεν δε νὰ ψάλλουν καὶ νὰ μυθολογοῦν ὅλως διόλου τα ἐναντία· δεν εἶναι ἀλήθεια; — Καὶ πολὺ μάλιστα. — Τότε λοιπὸν, ἀν παραδεχθῆς πως ἔχω δίκαιον εἰς τοῦτο, θα συμπεράνω, ὅτι εἶσαι πλέον σύμφωνος μαζί μου δι' ὅσα ἀπ' ἀρχῆς συζητούμεν. — Εἶναι σωστὴ ἡ παρατήρησις σου. — Ἀς ἀναβάλωμεν λοιπὸν νὰ καθορίσωμεν τι πρέπει νὰ λέγωμεν ἐν σχέσει πρὸς τους ἀνθρώπους, ἀφοῦ προηγουμένως εὐρωμεν, ποῖα εἶναι ἡ οὐσία τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὅτι εἶναι ἐκ φύσεως ὠφέλιμος δι' ἐκεῖνον που τὴν εξασκεῖ, ἀδιάφορον εἰάν θεωρῆται, ἢ ὄχι, τοιοῦτος. — Καλὰ λέγεις.

— Ετελείωσε λοιπόν το ζήτημα όσον αφορά τους λόγους· τώρα πρέπει, νομίζω, να εξετάσωμεν και περί του τρόπου του λέγειν, ούτως ώστε να γνωρίζωμεν πλέον κατά βάθος και τι πρέπει να λέγωμεν και πώς πρέπει να τα λέγωμεν.

— Δεν εννοώ τώρα τι θέλεις να ειπής, είπεν ο Αδείμαντος. — Και όμως πρέπει· αλλ' ίσως να το εννοήσης έτσι καλύτερα. Όλα όσα λέγουν οι ποιηταί και οι μυθολόγοι δεν είναι διήγησις πραγμάτων αναφερομένων είτε εις το παρελθόν, είτε εις το παρόν, είτε εις το μέλλον; — Τι άλλο βέβαια; — Και δεν μεταχειρίζονται προς τον σκοπόν των άλλοτε μεν την απλήν διήγησιν, άλλοτε δε την μιμητικήν διήγησιν, και άλλοτε πάλιν και τους δύο αυτούς τρόπους μαζί; — Σε παρακαλώ, θέλω να μου το εξηγήσης και αυτό σαφέστερα. — Αστείος διδάσκαλος φαίνεται πως θα είμαι και όχι πολύ μεταδοτικός· ας κάμω λοιπόν όπως εκείνοι που δεν έχουν και μεγάλην ευκολίαν να εκφράζονται· θα χωρίσω ένα μέρος από το όλον και με αυτό θα προσπαθήσω να σου δώσω να εννοήσης τι θέλω να είπω· και λέγε μου, σε παρακαλώ· γνωρίζεις τους πρώτους στίχους της Ιλιάδος, όπου διηγείται ο ποιητής, ότι ο μεν Χρύσης παρακαλεί τον Αγαμέμνονα να του αποδώη με λύτρα την θυγατέρα του, εκείνος δε ωργισμένος τον αποδιώκει, και τότε ο ιερεύς εξορκίζει τον Απόλλωνα να στρέψη την οργήν του κατά των Αχαιών, διά την άρνησιν ταύτην; — Τους γνωρίζω βέβαια. — Γνωρίζεις λοιπόν ότι μέχρι μεν των στίχων

κι όλους τους Αχαιούς

παρακαλούσε,

μα ξέχωρα τους δύο τους γιουούς του Ατρέως, τους στρατηλάτες,

διηγείται ο ίδιος ο ποιητής και δεν ζητεί να μας στρέψη αλλού τον νουν, ότι τάχα είναι άλλος ο διηγούμενος και όχι αυτός ο ίδιος· τα παρακάτω όμως τα λέγει ως να ήτο ο ίδιος ο Χρύσης και προσπαθεί με κάθε τρόπον να μας κάμη να φανταζώμεθα πως δεν είναι ο Όμηρος που τα λέγει, αλλά ο γέρων, ο ιερεύς του Απόλλωνος· και εις όλην δε εν γένει την ποιήσιν του το ίδιον σχεδόν κάμνει, και εις τα Τρωικά και εις τα εν Ιθάκη και εις ολόκληρον την Οδύσσειαν εκείνην των παθημάτων. — Πράγματι. — Διήγησις λοιπόν είναι, και όταν αναφέρη αυτολεξεί τους λόγους των άλλων, και όταν αυτός ο ίδιος λέγη τα εν τω μεταξύ; — Πώς όχι; — Αλλ' όταν αναφέρη καμμίαν ρήσιν ως εκ μέρους άλλου, δεν παραδέχεσαι ότι προσπαθεί να αφομοιώση, όσον είναι δυνατόν, τα λεγόμενά του με το πρόσωπον, το οποίον μας παρουσιάζει διά να ομιλήση; — Το παραδέχομαι· πώς όχι; — Όταν λοιπόν αφομοιώνη κανείς τον εαυτόν του με έναν άλλον, είτε κατά την φωνήν, είτε κατά το σχήμα, δεν λέγομεν ότι τον μιμείται; — Βεβαίως. — Όστε, εις αυτήν την περίστασιν, και αυτός και οι άλλοι ποιηταί, κάμνουν μιμητικήν διήγησιν, καθώς την είπα προτύτερα. — Μάλιστα. — Αν όμως δεν απέκρυπτε διόλου ο ποιητής τον εαυτόν του, τότε όλη η ποιήσις

του και η διήγησις του θα εγίνετο δίχως την μίμησιν· και διά να μη μου ειπής πάλιν, ότι δεν εννοείς, πώς θα εγίνετο τούτο, εγώ θα σου το εξηγήσω. Εάν δηλαδή ο Όμηρος, αφού είπεν ότι ήλθεν ο Χρύσης με τα λύτρα της θυγατρός του, διά να ικετεύση τους Αχαιοούς και προ πάντων τους δύο βασιλείς, εξηκολούθει να ομιλή όχι ως να εγίνετο Χρύσης, αλλά ως Όμηρος ακόμη, δεν θα ήτο τότε πλέον μίμησις, άλλα απλή διήγησις. Και ιδού πώς θα ήτο τότε το ποίημα, αν και θα σου τα ειπώ όχι εμμέτρως, διότι δεν είμαι δα και ποιητής:

«Ἦρθεν ο ιερέας και παρακαλούσε τους θεούς ν' αξιώσουν τους Αχαιοούς, να πάρουν την Τρωάδα και να γυρίσουν με το καλό στα σπίτια τους, και να λυτρώσουν τη θυγατέρα του παίρνοντας την ξαγορά της και να σεβαστούν το Θεό. Κι όταν τάκουσαν όλοι οι άλλοι τον εσεβάστηκαν και ήσαν σύμφωνοι, μόνον ο Αγαμέμνων αγρίεψε και τον πρόσταξε να τραβηχθή αμέσως τώρα και να μην τολμήση να ξανάρθη, μήπως δεν τον ωφελήσουν καθόλου τα στεφάνια του θεού και η πατερίτσα του· και πρι να ξεσκλαβωθή η θυγατέρα του, θα γεράση, του είπε, κάτω στο Άργος μαζί του· και τον πρόσταξε να φύγη και να μην τον ερεθίζη, αν θέλη να φθάση γερός στο σπίτι του· κι ο γέροντας που τάκουσε τον έπιασε τρομάρα κ' έφυγε χωρίς να βγάλη μιλιά· και αφού προχώρησε μακριά από τα καράβια, άρχισε να παρακαλή τον Απόλλωνα, κρίζοντάς τον με όλα τα ονόματά του, και να του θυμίζη, αν καμμιά φορά του είχε χαρίση τίποτα για να τον ευχαριστήση, ή θυσία ξεχωριστή να του είχε προσφέρη, ή εκκλησιά να του είχε χτίση· για όλα αυτά λοιπόν τον παρακαλούσε να τιμωρήση τους Αχαιοούς με τα βέλη του, για τα δάκρυα που τον έκαμαν να χύση . . .»

Κατ' αυτόν τον τρόπον, φίλε μου, γίνεται απλή διήγησις χωρίς μίμησιν. — Εννοώ.

— Εννοείς λοιπόν ότι το εναντίον είδος της διηγήσεως είναι, όταν ο ποιητής αφαιρή τα εν τω μεταξύ, που λέγει ο ίδιος, και αφήνη μόνον εκείνα, που λέγουν μεταξύ των τα πρόσωπα. — Και αυτό το εννοώ· όπως δηλαδή γίνεται εις τας τραγωδίας. — Ακριβώς· και τώρα, νομίζω, σου έδωσα να καταλάβης εκείνο, που δεν ημπόρεσα προηγουμένως, ότι δηλαδή, ένα μεν είδος της ποιήσεως και της μυθοπλαστίας γίνεται εξ ολοκλήρου διά της μιμήσεως, η τραγωδία και η κωμωδία, όπως είπες και συ, ένα δε άλλο είδος απλώς διά της διηγήσεως του ιδίου του ποιητού· και θα το εύρης αυτό προ πάντων εις τους διθυράμβους· υπάρχει δε και τρίτον είδος, εις το οποίον συνενοούνται και οι δύο τρόποι, όπως γίνεται εις την επικήν ποιήσιν και εις πολλά άλλα είδη ποιήσεως· με ενόησες λοιπόν; — Πώς; τώρα εννοώ τι ήθελες να ειπής τότε. — Τώρα ενθυμήσου και τι ελέγαμεν πριν από αυτά, ότι, αφού καθωρίσαμεν το τι πρέπει να λέγωμεν, υπολείπεται να εξετάσωμεν και το πώς πρέπει να τα λέγωμεν. — Αλλά το ενθυμούμαι.

— Ενοούσα λοιπόν, ότι πρέπει να συζητήσωμεν, εάν θα αφήσωμεν εις τους ποιητάς το δικαίωμα να μεταχειρίζωνται την μιμητικήν διήγησιν, ή εν συνδυασμῶ και την μιμητικήν και την απλήν, και εις ποίας περιστάσεις το ένα ή το άλλο είδος, ή και θα τους απαγορεύσωμεν τελείως την μίμησιν. — Μαντεύω ποίος είναι ο σκοπός σου· να ίδωμεν αν θα παραδεχθῶμεν ή όχι την τραγωδίαν και την κωμωδίαν εις την πόλιν μας. — Ίσως· αλλά ίσως και κάτι περισσότερο ακόμη· διότι δεν ηξεύρω επί του παρόντος ακόμη τίποτε, αλλ' όπου μας φέρη ο λόγος ως πνοή ανέμου, εκεί θα σύρωμεν. — Και έχεις δίκαιον.

— Αυτό λοιπόν τώρα πρόσεξε, Αδείμαντε, αν μας συμφέρη να είναι οι νέοι μας μιμητικοί, ή όχι; ή μήπως έπεται και αυτό εκ των προηγουμένων, ότι ο καθείς μόνον ένα επάγγελμα ημπορεί να εξασκή καλῶς, και όχι πολλά, διότι εκείνος που καταπιάνεται με όλα, δεν θα κατορθῶση ποτέ να διακριθῆ εις κανένα; — Έτσι βέβαια θα είναι. — Όστε το ίδιον θα εφαρμόζεται και περί της μιμήσεως· ο ίδιος άνθρωπος δεν θα ημπορή ποτέ να μιμηται καλῶς πολλά πράγματα, όπως ένα μόνον; — Όχι βέβαια. — Πολύ ολιγώτερον λοιπόν θα ημπορέση να καταγίνεται εις κανένα από τα σπουδαία επαγγέλματα και να μιμηται συγχρόνως πολλά πράγματα και να είναι μιμητικός, αφού ο ίδιος άνθρωπος δεν δύναται να ευδοκιμήση εις δύο συγχρόνως μιμήσεις, αι οποίαι θεωρούνται τόσον σχετικάς προς αλλήλας, όπως παραδείγματος χάριν η τραγωδία και η κωμωδία· ή δεν τας ωνόμαζες προ ολίγου μιμήσεις αυτάς; — Μάλιστα· και έχεις δίκαιον εις αυτό. — Και δεν ημπορούν οι ίδιοι να είναι ραψωδοί και υποκριταί συγχρόνως. — Πράγματι. — Ούτε να είναι οι ίδιοι υποκριταί και εις την τραγωδίαν και εις την κωμωδίαν· όλα δε αυτά είναι μιμήσεις ή όχι; — Είναι. — Και μου φαίνεται, Αδείμαντε, ότι η φύσις του ανθρώπου έχει κατακερματισθῆ εις μικροτέρας ακόμη ειδικότητας, ώστε να είναι αδύνατον να μιμηται κανείς πολλά συγχρόνως, ή και να κάμνη επιτυχῶς εκείνα που παριστάνουν αι μιμήσεις. — Έχεις πληρέστατον δίκαιον.

— Εάν λοιπόν επιμείνωμεν εις την πρώτην μας εκείνην διάταξιν, κατά την οποίαν οι φρουροί μας, απηλλαγμένοι πάσης άλλης ενασχολήσεως, έργον αποκλειστικόν θα έχουν την υπεράσπισιν της ελευθερίας της πόλεως και τίποτε άλλο, που δεν έχει σχέσιν με αυτό, δεν θα τους επιτρέπεται ούτε να κάμνουν ούτε να μιμούνται οτιδήποτε άλλο και αν είναι· εάν δε μιμούνται, μόνον ό,τι έχει σχέσιν με τον προορισμόν των να μιμούνται εκ παιδικής ηλικίας, δηλαδή την ανδρείαν, την σωφροσύνην, την ευσέβειαν, την μεγαλοψυχίαν και τας τοιαύτας αρετάς· κάθε δε ταπεινόν και αισχρόν, ούτε να το πράττουν ούτε να έχουν την επιτηδειότητα να το μιμούνται, μήπως από την μίμησιν καταντήσουν και να γίνουν τοιούτοι· ή δεν έχεις παρατηρήση ότι η μίμησις, εάν αρχίση και εξακολουθῆ από πολύ νεαράν ηλικίαν, καταντά από την συνήθειαν να γίνη δευτέρα φύσις και κατά το σώμα και κατά την φωνήν και κατά την διάνοιαν; — Και πολύ μάλιστα.

— Ποτέ λοιπόν δεν θα επιτρέψωμεν, εκείνοι τους οποίους κηδεμονεύομεν και εννοούμεν να γίνουν μίαν ημέραν σπουδαίοι άνδρες, να μιμούνται μίαν γυναίκα, ή νέαν ή γριάαν, η οποία έξαφνα μαλλώνει με τον άνδρα της, ή τολμά να τα βάζη με τους θεούς πλήρης μεγαλαυχίας διά τας φανταστικάς ευτυχίας της, ή παραδίδεται εις θρήνους και απελπισίαν διά τας συμφοράς της· πολύ δε ολιγώτερον ακόμη μίαν γυναίκα ασθενή ή ερωτευμένην ή και να κοιλοπονά. — Διόλου βέβαια. Ούτε προσέτι δούλας και δούλους, που ασχολούνται εις τας εργασίας των. — Ουδέ τούτο. — Αλλ' ούτε ακόμη και ανθρώπους ταπεινούς και αθλίους, που κάμνουν όλως διόλου τα εναντία απ' όσα τώρα είπαμεν, να υβρίζονται, να περιπαίζη ο ένας τον άλλον, να αισχρολογούν μεθυσμένοι και νηστικοί, ή και όλας αυτάς τας ασχημίας που συνηθίζουν και εις τους λόγους των και εις τα έργα των οι τοιοῦτοι και προς τους εαυτούς των και προς τους άλλους· ούτε ακόμη νομίζω πως πρέπει να υποκρίνονται τους λόγους και τα έργα των παραφρόνων· διότι πρέπει μεν κατ' ανάγκην να γνωρίσουν και τους προστύχους και τους παράφρονας, άνδρας και γυναίκας, όχι όμως και να γίνονται οι ίδιοι και να τους μιμούνται. — Πολύ σωστά. — Τι δε; θα επιτρέπεται τάχα να μιμούνται τους σιδηρουργούς, ή οποιονδήποτε άλλον τεχνίτην, ή τους κωπηλάτας επί των πλοίων, ή τους κελευστάς ή όλους τους τοιούτους; — Και πώς, αφού ούτε να προσέχουν καν θα έχουν δικαίωμα εις κανένα από αυτούς; — Τον δε χρεμετισμόν των ίππων, ή τον μυκηθμόν των ταύρων, την βοήν των ποταμών, της θαλάσσης τον βρυχηθμόν, τας βροντάς, και όλα τα τοιαύτα, θα τα μιμούνται τάχα; — Όχι βέβαια, αφού τους απηγορεύθη να είναι μανιακοί και να μιμούνται τους μανιακούς.

— Εάν λοιπόν εννοώ καλά την σκέψιν σου, υπάρχει ένας τρόπος ομιλίας και διηγήσεως, τον οποίον θα μεταχειρίζεται ο σωστός ο άνθρωπος, όταν έχη τίποτε να είπη· και ένας άλλος πάλιν όλως διόλου διαφορετικός, από την χρήσιν του οποίου δεν ξεκολλούν όλοι οι ταπεινής φύσεως και κακής ανατροφής άνθρωποι. — Και ποίοι είναι αυτοί οι τρόποι; — Ο μεν χρηστός άνθρωπος, μου φαίνεται, όταν εις την σειράν της διηγήσεώς του πρόκειται να αναφέρη πράξιν ή λόγον ενός χρηστού επίσης ανθρώπου, θα προσπαθήση να μιμηθή, ως να ήτο εκείνος ο ίδιος, την απαγγελίαν του, και δεν θα εντραπή δι' αυτήν την μίμησιν, μάλιστα όταν έχη να μιμηθή τον χρηστόν άνθρωπον ενεργούντα με την συνηθισμένην του σταθερότητα και περίνοιαν, και δεν πρόκειται καθόλου διά πρόσωπα προσβεβλημένα από ασθένειαν, ή από έρωτα, ή διατελούντα υπό το κράτος μέθης ή άλλου αναλόγου περιστατικού· όταν δε πάλιν συμπέση ο λόγος διά κανένα ανάξιον εαυτού πρόσωπον, δεν θα ταπεινωθή να αναπαραστήση με όλην την ακρίβειαν αυτόν τον χειρότερόν του, αλλά μόνον εν παρόδω και αν τύχη να κάμνη οπωσδήποτε καμμίαν καλήν πράξιν· αλλά και πάλιν θα εντραπή, αφ' ενός μεν διότι θα είναι αγύμναστος να μιμήται τους τοιούτους, αφ' ετέρου δε διότι θα του έκαμνε κακόν να υποδύεται και αναπαριστά πρόσωπα υποδεέστερα, προς τα

οποία, αν δεν επρόκειτο περί απλής παιδιάς, μόνον περιφρόνησιν θα ησθάνετο. — Πολύ φυσικά.

— Διήγησιν λοιπόν θα μεταχειρίζεται εκείνην, της οποίας ημείς εδώσαμεν προηγουμένως δείγμα διά την ποιήσιν του Ομήρου, και θα μετέχη μεν και των δύο τρόπων, και του απλού και του μιμητικού, αλλ' ούτως ώστε η μίμησις να καταλαμβάνη ελάχιστον μέρος του όλου λόγου· ή δεν έχω δίκαιον; — Πώς; κατ' αυτόν βέβαια τον τύπον πρέπει να ομιλή ο τοιούτος άνθρωπος. — Όστε ο μη τοιούτος πάλιν, όσον φαυλότερος θα είναι, τόσον θα θέλη να μιμηται τα πάντα, και τίποτε δεν θα θεωρήση ανάξιον του εαυτού του· ώστε θα το κάμη έργον του να μιμηται με μεγάλην ακρίβειαν και δημοσία τα πάντα, και όσα ελέγαμεν πριν, δηλαδή τας βροντάς, τον συριγμόν των ανέμων και της χαλάζης, τον τριγμόν των αξόνων και των τροχαλιών, την φωνήν της σάλπιγγος και του αυλού και της σύριγγος και όλων εν γένει των οργάνων, ακόμη δε και τας φωνάς των σκύλων και των προβάτων και των πτηνών και θα διεξάγεται λοιπόν όλος ο λόγος του δια μιμήσεως φωνών και σχημάτων και μόνον μικρόν μέρος διηγήσεως θα έχη. — Αυτό πραγματικώς θα γίνεται.

— Ούτοι λοιπόν είναι οι δύο τρόποι της διηγήσεως, που έλεγα. — Πολύ καλά. — Και ο μεν πρώτος δεν επιδέχεται παρά ολίγας μόνον μεταβολάς, και αν κανείς εύρη και προσαρμογή την προσήκουσαν αρμονίαν και τον ρυθμόν, δεν θα χρειασθή σχεδόν πλέον να ζητήση άλλας εκείνος, που μεταχειρίζεται ορθώς αυτόν τον τρόπον, αλλά θα είναι αρκετή η μία αρμονία και ο όμοιος ρυθμός. — Έτσι είναι όπως το λέγεις. — Ενώ ο άλλος τρόπος; δεν χρειάζεται απεναντίας όλας τας αρμονίας και όλους τους ρυθμούς, εάν πρόκειται να είναι σύμφωνος με την φύσιν του, επειδή έχει όλα τα διάφορα είδη των μεταβολών; — Και πάρα πολύ μάλιστα. — Αλλά όλοι οι ποιηταί, και εν γένει όσοι διηγούνται κάτι δεν μεταχειρίζονται ή τον ένα τρόπον, ή τον άλλον, ή και ένα τρίτον ανάμικτον εκ των δύο; — Κατ' ανάγκην. — Τι λοιπόν θα κάμωμεν ημείς: θα παραδεχθώμεν άραγε εις την πόλιν μας όλους αυτούς, ή τον ένα εκ των αμιγών, ή τον τρίτον τον ανάμικτον; — Εάν έχη σημασίαν η ψήφος μου, εγώ λέγω τον αμιγή τρόπον, που μιμείται τον χρηστόν άνθρωπον.

— Ναι, αλλά και ο ανάμικτος, Αδείμαντε, είναι τερπνός, πολύ δε ακόμη τερπνότερος και εις τους παίδας και εις τους παιδαγωγούς και εις τον λαόν είναι ο αντίθετος εκείνου τον οποίον εδιάλεξες εσύ. — Είναι πράγματι.

— Αλλ' ίσως θα έλεγες, ότι δεν ταιριάζει αυτός εις την ιδικήν μας την πολιτείαν, επειδή δεν ευρίσκεται εις ημάς άνθρωπος να συνενώνη διπλά και πολλαπλά επαγγέλματα, αλλ' ο καθένας εξασκεί το ιδικόν του μόνον. — Δεν ταιριάζει αλήθεια. — Δι' αυτόν τον λόγον δεν θα εύρωμεν μόνον εν τη τοιαύτη πόλει, ο υποδηματοποιός να είναι υποδηματοποιός και όχι έξαφνα και κυβερνήτης

συγχρόνως, ο γεωργός γεωργός και όχι μαζί και δικαστής, και ο πολεμιστής μόνον πολεμιστής και όχι εκτός αυτού και επιχειρηματίας; — Αλήθεια.

— Εάν λοιπόν ένας από εκείνους, που έχουν την δύναμιν της τέχνης να μιμούνται τα πάντα και να λαμβάνουν χιλιάς διαφόρους μορφάς, ήρχετο εις την πόλιν μας διά να επιδείξη την σοφίαν του και τα έργα του, θα τον επροσκυνούσαμεν βέβαια ως θείον άνθρωπον και αξιοθαύμαστον και επαγωγότατον, θα του ελέγαμεν όμως συγχρόνως, ότι δεν έχει θέσιν εις την πόλιν μας τοιούτος άνθρωπος, ουδέ μας είναι επιτετραμμένον να μένη πλησίον μας· θα τον παραπέμψωμεν δε εις άλλην πόλιν, αφού του ράνωμεν την κεφαλήν του με μύρα και τον στεφανώσωμεν με ταινίας και διαδήματα· και θα αρκεσθώμεν ημείς με τον σοβαρώτερον και όχι τόσον επαγωγόν ποιητήν μας και μυθολόγον, ο οποίος όμως θα μας είναι και ωφελιμώτερος, διότι θα μιμήται τον λεκτικόν τρόπον του χρηστού ανθρώπου και θα ακολουθή αυστηρώς τους τύπους εκείνους που ενομοθετήσαμεν, όταν συνετάξαμεν το πρόγραμμα της ανατροφής των στρατιωτών μας. — Έτσι πράγματι να κάμωμεν, εάν θα είναι εις το χέρι μας.

— Τώρα λοιπόν, καλέ μου φίλε, νομίζω ότι έχομεν πραγματευθή τελείως και κατά βάθος το μέρος της μουσικής εκπαιδεύσεως, το οποίον αφορά τους λόγους και τους μύθους· διότι έχομεν καθορίση και τι πρέπει να λέγωνται και πώς να λέγωνται.

— Έτσι νομίζω και εγώ.

— Δεν μας υπολείπεται λοιπόν τώρα το άλλο μέρος της μουσικής, το οποίον αφορά το άσμα και την μελωδίαν; — Φανερόν. — Δεν ημπορεί λοιπόν άραγε να εύρη ο καθένας τώρα, τι έχομεν να είπωμεν και δι' αυτά και οποία πρέπει να είναι, εάν θέλωμεν να είμεθα συνεπείς προς τα προειρημένα;

Επάνω εις αυτό εγέλασεν ο Γλαύκων και είπε — Εγώ λοιπόν, Σωκράτη, κινδυνεύω να μείνω έξω από αυτούς όλους, που ημπορούν να το εύρουν· διότι επί του παρόντος τουλάχιστον δεν είμαι εις θέσιν να είπω ποία πρέπει να είναι αυτά, αν και τα φαντάζωμαι αμυδρώς. — Είσαι όμως βέβαια εις θέσιν να γνωρίζης και να μας είπησ εν πρώτοις αυτό, ότι η μελωδία σύγκειται από τρία στοιχεία, από τα λόγια, από την αρμονίαν και τον ρυθμόν. — Ναι, αυτό μάλιστα. — Λοιπόν, όσον αφορά τα λόγια του άσματος, διαφέρουν άραγε από τα λόγια της απλής διηγήσεως, ώστε να μην ημπορή να εφαρμοσθούν και εις αυτά οι ίδιοι εκείνοι τύποι, τους οποίους καθωρίσαμεν προηγουμένως, και κατά τον ίδιον τρόπον; — Χωρίς αμφιβολίαν. — Αλλ' όμως η αρμονία και ο ρυθμός πρέπει να συμβαδίζουν με τα λόγια. — Πώς όχι; — Είπαμεν όμως ακόμη, ότι εις τας διηγήσεις δεν χρειαζόμεθα ημείς θρήνους και οδυρμούς. — Μάλιστα. —

Ποῖαι λοιπὸν εἶναι αἱ θρηνώδεις ἀρμονίαι; λέγε μου· διότι εἶσαι μουσικὸς ἐσὺ. — Εἶναι ἡ λυδιστὶ λεγομένη ἀρμονία, ἡ μικτὴ καὶ ἡ οὔξια, καὶ μερικαὶ ἄλλαι παρόμοιαι. — Ὡστε αὐτὰς πρέπει νὰ τὰς ἀφαιρέσωμεν διότι εἶναι ἀχρηστοὶ καὶ εἰς τὰς γυναῖκας, τὰς σοβαρὰς τουλάχιστον, καὶ κατὰ μείζονα λόγον εἰς τοὺς ἀνδρας. — Ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ μέθη καὶ ἡ νωχέλεια καὶ ἡ οκνηρία εἶναι πράγματα ἐντελῶς ἀνάρμοστα εἰς τοὺς πολεμιστὰς. — Δεν ὑπάρχει ἀντίρρησης. — Ποῖαι λοιπὸν ἀρμονίαι εἶναι νωχελεῖς καὶ κατάλληλοι διὰ τὰ συμπόσια; — Ἡ ἰωνικὴ καὶ ἡ λυδική, τὰς ὁποίας καὶ ὀνομάζουσι χαλαρὰς. — Αὐτὰς λοιπὸν, φίλε μου, θὰ μεταχειρισθῆς ποτε διὰ πολεμικοὺς ἀνθρώπους; — Ποτέ βέβαια ἀλλὰ κινδυνεύει νὰ μὴ μᾶς μένουσι ἄλλαι ἐκτὸς τῆς δωρικῆς καὶ φρυγικῆς.

— Δεν γνωρίζω εγώ τας αρμονίας· ἀλλ' ἄφησέ μας πρῶτον ἐκείνην τὴν ἀρμονίαν, που θα ἠμπορούσε να μιμηθῆ καθὼς πρέπει τὸν τόνον καὶ τὴν ἔκφρασιν ἐνὸς γενναίου ἀνθρώπου, εἴτε εἰς τὴν συμπλοκὴν τῶν μαχῶν, εἴτε εἰς καμμίαν ἄλλην επικίνδυνον ἐπιχείρησιν, ὁ ὁποῖος καὶ εἰς τὰς ἀποτυχίας ἀκόμη, ὅταν ἐκτίθεται εἰς τραύματα καὶ θανάτους ἢ περιπίπτῃ εἰς ἄλλην τινὰ συμφορὰν, εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιστάσεις ἀντιτάσσει με γενναιότητα τὸ στήθος του καὶ ἀποκρούει τὰ κτυπήματα τῆς τύχης· καὶ μίαν ἄλλην δεύτερον, διὰ τὰς εἰρηνικὰς καὶ ὄχι διὰ τὰς βιαίας πράξεις τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὰς θεληματικὰς, ὅταν ζητῆ να πείσῃ ἢ ὅταν παρακαλῆ, με εὐχὰς τὸν θεόν, με συμβουλὰς καὶ νουθεσίας τὸν ἄνθρωπον, ἢ τουναντίον ὅταν παρέχῃ πρόθυμον οὐς εἰς τὰς παρακλήσεις, τὰς συμβουλὰς καὶ τὰς νουθεσίας ἐνὸς ἄλλου, καὶ δὲν ἔχει λόγους να μετανοήσῃ δι' αὐτὸ, οὔτε υπερηφανεύεται διὰ τὰς ἐπιτυχίας του, ἀλλὰ γνωρίζει να φυλάττῃ τὸ προσήκον καὶ τὸ μέτρον εἰς ὅλας τὰς πράξεις καὶ να μένη εὐχαριστημένος οποιαδήποτε καὶ ἀν εἶναι ἡ ἐκβασίς τῶν. Αὐτὰς λοιπὸν τὰς δύο ἀρμονίας να μας φυλάξῃς, που θα μιμοῦνται κάλλιστα τὸν τόνον καὶ τὴν ἔκφρασιν τοῦ γενναίου καὶ μετρημένου ἀνθρώπου εἰς τὰς βιαίας ἢ θεληματικὰς πράξεις του, εἰς τὰς εὐτυχίας καὶ τὰς ἀτυχίας του.

— Μα δὲν ζητεῖς να σου φυλάξωμεν ἄλλας, εἶπεν ὁ Γλαῦκων, ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὰς που σου ἔλεγα τῶρα καὶ ἐγώ. — Δὲν θα χρειασθούμεν λοιπὸν εἰς τὰ ἄσματα καὶ τὰς μελωδίας μας ὄργανα πολυχόρδα καὶ με πολλαπλὰς ἀρμονίας. — Ὅχι, καθὼς φαίνεται. — Καὶ δὲν θα ἔχωμεν ἀνάγκην ἐπομένως να συντηροῦμεν εἰς τὴν πόλιν μας κατασκευαστὰς τριγῶνων καὶ πηκτίδων καὶ ὄλων ἐν γένει τῶν πολυχόρδων καὶ πολυαρμονίων ὀργάνων. — Ἐτσι φαίνεται. — Θα παραδεχθῆς λοιπὸν τάχα εἰς τὴν πόλιν μας τοὺς αὐλητὰς καὶ τοὺς κατασκευαστὰς τῶν αὐλῶν; ἢ μήπως δὲν εἶναι ὁ αὐλὸς τὸ πολυχορδοτάτον ὄργανον, καὶ αὐτὰ τὰ παναρμόνια μιμήσεις ἀπλῶς τοῦ αὐλοῦ; Τίποτε ἄλλο πράγματι. — Ὡστε σου υπολείπεται ἡ λύρα καὶ ἡ κιθάρα διὰ τὴν πόλιν, καὶ τὸ πολὺ καμμία σύριγξ διὰ τοὺς βοσκούς εἰς τὴν ἐξοχὴν. — Τουλάχιστον ἔτσι τὸ φέρνει ὁ λόγος μας. — Καὶ δὲν κάμνομεν τίποτε νέον πράγμα, φίλε μου, ἀν προτιμοῦμεν τὸν Ἀπόλλωνα ἀπὸ τὸν Μαρσύαν, καὶ τὴν κιθάραν ἐκείνου ἀπὸ τὸν αὐλὸν αὐτοῦ. — Μα τὴν ἀλήθειαν ἔτσι μοιάζει.

— Καὶ μα τὸν κύνα, χωρὶς να τὸ ἐννοήσωμεν, κάμνομεν τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς πόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐλέγαμεν ὅτι υπερεπλεόναζεν ἡ τρυφή καὶ ἡ πολυτέλεια.

— Καὶ δὲν κάμνομεν ἀσχημα. — Ἀς ἐξακολουθήσωμεν λοιπὸν τὴν ἐκκαθάρισιν καὶ ἔρχεται τῶρα ἡ σειρά τῶν ρυθμῶν, ὥστε, συμφώνως με ὅσα εἶπαμεν περὶ τῶν ἀρμονιῶν, να μὴν ἐπιδιώκωμεν καὶ εἰς αὐτοὺς τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν πολλαπλότητα τῶν μετρικῶν βάσεων, ἀλλὰ να ζητήσωμεν να εὐρώμεν ποῖοι εἶναι οἱ ρυθμοὶ τοῦ κοσμίου καὶ γενναίου βίου, καὶ ἀφοῦ τοὺς εὐρώμεν, να προσαρμόσωμεν τὰς βάσεις καὶ τὸ μέλος πρὸς τοὺς λόγους, καὶ ὄχι τοὺς λόγους

προς την βάση και το μέλος. Ποιοί δε είναι αυτοί οι ρυθμοί, περιμένομεν να το μάθωμεν από σένα, όπως και τας αρμονίας.

— Μα την αλήθειαν, δεν ημπορώ να σου απαντήσω· ό,τι μόνον γνωρίζω είναι ότι υπάρχουν τρία είδη από τα οποία συναπαρτίζονται αι βάσεις, όπως τέσσαρα είδη φθόγγων από τα οποία προέρχονται όλα αι αρμονίαί· ποία όμως ημπορούν να μιμηθούν τον ένα και ποία τον άλλον τρόπον του βίου, δεν είμαι εις θέσιν να το γνωρίζω.

— Αλλ' εις αυτό ημπορούμεν να ζητήσωμεν και την γνώμην του Δάμωνος, ποία βάσεις είναι κατάλληλοι να εκφράσουν τους ταπεινούς, τους ανελευθέρους, τους προστύχους, τους παραφόρους και όλους εν γένει τους κακούς χαρακτήρας, και ποίους ρυθμούς πρέπει να λαμβάνωμεν διά τους αντιθέτους· νομίζω δε ότι τον ήκουσα να ομιλή, όχι και πολύ σαφώς, περί τινος ρυθμού, τον οποίον ωνόμαζε σύνθετον ενόπλιον, και δάκτυλον, και ηρώον, και τον οποίον δεν γνωρίζω πώς συνέθετε με ίσην άρσιν και θέσιν και από μακράς και βραχείας συλλαβάς· και ένα άλλον πάλιν, ίαμβον, μου φαίνεται, και τροχαίον, εις τον οποίον απέδιδεν επίσης μακράς και βραχείας συλλαβάς· ακόμη νομίζω τον ήκουσα να επαινή ή και να ψέγη την ρυθμικήν αγωγήν του ενός ή του άλλου ποδός, όχι ολιγώτερον από τους ιδίους ρυθμούς, ή μαζί κάποτε και τα δύο, διότι δεν είμαι εις θέσιν να ειπώ ακριβώς. Αλλ' ας τα αναβάλωμεν αυτά να τα συζητήσωμεν, καθώς είπα, με τον Δάμωνα· διότι απαιτείται όχι ολίγος χρόνος να τα διευκρινήσωμεν ή έχεις άλλην γνώμην; — Καθόλου.

— Αυτό όμως τουλάχιστον ημπορείς να το γνωρίζης, ότι την μεν ευρυθμίαν παρακολουθεί η εντύπωσις της ωραιότητος, απεναντίας δε την αρρυθμίαν η εντύπωσις της ασχημίας. — Πώς όχι: — Αλλ' όμως η ωραιότης του ρυθμού, καθώς και της αρμονίας, παρακολουθεί συνήθως και εξομοιούται με την ωραιότητα των λόγων, όπως και το εναντίον, αφού είπαμεν προηγουμένως ότι ο ρυθμός και η αρμονία έγιναν διά τους λόγους, και όχι οι λόγοι δι' αυτά. — Πράγματι πρέπει να ακολουθούν τον λόγον. — Αλλά ο λεκτικός τρόπος, καθώς και ο ίδιος ο λόγος, δεν παρακολουθεί το ήθος της ψυχής; — Πώς όχι; — Όλα δε τα άλλα τον λόγον; — Ναι. — Επομένως η ωραιότης και η αρμονία, η χάρις και η ευρυθμία του λόγου παρακολουθούν την ευήθειαν και δεν εννοώ με αυτήν την λέξιν την μωρίαν, την οποίαν ονομάζουν κατ' ευφημισμόν ευήθειαν, αλλά τον χαρακτήρα εκείνον της ψυχής, της οποίας είναι καλά και ωραία τα ήθη. — Αληθώς. — Αυτά λοιπόν δεν πρέπει παντού και πάντοτε να επιδιώκουν οι νέοι μας, αν θέλουν να εκπληρώσουν τον προορισμόν των; — Αναμφιβόλως. — Είναι δε και τα κοινά, ως γνωστόν, χαρακτηριστικά της ζωγραφικής και των συγγενών τεχνών, της υφαντικής και της ποικιλτικής και της αρχιτεκτονικής και των άλλων προϊόντων της ανθρωπίνης τέχνης, ακόμη δε και αυτών των σωμάτων της φύσεως και των άλλων φυτών· διότι εις όλα αυτά υπάρχει η

ωραιότης ἢ ασχημία· και η μεν ασχημία και η αρρυθμία και η δυσαρμονία συμβαδίζουν με την ασχημίαν των λόγων και των ηθών, ενώ τα αντίθετα είναι χαρακτηριστικά χρηστού και σώφρονος ἠθους. — Ἐχεις πληρέστατον δίκαιον.

— Και μόνον τάχα τους ποιητάς πρέπει να επιβλέπωμεν και να τους αναγκάζωμεν να μας παρέχουν εις τα ποιήματά των την εικόνα των χρηστών ηθών, ειδεμή άλλως να μας απαλλάττουν της παρουσίας των; Ἡ δεν θα ἔπρεπε να εξασκούμεν την αυτήν επίβλεψιν και επί των άλλων τεχνιτών και να τους εμποδίζωμεν να αποτυπώνουν, είτε εις τας εικόνας, είτε εις τα οικοδομήματα, είτε εις οτιδήποτε άλλο κατασκευάσμά των, τον χαρακτήρα εκείνον του ασχήμου, του ταπεινού, του φαύλου, του ασυμμέτρου; και ὅστις δεν θα ἦτο ικανός να συμμορφωθῆ, να μην εἶχε το δικαίωμα να εξασκῆ την τέχνην του εις την πόλιν μας, εκ φόβου μήπως οι πολεμισταί μας, ανατρεφόμενοι εν μέσω των εικόνων τούτων της ασχημίας, και χορταίνοντες καθημέραν από την θέαν αυτών, καθώς πρόβατα από βλαβερὰ χόρτα, καταντήσουν εις το τέλος ανεπαισθήτως να πάρουν κανένα μέγα και φοβερόν πάθος εις την ψυχὴν των; Ἡ δεν θα ἔπρεπεν απεναντίας να αναζητήσωμεν εκείνους τους τεχνίτας, που θα εἶχαν την ικανότητα να εξιχνιάζουν και ανευρίσκουν την φύσιν του καλοῦ και του ωραίου, οὕτως ὥστε οι νέοι μας, ὅπως εις τόπον υγιεινόν κατοικούντες να ωφελούνται από το κάθε τι, δεχόμενοι πανταχόθεν και διὰ των οφθαλμῶν και διὰ της ακοῆς από τα ωραία ἔργα την εντύπωσιν του ωραίου, ὅπως την αὐραν της υγιείας από τους υγιεινοὺς τόπους, και τοιουτοτρόπως καταντήσουν ανεπαισθήτως και από την παιδικὴν ηλικίαν να αγαπήσουν και αφομοιωθῶν τελείως με το καλόν; — Πραγματικῶς αὐτὴ θα ἦτο η ἀρίστη ανατροφή.

— Δεν εἶναι λοιπόν δι' αυτοὺς τους λόγους, φίλε Γλαῦκων, σπουδαιοτάτη η διὰ της μουσικῆς ανατροφή, επειδὴ ο ρυθμός και η αρμονία εισχωροῦν εις τα τρίσβαθα της ψυχῆς και εξασκοῦν ισχυροτάτην ἐπ' αὐτῆς ἐπίδρασιν, διότι εισάγουν εις αὐτὴν την ευμορφίαν και την κάμνουν εὐμορφήν, εὐν εἶναι ἀρτία η ανατροφή, ειδεμή, το ἐναντίον; και ἀκόμη διὰ τον λόγον ὅτι, ο ανατραφεὶς καθώς πρέπει διὰ της μουσικῆς θα εἶναι εις θέσιν να αισθάνεται με ὅλην την λεπτότητα τας ελλείψεις και τας ατελείας εις τα δημιουργήματα ἢ της τέχνης ἢ της φύσεως και θα δοκιμάζῃ δικαίως δυσάρεστον εντύπωσιν ἀπὸ αὐτάς; και ως εκ τούτου θα ενθουσιάζεται διὰ παν το ωραίον, θα ανοίγῃ ολόκληρον την ψυχὴν του να το υποδέχεται εις αὐτὴν, θα το ἔχῃ τροφήν του παντοτινὴν και τοιουτοτρόπως θα προκόπη και θα τελειοποιήται εις πάσαν ἀρετήν; ενώ απεναντίας θα μισῆ και θα αποστρέφεται δικαίως παν το αισχρόν, ἀπὸ αὐτὴν την τρυφερωτάτην ηλικίαν, πριν να εἶναι ἀκόμη εις θέσιν να ἐξηγήσῃ τα αισθήματά του διὰ του ὀρθοῦ λόγου, τον ὁποῖον, ὅταν κατόπιν ἔλθῃ, θα ἀποδεχθῆ προθυμότατα, ως παλαιόν του γνώριμον και σχετικόν, ἔνεκα της μουσικῆς του ανατροφῆς; — Δι' αυτοὺς ἀκριβῶς τους λόγους μου φαίνεται ὅτι γίνεται ἢ διὰ της μουσικῆς ανατροφῆς.

— Όπως λοιπόν ακριβώς και προκειμένου περί των γραμμάτων τότε θα ήμεθα τελείως κατηρτισμένοι, όταν δεν θα μας διέφευγε κανένα από τα ολίγα τον αριθμόν στοιχεία, εις όλους τους συνδυασμούς που ευρίσκονται, και εις κάθε λέξιν είτε μικράν ή μεγάλην, χωρίς να νομίζωμεν τίποτε άξιον περιφρονήσεως, αλλ' απεναντίας κατεβάλλομεν πάσαν προσπάθειάν μας να τα γνωρίζωμεν παντού ακριβώς, διότι, χωρίς αυτό, ποτέ δεν θα ημπορούσαμεν να γίνωμεν καλοί γραμματικοί. — Πραγματικώς. — Και αν επομένως δεν εγνωρίζαμεν τα ίδια τα γράμματα, θα ημπορούσαμεν να γνωρίσωμεν και τας εικόνας αυτών, εάν έξαφνα τας εβλέπαμεν επί της επιφανείας του ύδατος ή μέσα εις καθρέπτην, αφού και τα δύο είναι της ίδιας τέχνης και μελέτης αντικείμενον; — Καθόλου βέβαια.

— Επίσης λοιπόν, δι' όνομα του θεού, δεν θα ημπορούσα να ειπώ, ότι ποτέ δεν θα είμεθα καλοί μουσικοί, ούτε οι ίδιοι ούτε οι πολεμισταί τους οποίους έχομεν αναλάβη να εκπαιδεύσωμεν, εάν δεν εξοικειωθώμεν πρότερον κατά βάθος με τας ιδέας της ανδρείας και της σωφροσύνης, της ελευθεριότητος και της μεγαλοψυχίας και όλων των σχετικών αρετών, καθώς ακόμη και των εναντίων κακιών, και αν δεν τας αναγνωρίζωμεν πανταχού όπου παρουσιάζονται και αυτάς και τας εικόνας των, είτε εις τα μικρά είτε εις τα μεγάλα, χωρίς τίποτε να περιφρονούμεν, παραδεχόμενοι ότι υφ' οιανδήποτε μορφήν και αν εμφανίζονται είναι αντικείμενον της αυτής μελέτης και τέχνης; — Ανάγκη πάσα.

— Όταν λοιπόν συμπέση να υπάρχουν και εις την ψυχήν χρηστά ήθη, και εις το σώμα ανάλογοι και σχετικά ιδιότητες του αυτού τύπου, δεν θα ήτο αυτό το ωραιότερον θέαμα δι' εκείνο που θα ημπορούσεν να το απολαύση; — Και πολύ μάλιστα — Αλλά το ωραιότερον είναι, βέβαια και το μάλλον αξιαγάπητον. — Πώς όχι; — Ένα λοιπόν τοιούτον άνθρωπον δεν θα ημπορούσε παρά να τον αγαπά ο μουσικός· όχι όμως και αν υπήρχε καμμία δυσαρμονία μεταξύ ψυχής και σώματος. — Όχι βέβαια, εάν το ελάττωμα ήτο της ψυχής· αλλ' αν υπήρχεν απλώς εις το σώμα, δεν θα απέστεργε βέβαια να τον αγαπά. — Α, ενόησα· θα έχης, φαίνεται, ή θα είχες, κανένα τοιούτον φίλον, και δεν επιμένω· λέγε μου όμως ένα άλλο: υπάρχει καμμία σχέσις μεταξύ της εγκρατείας και της υπερβολικής, ηδονής; — Και πώς είναι δυνατόν να υπάρξη, αφού αυτή κάμνει τον άνθρωπον έξω φρενών, όχι ολιγώτερον από την υπερβολικήν οδύνην; — Αλλά με καμμίαν άλλην αρετήν; — Με καμμίαν. — Τι δε; με την διαφθοράν και την ακολασίαν; — Με αυτάς μάλιστα. — Γνωρίζεις δε καμμίαν άλλην ηδονήν μεγαλυτέραν και εντονωτέραν από του σαρκικού έρωτος; — Καμμίαν δεν γνωρίζω, αλλ' ούτε και πλέον μανιώδη. — Ο δε αληθινός έρωσ δεν είναι να αγαπά κανείς μουσικώς και σωφρόνως ένα πρόσωπον ωραίον και κόσμιον; — Βεβαιότατα. — Τίποτε λοιπόν το μανιώδες και τίποτε που να έχη σχέσιν με την ακολασίαν δεν πρέπει να αναμιγνύεται με τον αληθινόν έρωτα. — Όχι, δεν

πρέπει. — Δεν θα γίνη λοιπόν δεκτή καθόλου αυτή η ηδονή, και θα αποκλεισθή τελείως από τας σχέσεις προσώπων, τα οποία συνδέει ο ορθώς εννοούμενος έρωσ. — Πρέπει πράγματι, Σώκρατες, να αποκλεισθή. — Τοιουτοτρόπως λοιπόν, ως φαίνεται, θα νομοθετήσης εις την πόλιν, την οποίαν συνοικίζομεν, να αγαπάμεν και να προσκολλάται ο εραστής προς το αγαπώμενον πρόσωπον και να έχη τοιαύτας σχέσεις προς αυτό, όπως πατήρ προς υιόν, και πάντοτε επί καλού· κατά τα άλλα δε να είναι τοιαύτη η συμπεριφορά του, ώστε ποτέ να μη δώση υποψίαν ότι προβαίνει και περαιτέρω· ει δε μη, θα καταφρονηθή ως άμουσος και απειρόκαλος. — Μάλιστα. — Νομίζεις τώρα ότι έχομεν να προσθέσωμεν τίποτε πλέον εις το περί μουσικής κεφάλαιον; διότι υποθέτω ότι ετελείωσεν εκεί ακριβώς όπου έπρεπε να τελειώση· πρέπει δε κάθε περί μουσικής λόγος να τελειώνη με τον έρωτα του ωραίου. — Σύμφωνος.

— Μετά την μουσικήν έρχεται τώρα η σειρά της γυμναστικής εις την ανατροφήν των νέων μας. — Μάλιστα. — Πρέπει δε βέβαια και αυτή να καλλιεργήται σοβαρώς, και άνευ διακοπής από την παιδικήν ηλικίαν· ιδού δε ποία είναι η γνώμη μου επί του ζητήματος τούτου· αλλά πρόσεχε και συ· εγώ δηλαδή φρονώ ότι δεν είναι το γερόν και καλόν σώμα εκείνο, που με την αρετήν του κάμνει καλήν και την ψυχήν, αλλά το εναντίον η ψυχή, όταν είναι καλή, καθιστά με την αρετήν της κάλλιστον και το σώμα· εσένα δε πώς σου φαίνεται; — Έτσι και εμένα. — Εάν λοιπόν, αφού καλλιεργήσωμεν την ψυχήν με πάσαν την δυνατήν επιμέλειαν, αναθέσωμεν εις αυτήν πάσαν την φροντίδα περί του σώματος, περιοριζόμενοι μόνον απλώς να της υποδείξωμεν τους τύπους, διά να μη μακρολογούμεν, θα εκάμναμεν σωστά; — Και πολύ μάλιστα. — Από την μέθην, είπαμεν ήδη πριν, ότι πρέπει να απέχουν· διότι εις κάθε άλλον συγχωρείται, παρά εις τον φύλακα να μεθύση και να μην ηξεύρη πού ευρίσκεται. — Βέβαια θα ήτο γελοίον ο φύλαξ να έχη ανάγκην φύλακος.

— Τώρα όσον αφορά την τροφήν; δεν είναι οι φρουροί μας αθληταί, προωρισμένοι μάλιστα διά τους μεγίστους αγώνας; ή όχι; Μάλιστα. — Η δίαιτα λοιπόν των συνήθων αθλητών θα ήρμοζε τάχα και εις αυτούς; — Πολύ πιθανόν. — Ναι, αλλ' είναι κάπως πολύ υπνιάρικη αυτή και δεν εξασφαλίζει αρκετά σταθεράν υγιείαν· ή δεν βλέπεις πως κοιμούνται όλην των την ζωήν οι αθληταί, και ολίγον εάν παρεκκλίνουν από την ωρισμένην των δίαιταν, προσβάλλονται από μεγάλας και σοβαράς ασθενείας; — Το βλέπω. — Όστε θα χρειάζεται κάποια άλλη, ολιγώτερον βαρεία δίαιτα, διά τους πολεμικούς μας αθλητάς, οι οποίοι πρέπει να είναι άγρυπνοι όπως οι σκύλοι, να έχουν οξυτάτην την όρασιν και την ακοήν, να μεταβάλλουν συχνά εις τας εκστρατείας το είδος της τροφής και του νερού, να υποφέρουν τας μεταλλάγας της θερμοκρασίας, και απ' όλα αυτά να μην επηρεάζεται εύκολα η υγιεία των. — Και εγώ είμαι αυτής της ιδέας.

— Δεν πρέπει λοιπόν η καλύτερα γυμναστική να είναι αδελφή, ούτως ειπείν,

της μουσικής, περί της οποίας ολίγον πριν εκάμαμεν λόγον; — Πώς δηλαδή; — Νά, κάπως απλουστέρα και πλέον μετρημένη, όπως πρέπει να είναι προ πάντων των πολεμιστών. — Και εις τί θα συνίσταται; — Αυτό ημπορούμεν να το μάθωμεν και από τον Όμηρον· διότι γνωρίζεις, ότι εν καιρώ εκστρατείας δεν παραθέτει ποτέ εις τα γεύματα των ηρώων ψάρια, αν και είναι στρατοπεδευμένοι εις τον Ελλήσποντον κοντά εις την θάλασσαν, ούτε μαγειρευμένα κρέατα, αλλά μόνον ψητά, των οποίων η ετοιμασία είναι πολύ ευκολωτέρα διά στρατιώτας· διότι και παντού εν γένει είναι ευκολώτερον να ψήνη κανείς το κρέας εις την φωτιά, παρά να σέρνη μαζί του μαγειρικά σκεύη. — Πολύ σωστά. — Και καρυκεύματα όμως νομίζω πως δεν αναφέρει πουθενά ο Όμηρος· ή τάχα το γνωρίζουν αυτό και οι άλλοι αθληταί, ότι, αν θέλουν να είναι καλά το σώμα των, πρέπει να απέχουν από όλα αυτά; — Πραγματικώς το γνωρίζουν και κάμνουν καλά που απέχουν.

— Εάν λοιπόν σου φαίνεται σωστή αυτή η δίαιτα, δεν θα επιδοκιμάζης βέβαια τα τραπέζια των Συρακουσίων και την Σικελικήν ποικιλίαν των φαγητών. — Όχι, καθόλου. — Ούτε θα εγκρίνης, ένας που θέλει να στέκεται καλά εις την υγιείαν του, να έχη καμμιά φιλενάδα από την Κόρινθον; — Κάθε άλλο. — Ούτε ακόμη και τα τόσον φημισμένα λιχνεύματα της αττικής μαγειρικής; — Κατ' ανάγκην. — Διότι νομίζω ότι όλην αυτήν την ποικιλίαν των απολαύσεων και της διαίτης, δεν θα είχαμεν άδικον να την παραβάλλωμεν προς την μελοποιίαν εκείνην, που μεταχειρίζεται όλας τας αρμονίας και όλους τους ρυθμούς. — Και πώς όχι; — Όπως λοιπόν εκεί η ποικιλία αποτέλεσμα είχε την αταξίαν, δεν θα έχη και εδώ την ασθένειαν; ενώ απεναντίας η απλότης, όπως εις την μουσικήν καθιστά σώφρονα την ψυχήν, και εις την γυμναστικήν δεν θα καθιστά το σώμα υγιές; — Σωστότατα. — Αλλ' όταν πλεονάσουν εις τας πόλεις η αταξία και αι ασθένειαι, δεν πληθύνονται τα δικαστήρια και τα νοσοκομεία; και δεν θα έχη τότε μεγάλην πέρασιν η δικηγορική και η ιατρική, όταν με ζήλον επιδίδονται εις αυτά πολλοί και διακεκριμένης τάξεως πολίται; — Πώς όχι βέβαια;

— Ημπορείς δε να εύρης άλλην μεγαλυτέραν απόδειξιν της κακής και αισχροῦς ανατροφῆς εἰς μίαν πόλιν, παρὰ την ἀνάγκην ἰκανῶν δικαστῶν και ἰατρῶν, ὄχι μόνον διὰ την κατωτέραν τάξιν του λαοῦ και τους αποζώντας ἀπὸ την ἐργασίαν των χειρῶν των, ἀλλὰ και δι' ἐκείνους οι οποίοι καυχῶνται ὅτι ἔτυχον ελευθερίου ανατροφῆς; δεν εἶναι πράγμα αισχρὸν και ἀσφαλῆς ἀπόδειξις ἀπαιδευσίας, να εἶναι κανεὶς ἠναγκασμένος να καταφεύγη εἰς δικαιοσύνην ἐπιβαλλομένην εἰς αὐτὸν ὑπ' ἄλλων, δίκην δεσποτῶν και κριτῶν, ἐπειδὴ ο ἴδιος δεν ἔχει δικαιοσύνην; — Πράγματι δεν ὑπάρχει ἄλλο αισχρότερον. — Δεν σου φαίνεται ὁμως τάχα ἀκόμη πολὺ αισχρότατον, ὅταν, ὄχι μόνον διέρχεται κανεὶς ολόκληρον την ζωὴν του εἰς τα δικαστήρια εἴτε ως ἐνάγων εἴτε ως ἐναγόμενος, ἀλλὰ να εἶναι και τόσο ἀναίσθητος, ὥστε να πείσῃ τον εαυτὸν του ὅτι εἶναι και ἀξιος θαυμασμοῦ διὰ τούτο, ἐπειδὴ ἔχει τάχα πᾶρη δίπλωμα εἰς την τέχνην της ἀδικίας και σου εἶναι ἰκανὸς με ὅλας τας διαστροφάς, με ὅλας τας υπεκφυγὰς και τα λυγίσματα να κατορθῶσῃ να διεκφυγῇ την νόμιμον καταδίωξιν; και ταῦτα προκειμένου διὰ μικρά και ὅλως διόλου ἀνάξια λόγου συμφέροντα, χωρὶς να γνωρίζῃ πόσον καλύτερον και προτιμότερον εἶναι να παρασκευάσῃ τοιοῦτοτρόπως την ζωὴν του, ὥστε να μην ἔχη καμμίαν ἀνάγκην δικαστοῦ νυσταλέου. — Πραγματικῶς αὐτὸ εἶναι πολὺ ἀκόμη αισχρότερον.

— Και ὀλιγώτερον τάχα αισχρὸν εἶναι να ἔχη κανεὶς ἀδιαλείπτως την ἀνάγκην των ἰατρῶν, ἐκτὸς ὅταν πρόκειται περὶ τραυμάτων ἢ περὶ ἄλλων τυχαίων ἐπιδημικῶν ἀσθενειῶν, ἐπειδὴ ἀπὸ την ἀργίαν και ἀπὸ τον τρόπον της διαίτης, που περιεγράψαμεν, γεμίζει το σῶμα του ἀπὸ διάφορα ρεύματα και ἀέρια, ὅπως τα ἔλη ἀπὸ ἀναθυμιάσεις, και ἀναγκάζει τους κομψοὺς Ἀσκληπιάδας να εφευρίσκουν ονόματα, ἐμφράξεις και κατάρρους και τα τοιαῦτα, διὰ τα διάφορα του νοσήματα; — Ἀληθινὰ εἶναι της τελευταίας κατασκευῆς και παράξενα ονόματα νοσημάτων. — Ἄγνωστα δε βέβαια ἐπὶ της ἐποχῆς του Ἀσκληπιοῦ· και το συμπεραίνω, διότι οι δύο υιοὶ του εἰς την πολιορκίαν της Τροίας δεν ἠμπόδισαν την γυναῖκα που ἔδωσεν εἰς τον πληγωμένον Εὐρύπυλον να πῆ οἶνον Πράμνειον ἀνακατωμένον με ἄλευρα και με τυρόν, τα οποία θεωροῦνται φλεγματώδη, οὔτε ἐπέπληξαν τον Πάτροκλον ο οποίος ἐθεράπευε την πληγὴν του. — Και ὁμως ἦτο βέβαια ἀκατάλληλον το ποτόν δι' ἓνα ἄνθρωπον εἰς αὐτὴν την κατάστασιν. — Ὅχι, ἀν λάβῃς ὑπ' ὄψιν ὅτι οι Ἀσκληπιάδαι δεν ἐγνώριζον αὐτὴν την σημερινὴν παιδαγωγικὴν, οὕτως εἰπεῖν, ἰατρικὴν των νοσημάτων, πρὶν ἐμφανισθῆ ο Ἡρόδικος· αὐτὸς ἦτο διδάσκαλος της γυμναστικῆς και ἐπειδὴ ἐγένεν ἀσθενικὸς, συνεδύασε την γυμναστικὴν με την ἰατρικὴν, και με αὐτὸν τον συνδυασμὸν ἐβασάνισε πρῶτον και περισσότερον τον εαυτὸν του, ἔπειτα πολλοὺς ἄλλους κατόπιν. — Πῶς αὐτό; — Διότι ἔκαμε μακρὸν και βραδύν τον θάνατόν του· ἡ ἀσθένειά του δηλαδὴ ἦτο θανάσιμος και ἐπειδὴ δεν ἠμποροῦσε να την θεραπεύσῃ τελείως, ἐπέμενε να την παρακολουθῆ βῆμα προς βῆμα, χωρὶς καμμίαν ἄλλην ἀσχολίαν να ἔχη εἰς την ζωὴν του παρὰ την φροντίδα της

υγείας, και εξούσε με αυτό το παντοτινόν βασανιστήριο, να μη παραστρατήση το παραμικρόν από την συνηθισμένην του δίαιταν· κ' έτσι με την σοφίαν του αυτήν έσυρε ως το γήρας μίαν ζωήν κακοθάνατην. — Δεν ήτο, να σου ειπώ, άσχημη αυτή η αμοιβή της σοφίας του. — Ναι βέβαια, δι' ένα που δεν εγνώριζεν ότι ο Ασκληπιός, όχι από άγνοιαν και αμάθειαν δεν εδίδαξεν αυτό το είδος της ιατρικής εις τους διαδόχους του, αλλά επειδή ίσα ίσα ήξευρεν, ότι εις όλας τας ευνοουμένας πόλεις έχει ανατεθή εις έκαστον ένα ωρισμένον έργον, το οποίον οφείλει να εξασκή και κανείς δεν έχει καιρόν να διέρχεται την ζωήν του ασθενής και νοσηλευόμενος· και ημείς οι ίδιοι αισθανόμεθα το γελοίον του πράγματος, όταν πρόκειται διά τους πτωχούς τεχνίτας, αλλά διά τους πλουσίους και τους θεωρουμένους ευτυχείς δεν μας κάμνει εντύπωσιν. — Πώς; — Εάν ασθενήση ένας ξυλουργός, θα ζητήση αμέσως από τον ιατρόν να του δώση εμετικόν ή καθαρτικόν διά να βγάλη από πάνω του την ασθένειαν, ή, αν είναι ανάγκη, θα καταφύγη και εις την καυτηρίασιν και εις την εγχείρισιν διά να απαλλαχθή μίαν ώραν αρχύτερα· εάν όμως κανείς τον υποβάλη εις μακράν δίαιταν και του διατάξη επιδέσμους εις την κεφαλήν και τα τοιαύτα, δεν θ' αργήση να του ειπή, ότι δεν έχει καιρόν να είναι άρρωστος, ούτε τον ωφελεί να ζη έτσι και να παραμελήση την εργασίαν του, διά να καταγίνεται με την αρρώστεια του· έπειτα θα στείλη στο καλό τον ιατρόν, θα επαναλάβη την συνηθισμένην του δίαιταν, θα επανακτήση την υγείαν του και θ' αρχίση τη δουλειά του· ή αν επί τέλους το σώμα του δεν ανθέξη εις την ασθένειαν, πεθαίνει και γλυτώνει από τα βάσανα. — Και πράγματι αυτό το είδος της ιατρικής φαίνεται να ταιριάζη εις αυτούς τους ανθρώπους. — Διότι βέβαια έχει κάποιαν εργασίαν, την οποίαν εάν αναγκασθή να αφήση, δεν θα του ωφελούσε και να ζη. — Μάλιστα. — Και ο πλούσιος δεν έχει, λέγουν, καμμίαν εργασίαν τοιαύτην, ώστε αν αναγκασθή να την παραιτήση, να είναι αβίωτος ο βίος του; — Έτσι λέγουν. — Φαίνεται, δεν άκουσες που λέγει ο Φωκυλίδης, πως όταν πλέον απόκτηση κανείς περιουσίαν, πρέπει να καλλιεργή την αρετήν. — Νομίζω όμως ότι και πρότερον ημπορεί. — Ας μη του διαφιλονεικήσωμεν τώρα το πράγμα, μόνον ας ίδωμεν οι ίδιοι, αν πρέπη αληθινά ο πλούσιος να καταγίνεται με την αρετήν, και αν, χωρίς αυτό, του είναι αδύνατον να ζήση, ή εάν η διαρκής νοσηλεία τον μεν πτωχόν ξυλουργόν και τους άλλους τεχνίτας εμποδίζη από την εξάσκησιν του έργου των, δεν εμποδίζη όμως και τον πλούσιον να εφαρμόζη το παράγγελμα του Φωκυλίδου. — Τον εμποδίζει, μα τον Δία, και απ' όλα μάλιστα περισσότερο η υπερβολική αυτή φροντίς περί του σώματος, η οποία υπερβαίνει πλέον τα όρια της γυμναστικής· διότι είναι πρόσκομμα και εις την διαχείρισιν των οικιακών υποθέσεων, και των δημοσίων, είτε εν ειρήνη είτε εν πολέμω. — Και το σπουδαιότερον, είναι τελείως ασυμβίβαστος προς πάσαν μάθησιν και σπουδήν και προς οιαδήποτε συγκέντρωσιν του νου· αιωνίως παραπονούνται ότι θα σπάση η κεφαλή των από τους πόνους, ότι έχουν ζάλες, και δι' όλα αυτά ευρίσκουν αφορμήν την

φιλοσοφίαν, ούτως ὥστε, παντού ὅπου δι' αὐτῆς εξασκεῖται καὶ δοκιμάζεται ἡ ἀρετὴ, παρουσιάζεται ἐμπόδιον ἡ περὶ τοῦ σώματος φροντίς· διότι τὸν κάμνει νὰ φαντάζεται πάντοτε ὅτι εἶναι ἀρρωστος καὶ νὰ μὴ παύῃ ποτέ νὰ γογγύζῃ διὰ τὴν κατάστασιν τῆς υγιείας του. — Φυσικά.

— Αὐτῆς λοιπὸν τῆς γνώμης, ἀς το εἰπῶμεν, δὲν ἦτο καὶ ὁ Ἀσκληπιός; ὁποῖος, ὅσοι μὲν ἐκ φύσεως καὶ διαίτης εἶχον γερὰ σώματα, συνέβαινε δε νὰ πάθουν κανένα νόσημα ἐξ ἄλλης ἀφορμῆς, δι' αὐτοὺς μόνον καὶ διὰ τοὺς ἔχοντας τοιαύτην κράσιν υπέδειξε τὰ μέσα τῆς θεραπείας, περιορισθεῖς εἰς φάρμακα καὶ ἐγχειρίσεις διὰ τὰ νοσήματά των, χωρὶς νὰ τοὺς διαγράψῃ ἄλλην δίαιταν ἀπὸ τὴν συνηθισμένην, διὰ νὰ μὴ παραβλάψῃ τὰ συμφέροντα τῆς πολιτείας· ἐνῶ διὰ τὰ σώματα ποὺ ἀρχικῶς ἦσαν νοσηρὰ ἀπὸ μέσα, δὲν ἀνελάμβανε νὰ παρατείνῃ τὴν ζωὴν των καὶ τὰ βάσανά των με διαίτας, καὶ με κενώσεις, καὶ με ἐγχύσεις, οὕτως ὥστε νὰ φέρουν εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἄλλα ὁμοιά των δυστυχησμένα, φυσικά, πλάσματα· ἀλλ' ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ὤφειλε νὰ θεραπεύῃ ἐκείνον, ποὺ δὲν ἠμποροῦσε ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς του νὰ φθάσῃ τὸ φυσικὸν ὄριον τῆς ζωῆς, διότι θὰ ἦτο ἀνωφελές καὶ διὰ τὸν ἴδιον καὶ διὰ τὴν πολιτείαν. — Πολιτικὸν, βλέπω, μὰς τὸν ἔκαμες τὸν Ἀσκληπιόν. — Καὶ ἦτο βέβαια· καὶ ἀπόδειξις, ὅτι καὶ τὰ τέκνα του, δὲν γνωρίζεις πόσον διεκρίθησαν καὶ εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, καὶ τὴν ἰατρικὴν δε ἐξήσκουν κατὰ τὸν τρόπον ποὺ λέγω ἐγώ; ἢ δὲν ἐνθυμείσαι ὅτι ἀπὸ τὴν πληγὴν τοῦ Μενελάου, ποὺ τοῦ ἔκαμεν ὁ Πάνδαρος με τὸ βέλος του,

το αἷμα ἐπιπλίσανε κ' ἔπειτα ἐπασπαλίσαν
βοτάνια ποὺ γλυκαίνουνε τὸν πόνο

δὲν τοῦ παρήγγειλαν δε, ὅπως καὶ τοῦ Εὐρυπύλου, τί νὰ φάγῃ καὶ τί νὰ πῖῃ κατόπιν; διότι ἐγνώριζαν ὅτι τὰ φάρμακα εἶχαν τὴν δύναμιν νὰ θεραπεύουν ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι, πρὶν ἀπὸ τὸ τραῦμα των, ἦσαν γερῆς κράσεως καὶ ἐγκρατεῖς εἰς τὴν δίαιτάν των, καὶ ἀν ἔτυχε τώρα αὐτὴν τὴν στιγμὴν νὰ ἠπιανε τὸν κυκεῶνα· ἐνῶ ἕνας ἐκ φύσεως ἀσθενικὸς καὶ ἐπιρρεπὴς εἰς τὰς καταχρήσεις ἀνθρώπος, ἐνόμιζον ὅτι δὲν ὠφελοῦσε τίποτε οὔτε διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ οὔτε διὰ τοὺς ἄλλους νὰ ζῆ, καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι δι' αὐτοὺς ἡ ἰατρικὴ, οὔτε πρέπει νὰ τοὺς θεραπεύουν, καὶ πλουσιώτεροι ἀκόμη ἀπὸ τὸν Μῖδαν ἀν ἦσαν. — Πάρα πολὺ δὲ λεπτοὺς μὰς τοὺς παριστάνεις τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀσκληπιού.

— κ' ἔτσι ταιριάζει· ἀν καὶ οἱ τραγικοὶ ποιηταὶ καὶ ὁ Πίνδαρος δὲν εἶναι φαίνεται τῆς γνώμης μὰς· διότι λέγουν ὅτι ὁ Ἀσκληπιός ἦτο μὲν υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐπεὶσθη ὁμῶς με χρήματα νὰ θεραπεύσῃ ἕνα πλούσιον ἀνθρώπον, ποὺ ἦτο πλέον ἐτοιμοθάνατος καὶ διὰ τοῦτο δὲ ἐκεραυνώθη ὑπὸ τοῦ Διός· ἡμεῖς ὁμῶς, συμφῶνως με ὅσα εἶπαμεν πρὶν, δὲν θὰ πιστεύσωμεν οὔτε τὸ ἕνα οὔτε τὸ ἄλλο, ἀλλὰ θὰ υποστηρίζωμεν ὅτι, ἀν μὲν ἦτο υἱὸς θεοῦ, δὲν θὰ ἦτο ἀισχροκερδὴς, ἀν

δε ἦτο αισχροκερδής, δεν θα ἦτο υἱός θεοῦ.

— Πολύ ορθά αυτά που λέγεις, Σώκρατες· αλλά δεν πρέπει τάχα, νομίζεις, να υπάρχουν καλοί ιατροί εις τας πόλεις; και τοιούτοι βέβαια θα εγίνοντο, μόνον εὐν επερνούσαν ἀπὸ τα χέρια των ὅσον το δυνατόν περισσότεροι ἄρρωστοι, εἴτε καλῆς, εἴτε κακῆς κράσεως, ὅπως και δικασταί πάλιν, μόνον εὐν ἤρχοντο εις συνάφειαν με πολλούς και διαφόρους χαρακτήρας.

— Και πάρα πολύ μάλιστα τους θέλω καλούς· ἀλλά ηξεύρεις ποίους θεωρῶ τοιούτους; — Ἀν μου το ειπῆς· — Θα δοκιμάσω· εσὺ ὅμως περιέλαβες εις την ἐρώτησίν σου δύο πράγματα ὄχι ὅμοια. — Πώς;

— Τότε μόνον ἠμπορεῖ να γίνῃ ἕνας ἰκανώτατος ἰατρός, εὐν ἀπὸ την παιδικὴν ἡλικίαν του, ἀφοῦ μάθη θεωρητικῶς την ἐπιστήμην του, περάσουν ἀπὸ τα χέρια του ὅσον το δυνατόν περισσότερα και της χειροτέρας κράσεως σώματα, και αν μάλιστα ἀκόμη και ο ἴδιος υποστή ὅλας τας ἀσθενείας και δεν εἶναι ἐκ φύσεως πάρα πολύ γερῆς κράσεως· διότι, νομίζω, δεν θεραπεύουν οἱ ἰατροί το σῶμα διὰ του σώματός των· διότι δεν θα ἐχωρούσε να ἦσαν ποτέ αὐτά νοσηρὰ ἢ και να γίνουν τοιαῦτα· ἀλλά διὰ της ψυχῆς, ἡ οποία δεν θα ἠμπορούσε ποτέ να θεραπεύση καλῶς οτιδήποτε, εὐν εἶναι ἡ εὐν υπῆρξε ποτέ κακὴ ἡ ἴδια. — Πολύ σωστά.

— Ἐνῶ ἀπεναντίας ο δικαστής κυβερνᾷ την ψυχὴν των ἄλλων διὰ της ψυχῆς του· εις την οποία δεν εἶναι συγχωρημένον να ἔχη ἀπὸ τρυφεράν ἡλικίαν ἀνατροφή και σχετισθῆ με ψυχὰς διεφθαρμένας, οὔτε να ἔχη και ἡ ἴδια περᾶση ἀπὸ ὅλα τα ἀδικήματα, ὥστε να ἠμπορῆ μ' ἕνα βλέμμα να κρίνῃ ἀμέσως ἐξ ἰδίων και τα ἀδικήματα των ἄλλων, ὅπως ο ἰατρός ἀπὸ τα ἰδικὰ του κρίνει και των ἄλλων τα νοσήματα· ἀλλά πρέπει ἀπὸ την νεότητά της να εἶναι καθαρὰ και ἀπηλλαγμένη πάσης κακοηθείας, διὰ να ἠμπορῆ να κρίνῃ ἀσφαλῶς τα δίκαια· διὰ τοῦτο και οἱ χρηστοί ἄνθρωποι κατὰ την νεότητά των φαίνονται εὐήθεις και εὐκόλως ἐξαπατῶνται ὑπὸ των ἀδίκων, ἐπειδὴ δεν ἔχουν ὅμοια παραδείγματα να γνωρίζουν ἐξ ἰδίων τι συμβαίνει μέσα εις την ψυχὴν των πονηρῶν. — Και πράγματι συχνὰ το παθαίνουν αὐτό.

— Δι' αὐτὸν λοιπὸν τον λόγον δεν πρέπει να εἶναι νέος ο καλὸς δικαστής, ἀλλά γέρων, ἀφοῦ ἐπὶ τέλους μάθη ἀργὰ εις τα γεράματα, τι εἶναι ἡ ἀδικία· και την γνωρίση ὄχι ὡς ἰδικὴν του και μέσα εις την ἰδικὴν του ψυχὴν, ἀλλά την μελετήση ἐπὶ μακρὸν μέσα εις τας ψυχὰς των ἄλλων, διὰ να κρίνῃ πλέον κατὰ βάθος και ἐπιστημονικῶς, και ὄχι ἀπλῶς ἐξ ἰδίας ἐμπειρίας, τι φοβερόν κακὸν εἶναι ἡ ἀδικία. — Αὐτὸς πράγματι θα εἶναι δικαστής μια φορά. — Ναι, ἀλλά θα εἶναι συγχρόνως και ο καλὸς δικαστής, διὰ τον οποίον με ἠρώτησες· διότι ἐκεῖνος που ἔχει καλὴν ψυχὴν θα εἶναι και καλός· ἐνῶ ο ἄλλος ο τετραπέρατος,

που υποπτεύεται παντού το κακόν, που είναι βουτηγμένος ο ίδιος εις κάθε αδικίαν, και έχει τον εγωισμόν να θεωρή τον εαυτόν του σοφόν εις κάθε πονηρίαν, όταν έχη να κάμη με ανθρώπους ομοίους του, φαίνεται πράγματι τοιούτος, επειδή τα παραδείγματα που έχει ο ίδιος μέσα του τον κάμνουν προσεκτικόν και διά τους άλλους· όταν όμως ευρεθή με ανθρώπους χρηστούς και προχωρημένους πλέον εις την ηλικίαν, τότε φαίνεται όλη του η αβελτηρία, και δεικνύεται δύσπιστος εκεί που δεν πρέπει, και δεν ημπορεί να πιστεύση εις το καλόν, διότι δεν έχει ο ίδιος μέσα του παραδείγματα αυτού· επειδή όμως περισσότερο σχετίζεται τους πονηρούς παρά τους χρηστούς ανθρώπους, διά τούτο περνά μάλλον διά σοφός παρά δι' αμαθής, όπως το πιστεύει και ο ίδιος και άλλοι πολλοί. — Είναι αληθέστατα όλα αυτά.

— Δεν πρέπει λοιπόν να είναι τοιούτος ο σοφός και αγαθός δικαστής που ζητούμεν, αλλ' όπως ο πρώτος εκείνος που περιέγραψα· διότι η πονηρία δεν ημπορεί ποτέ να γνωρίση κατά βάθος ούτε αυτήν την ιδίαν, ούτε την αρετήν· ενώ η αρετή, όταν εκτός την φύσεως προσλάβη συν τω χρόνω και την πείραν, θα είναι εις θέσιν να γνωρίζη επιστημονικώς και εαυτήν και την κακίαν· ώστε την αληθινήν σοφίαν μόνον ο τοιούτος άνθρωπος θα την έχη, αλλ' όχι ο κακός. — Είμαι σύμφωνος και εγώ.

— Δεν θα νομοθετήσης λοιπόν εις την πόλιν μας τοιαύτην ιατρικήν και δικαστικήν, αι οποίαι θα φροντίζουν μόνον δι' εκείνους τους πολίτας όσοι εκ φύσεως έχουν υγιές σώμα και καλήν ψυχήν; όσον δ' αφορά τους άλλους, εκείνους μεν που δεν έχουν τοιούτον σώμα, θα τους αφήνουν ν' αποθνήσκουν, εκείνους δε, των οποίων η ψυχή είναι εκ φύσεως κακή και αδιόρθωτος, θα τους καταδικάζουν εις θάνατον; — Αυτό απεδείχθη το καλύτερον που έχομεν να κάμωμεν και δι' αυτούς τους ιδίους τους πάσχοντας και διά την πόλιν.

— Είναι επομένως φανερόν ότι οι νέοι, μεταχειριζόμενοι την απλήν εκείνην μουσικήν, που γεννά καθώς είπομεν την σωφροσύνην, θα το θεωρούν βέβαια εντροπήν των να λαμβάνουν ανάγκην των δικαστών. — Πως όχι; — Εάν λοιπόν ο έχων τοιαύτην μουσικήν ανατροφήν θελήση να ακολουθήση τα αυτά ίχνη και εις την γυμναστικήν, δεν θα προτιμήση να μη χρειασθή ποτέ την ιατρικήν, εκτός απολύτου ανάγκης; — Μου φαίνεται. — Όστε θα υποβάλλεται εις τας ασκήσεις αυτάς και τους σωματικούς κόπους όχι τόσον διά να αυξήση την σωματικήν του δύναμιν, αλλά μάλλον αποβλέπων εις το θυμοειδές της ψυχής και εις την ανάπτυξιν αυτού, κατ' αντίθεσιν προς τους άλλους τους κοινούς αθλητάς, οι οποίοι ακολουθούντες ωρισμένον είδος ασκήσεως και διαίτης αποβλέπουν μόνον να γίνουν ρωμαλέοι. — Ορθότατα.

— Αλλ' άραγε πιστεύεις και συ, Γλαύκων, όπως το φαντάζονται και πολλοί άλλοι, ότι εκείνοι που εθέσπισαν εις την εκπαίδευσιν των νέων την μουσικήν

και την γυμναστικήν, τας εθέσπισαν διά να διαπλάττουν με την μίαν μεν το σώμα, με την άλλην δε την ψυχήν; — Αλλά διά τι άλλο; — Διότι εμένα μου φαίνεται ότι εθέσπισαν και τας δύο κυριώτατα διά την ψυχήν. — Και πώς τάχα; — Δεν παρετήρησες ποτέ ποίαν τροπήν λαμβάνει και ο χαρακτήρ εκείνων, που επιδοθούν αποκλειστικώς καθ' όλην των την ζωήν εις την γυμναστικήν, χωρίς να γευθούν διόλου από μουσικήν; ή και εκείνοι, εις τους οποίους συμβή το εναντίον; — Περί τίνος λέγεις; — Περί της αγριότητος και σκληρότητος των πρώτων, και περί της μαλακότητος και ημερότητος των δευτέρων. — Πράγματι το παρετήρησα και εγώ, ότι όσοι μεν επιδοθούν αποκλειστικώς εις την γυμναστικήν, γίνονται τραχύτεροι του δέοντος, όσοι δε εις την μουσικήν, μαλακώτεροι παρ' όσον θα τους ήρμοζε. — Και όμως αυτή η τραχύτης δεν ημπορεί να προέρχεται παρά από το θυμοειδές της φύσεως, το οποίον με την ορθήν μεν ανατροφήν μεταβάλλεται εις ανδρείαν, όταν όμως επιταθή περισσότερο του δέοντος, καταντά φυσικώ τω λόγω εις την τραχύτητα και την βαναυσότητα. — Έτσι φαίνεται. — Τι δε; την ημερότητα δεν την έχει έμφυτον η φιλοσοφική φύσις; η οποία όταν μεν χαλαρωθή ακόμη περισσότερο καταντά εις την χαινότητα, όταν όμως καλλιεργηθή όπως πρέπει γίνεται ημερότης και κοσμιότης; — Και αυτό σωστόν. — Αλλά είπομεν ότι οι φρουροί μας πρέπει να έχουν και τους δύο τούτους χαρακτήρας. — Πρέπει μάλιστα. — Όστε πρέπει να είναι συνδυασμένοι αρμονικώς μεταξύ των. — Πώς όχι; — Διότι όπου μεν υπάρχει αυτός ο αρμονικός συνδυασμός καθιστά την ψυχήν και εγκρατή και ανδρείαν. — Μάλιστα. — Ενώ η μεταξύ των δυσαρμονία την καθιστά και δειλήν και βάναυσον. — Και πολύ μάλιστα.

— Όταν λοιπόν κανείς παραδίδη εις την μουσικήν την ψυχήν του, να του την ποτίζη και να την γλυκοπεριχύνη διά μέσου της ακοής, με τας γλυκάς εκείνας και μαλακάς και θρηνώδεις αρμονίας που ελέγαμεν, και περνά όλην του την ζωήν με τα τραγούδια και με τα θέλγητρα του άσματος, αυτός κατ' αρχάς μεν, εάν είχε μέσα του τίποτε το θυμοειδές, αρχίζει να το μαλακώνη, και όπως ο σίδηρος εις το πυρ, να το κάμνη χρήσιμον, ενώ πριν ήτο σκληρόν και άχρηστον· αλλ' αν δεν μετριάση το πράγμα και εξακολουθή να υφίσταται την αυτήν γοητείαν, τότε το θυμοειδές εκείνο αρχίζει πλέον να λιώνη και να στάζη σιγά σιγά, έως ότου εξ ολοκλήρου αναλυθή, και εις το τέλος γίνεται η ψυχή του ως να της έκοψαν τα νεύρα και ο ίδιος καταντά μαλθακός αιχμητής, καθώς λέγει ο Όμηρος. — Έτσι είναι. — Και αν μεν εξ αρχής λάβη ψυχήν εκ φύσεως μαλακήν, το αποτέλεσμα δεν αργεί να επέλθη μίαν ώραν αρχύτερα· εάν δε απεναντίας θυμοειδή, εξασθενίζει την ψυχήν και την κάμνει οξύθυμον, η οποία, αρκεί ένα τίποτε, να ερεθισθή αμέσως και πάλιν αμέσως να κατευνασθή· ώστε γίνονται οι τοιοῦτοι ευερέθιστοι και οργίλοι, από ανδρείοι που ήσαν, και πολύ δυσμεταχείριστοι. — Είναι αληθέστατον.

— Εάν τώρα πάλιν εις την γυμναστικήν, υπερβολικά γυμνάζεται, υπερβολικά τρώγη, παραμελή δε τελείως την μουσικήν και την φιλοσοφίαν, κατ' αρχάς μεν δεν θα δυναμώση το σώμα του, δεν θα αποκτήση μίαν αυτοπεποίθησιν και τόλμην, και εν γένει δεν θα γίνη ανδρειότερος από πριν; — Χωρίς άλλο βέβαια. — Αφού όμως θα εξακολουθή να μη κάμνη τίποτε άλλο και να μην έχη καμμίαν κοινωνίαν με την Μούσαν, η ψυχή του, και αν είχε και μικράν φιλομάθειαν πριν, επειδή θα μένη άγευστος πάσης μαθήσεως και ερεύνης, και αμέτοχος παντός λόγου και άλλης μουσικής μορφώσεως, δεν θα εξασθενήση τελείως και θα κατακτήση τυφλή και κωφή, όταν παύση κάθε φροντίς να την διεγείρη και την αναπτύσση και να καθαρίζη, τας αισθήσεις του; — Αυτό μάλιστα θα γίνη.

— Εχθρός λοιπόν των γραμμάτων και των μουσών γίνεται, νομίζω, ο τοιούτος, ο οποίος δεν γνωρίζει πλέον να μεταχειρίζεται την πειθώ και τον λόγον, αλλά όλο με το άγριον και με την βίαν έχει να κάμη, ως θηρίον, και ζη εις την αμάθειαν και την χυδαιότητα βυθισμένος, χωρίς καμμίαν χάριν και αρμονίαν. — Πράγματι είναι όπως το λέγεις. — Θα ημπορούσα λοιπόν να ισχυρισθώ εγώ, ότι τας δύο αυτάς τέχνας, την μουσικήν και την γυμναστικήν, εχάρισε κάποιος θεός εις τους ανθρώπους, όχι, καθώς κοινώς λέγεται, την μίαν διά την ψυχήν και την άλλην διά το σώμα (εκτός μόνον εν παρέργω διά το τελευταίον τούτο), αλλά και τας δύο αποκλειστικώς διά την ψυχήν, όπως εντός αυτής συνδυάζονται αρμονικώς η ανδρεία και η σοφία, εντεινόμεναι ή χαλαρούμεναι μέχρι του προσήκοντος βαθμού. — Φαίνεται πράγματι. — Εκείνος λοιπόν ο οποίος συνδυάζει άριστα την γυμναστικήν μετά της μουσικής και τας εφαρμόζει με το προσήκον μέτρον εις την ψυχήν του, αυτός θα άξιζε να ονομασθή ορθότατα τελείως μουσικός και επιστήμων της αρμονικής, πολύ περισσότερο από τον χορδιστήν των μουσικών οργάνων. — Και πολύ φυσικά. — Δεν θα χρειασθή λοιπόν, Γλαύκων, και εις την πόλιν μας ένας επιστάτης, ο οποίος να το έχη αυτό έργον, εάν εννοούμεν να διατηρηθή η πολιτεία; — Θα χρειασθή και πάρα πολύ μάλιστα.

— Αυτοί λοιπόν περίπου θα είναι οι τύποι της ανατροφής και της εκπαίδεύσεως των νέων μας· διότι περιττόν θα ήτο να εκτεινώμεθα τώρα περί των χορών και των κυνηγίων και των γυμνικών και ιππικών αγώνων· είναι προφανές ότι και επί τούτων θα ακολουθήσωμεν τας αρχάς, που καθωρίσαμεν, και δεν είναι δύσκολον να διαγράψωμεν και αυτών τους κανόνας. — Δεν θα είναι βέβαια δύσκολον.

— Έστω λοιπόν· τι ζήτημα μας υπολείπεται τώρα να διευκρινήσωμεν; δεν πρέπει τάχα να εξετάσωμεν ποίοι απ' αυτούς θα κυβερνούν και ποίοι θα υπακούουν; — Πώς όχι; — Δεν είναι εν πρώτος φανερόν ότι άρχοντες μεν πρέπει να είναι οι πρεσβύτεροι, υπήκοοι δε οι νεώτεροι; — Φανερόν. — Και ότι πάλιν μεταξύ των πρεσβυτέρων οι καλύτεροι; — Και αυτό. — Καλύτεροι μεταξύ

των γεωργῶν δεν εἶναι ἐκεῖνοι που κατέχουν εἰς τὴν ἐντέλειαν τὴν τέχνην των; — Μάλιστα. — Αφοῦ λοιπὸν και ἐκεῖνοι πρέπει να εἶναι οἱ καλύτεροι μεταξύ των φρουρῶν, δεν πρέπει να γνωρίζουν εἰς τὴν ἐντέλειαν το πῶς φρουρεῖται μία πόλις; — Βέβαια. — Ὡστε προς τοῦτο δεν πρέπει να εἶναι συνετοὶ και δραστήριοι, ἀκόμη δε να ἔχουν και μέγαν ζήλον υπέρ της πόλεως; — Ἐννοεῖται. — Περισσότερον δε ζήλον ἔχει, νομίζω, κανεὶς δι' ἓνα πράγμα που αγαπά. — Κατ' ἀνάγκην. — Ἀλλὰ βέβαια θα αγαπούσε κανεὶς περισσότερο ἐκεῖνο, μετὰ του οποιῦ θὰ εἶχε κοινὰ τα συμφέροντα, οὕτως ὥστε τὴν εὐτυχίαν αὐτοῦ να τὴν θεωρῆ και ἰδικὴν του, και τανάπαλιν. — Ἐτσι εἶναι. — Πρέπει λοιπὸν να ἐκλέξωμεν μεταξύ ὄλων των φρουρῶν ἐκεῖνους τους οποιῦς, μετὰ μακρὰν ἐξέτασιν, θα εὐρίσκαμεν προθυμοτάτους καθ' ὅλην τὴν ζωὴν των να πράττουν μεν ὅ,τι θα ἐνόμιζαν συμφέρον της πόλεως, να ἀποφεύγουν δε κατὰ πάντα τρόπον ὅ,τι θα ἐκρίναν ἀσύμφορον. — Αὐτοὶ πράγματι θα μας ἐχρειάζοντο. — Μου φαίνεται δε ὅτι πρέπει να τους παρακολουθῆσωμεν καθ' ὅλας τας ἡλικίας, διὰ να βεβαιωθῶμεν αν πράγματι εἶναι ἱκανοὶ να φυλάττουν ἀπαρεγκλίτως αὐτὸ το δόγμα, ἢ μήπως ἡμπορεῖ να υποκύψουν εἰς κανένα πειρασμὸν ἢ βίαν, ὥστε, λησμονοῦντες, να ἀποβάλουν τὴν ἰδέαν, που ἔχουν, ὅτι πρέπει να ἐργάζονται πάντοτε διὰ το συμφέρον της πόλεως. — Πῶς να τὴν ἀποβάλουν; — θα σου το ἐξηγήσω· μου φαίνεται ὅτι ἀποβάλλομεν μίαν ἰδέαν ἀπὸ τον νουν μας, εἴτε ἐκουσίως εἴτε ἀκουσίως· ἐκουσίως μεν ὅταν πεισθῶμεν ὅτι εἶναι ψευδῆς· ἐνὼ τας ἀληθεῖς τας παραιτοῦμεν ἀκουσίως. — Ἐνόησα το πρῶτον, θέλω ὁμως να καταλάβω σαφέστερα πῶς παραιτοῦμεν ἀκουσίως τας ἀληθεῖς; — Πῶς; δεν ἐννοεῖς και μόνος σου, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τα ἀγαθὰ τα στεροῦνται ὄχι με τὴν θέλησίν των, ἐνὼ ἀπεναντίας τα κακὰ με ὄλην των τὴν εὐχαρίστησιν; ἢ δεν εἶναι κακὸν να ἀπαρνηθῆ κανεὶς τὴν ἀλήθειαν, καλὸν δε να τὴν ἐγκολπούται; δεν τὴν ἐγκολπούται δε, ὅταν ἔχη μίαν ὀρθὴν ἰδέαν περί παντός πράγματος; — Ἐχεις δίκαιον, και ἐννοῶ τώρα ὅτι ἀκουσίως οἱ ἄνθρωποι ἀποβάλλουν μίαν ὀρθὴν ἰδέαν. — Και δεν το παθαίνουν αὐτο ἢ δι' ὑφαρπαγῆς, ἢ διὰ τινος γοητείας, ἢ δι' ἐξαναγκασμοῦ; — Οὔτε τώρα δεν ἐννοῶ. — Φαίνεται πῶς μεταχειρίζομαι τὴν γλῶσσαν των τραγικῶν· δι' ὑφαρπαγῆς ὅταν λέγω, ἐννοῶ ὅταν πεισθῶν και ἀλλάξουν ἰδέαν, ἢ ὅταν λησμονήσουν· ἐπειδὴ, οὕτως εἰπεῖν, τους υπεξαιρεῖ τὴν ἰδέαν των εἰς μεν τὴν πρῶτην περίστασιν ο λόγος, εἰς δε τὴν δευτέραν ο χρόνος· τώρα βέβαια θα ἐνόησες. — Ναι. — Δι' ἐξαναγκασμοῦ δε ἐννοῶ, ὅταν με τα βασανιστήρια, σωματικὰ ἢ ἠθικὰ, ἀναγκασθῆ κανεὶς να ἀλλάξη γνώμην. — Και αὐτὸ το ἐνόησα και ἔχεις δίκαιον. — Ὅσον διὰ τὴν γοητείαν, και ἐσύ νομίζω καταλαβαίνεις, ὅτι πρόκειται δι' ἐκεῖνους που ἀλλάζουν ἰδέαν, ἢ σαγηνευθέντες ἀπὸ τὴν ἡδονὴν, ἢ και υποκύψαντες εἰς κάποιον φόβον. — Πραγματικῶς, φαίνεται πῶς μας σαγηνεύουν ὅσα μας ἐξαπατοῦν.

— Διὰ να ἐπανέλθωμεν λοιπὸν εἰς το ζήτημά μας, πρέπει να ἐξετάσωμεν ποῖοι

θα είναι ικανοί να φυλάξουν απαρειγκλίτως το δόγμα αυτό· ότι οφείλουν να πράττουν πάντοτε εκείνο που θεωρούν συμφέρον της πόλεως· και να τους παρακολουθήσωμεν από της παιδικής των ηλικίας, δοκιμάζοντες αυτούς εις τοιαύτας περιστάσεις, εις τας οποίας κυρίως θα ήτο δυνατόν να το λησμονήσουν ή να εξαπατηθούν· και όσοι μεν ευρεθούν ικανοί να το φυλάττουν πάντα εις την μνήμην των, και να μη εξαπατώνται ευκόλως, θα τους εγκρίνωμεν, τους δε λοιπούς θα τους απορρίπτωμεν· δεν είναι έτσι; — Μάλιστα. — Ακόμη θα τους υποβάλωμεν εις κόπους και εις πόνους και αγώνας, εις τα οποία όλα οφείλουν να φυλάξουν αυτά που είπαμεν. — Πολύ σωστά. — Τέλος να τους υποβάλωμεν και εις την δοκιμασίαν ενός τρίτου είδους επιδράσεων. Όπως δηλαδή εκθέτουν τους νεαρούς ίππους εις κρότους και θορύβους, διά να ιδούν κατά πόσον επηρεάζονται από τον φόβον, τοιουτοτρόπως και αυτούς, όταν είναι ακόμη νέοι, να τους οδηγούμεν έξαφνα εμπρός εις πράγματα φοβερά, ή να τους ρίπτωμεν εν μέσω ηδονών, διά να εξακριβώσωμεν πολύ ασφαλέστερον, παρ' όταν δοκιμάζωμεν τον χρυσόν εις το πυρ, εάν εις όλας αυτάς τας περιστάσεις η φυσική των ευσχημοσύνη φανή ανωτέρα παντός πειρασμού, εάν είναι εις θέσιν να συγκρατήσουν τους εαυτούς των όπως τους edίδαξεν η μουσική που έμαθαν, και αν εν γένει αποδείξουν ότι όλη των η διαγωγή είναι σύμφωνος με τους νόμους του ρυθμού και της αρμονίας, ούτως ώστε να είναι χρησιμώτατοι και διά τον εαυτόν τους και διά την πόλιν. Και όστις εξέλθη καθαρός από όλας αυτάς τας δοκιμασίας, και κατά την παιδικήν και την νεανικήν και την ανδρικήν ηλικίαν, θα τον διορίζωμεν άρχοντα και φρουρόν της πόλεως, θα του παρέχωμεν πάσας τας τιμάς εφ' όσον ζη, και αφού αποθάνη θα τύχη τάφου μεγαλοπρεπούς και πάσης ενδείξεως του οφειλομένου εις την μνήμην του σεβασμού· πάντας δε τους μη τοιούτους θ' απορρίπτωμεν. Τοιαύτη λοιπόν θα είναι, όχι βέβαια με όλας τας λεπτομερείας, αλλ' ως εν σχεδίω, η εκλογή και ο διορισμός των αρχόντων και φρουρών μας. — Και εγώ είμαι σύμφωνος μαζί σου. — Δεν θα είχαμεν άραγε πληρέστατον δίκαιον αυτούς κυρίως να ονομάσωμεν αληθινούς και πραγματικούς φρουρούς της πόλεως, τόσον ως προς τους εξωτερικούς εχθρούς όσον και προς τους ιδίους πολίτας, διά να αφαιρούν από αυτούς μεν την θέλησιν, από εκείνους δε την δύναμιν να την βλάπτουν; τους δε άλλους τους νέους, τους οποίους μέχρι τούδε ωνομάζαμεν φρουρούς, βοηθούς και εκτελεστάς των αποφάσεων των αρχόντων; — Έτσι λέγω και εγώ.

— Τώρα πώς θα κάμωμεν να εύρωμεν τρόπον, διά να πείσωμεν προ πάντων μεν αυτούς τους άρχοντας, ειδημή τους άλλους τουλάχιστον πολίτας, να παραδεχθούν ένα από τα γενναία εκείνα ψεύδη, τα οποία δικαιολογούνται, καθώς ελέγαμεν, από την ανάγκην των περιστάσεων; — Ποίον είναι αυτό το ψεύδος; — Δεν είναι και τίποτε νέον, έλκει την καταγωγήν του από την Φοινίκην, καθώς δε λέγουν μετά πειστικότητος οι ποιηταί, είναι πράγμα που

συνέβη μάλιστα πολλάκις εις παλαιότερας εποχάς· επί της εποχής μας, είναι η αλήθεια, δεν συνέβη, ουδέ γνωρίζω αν ημπορή να συμβή, και χρειάζεται βέβαια πολύ διά να το πιστεύση κανείς. — Πόσας περιστροφάς κάμνεις διά να μας το ειπής! — Και θα ιδής που έχω δίκαιον, όταν το ακούσης. — Έλα, λέγε το και μη φοβάσαι. — Το λέγω λοιπόν· αν και δεν γνωρίζω πού να εύρω την τόλμην που χρειάζεται, και ποίας εκφράσεις να μεταχειρισθώ, διά να πείσω πρώτον μεν αυτούς τους άρχοντας, έπειτα δε και τους στρατιώτας και τους άλλους πολίτας, ότι η ανατροφή και η εκπαίδευσις, που τους εδίδαμεν, δεν ήτο τίποτε άλλο παρά ένα όνειρον, που έβλεπαν, καθώς και όλα όσα συνέβαιναν γύρω τους· ενώ πραγματικώς, ευρίσκοντο τότε μέσα εις την γην, και εκεί από κάτω επλάσθησαν και ανετράφησαν και αυτοί οι ίδιοι, και εκεί επίσης κατεσκευάσθησαν όλα τα πράγματα των, όπλα και λοιπά, αφού δε συνεπληρώθη η επεξεργασία των, τους έβγαλεν επί τέλους η μητέρα Γη εις το φως· και επομένως πρέπει να θεωρούν την χώραν, που κατοικούν, ως μητέρα και τροφόν και να την υπερασπίζονται, εάν κανείς επέλθη εναντίον της, επίσης δε και τους άλλους πολίτας ως αδελφούς και τέκνα της αυτής μητρός Γης. — Δεν είχες άδικον να διστάζης πριν, να μας ειπής αυτό το ψεύδος.

— Και πολύ ευλόγως· άκουε όμως τώρα την συνέχειαν του μύθου· είσθε αδελφοί όλοι οι πολίται, θα τους είπωμεν, αλλ' ο θεός, όταν σας έπλαττεν, ανέμιξε χρυσόν μέσα εις τα συστατικά εκείνων που ήσαν ικανοί να κυβερνούν τους άλλους, και διά τούτο είναι πολυτιμότεροι· άργυρον δε μέσα εις τους βοηθούς των πολεμιστάς· σίδηρον δε και χαλκόν εις τους γεωργούς και τους άλλους τεχνίτας· επειδή λοιπόν όλοι είσθε συγγενείς, θα γεννάτε ως επί το πλείστον τέκνα όμοιά σας, ημπορεί όμως ενίοτε από το χρυσούν γένος να γεννηθή τέκνον αργυρούν, και από αυτό πάλιν να γεννηθή χρυσούν, και κατ' αυτόν τον τρόπον και από όλα τα άλλα. Διατάσσει λοιπόν ο θεός εις τους άρχοντας, ως πρώτιστον και κυριώτατον αυτών καθήκον, τίποτε άλλο να μη εξετάζουν με περισσοτέραν φροντίδα και προσοχήν, παρά ποίον εκ των άλλων μετάλλων ευρίσκεται αναμεμιγμένον εις την ψυχήν των γεννωμένων τέκνων. Και αν ακόμη εις τα ιδικά των τέκνα ευρεθή κράμα σιδήρου ή χαλκού, να μη τους κάμουν καμμίαν χάριν, αλλά να τους απορρίψουν αμέσως εις την τάξιν, που ανήκουν, ως εκ της κατασκευής των, των γεωργών δηλαδή και των τεχνιτών· και αν πάλιν ευρεθή κανείς από αυτούς με περισσοτέραν αναλογίαν χρυσού ή αργύρου, να τον αναβιβάσουν, όπως αξίζει, εις την τάξιν των φρουρών ή των επικούρων, επειδή υπάρχει χρησμός ότι θα χαθή η πόλις τότε, όταν την φυλάξη ο χαλκός ή ο σίδηρος. Γνωρίζεις λοιπόν κανένα τρόπον να τους πείσωμεν ότι είναι αληθινός αυτός ο μύθος; — Κανένα, όσον αφορά αυτούς τους ιδίους· διά τα τέκνα των όμως, και διά τους απογόνους των, και διά τους λοιπούς ανθρώπους κατόπιν, δεν θα ήτο ίσως δύσκολον. — Αλλά και αυτό θα ήτο αρκετόν, διά να τους εμπνεύση μεγαλύτερον ενδιαφέρον και προς την

πόλιν και προς αλλήλους· διότι εννοώ επάνω κάτω τι θέλεις να είπης. Και αυτό μεν το επινόημά μας θα το αναβιβάση η φήμη όπου της αρέση· ημείς δε ας εξοπλίσωμεν τώρα αυτά τα τέκνα της γης, και με τους αρχηγούς επί κεφαλής ας τους παρουσιάσωμεν εμπρός· ας πλησιάσουν και ας εκλέξουν το καταλληλότερον μέρος διά να στρατοπεδεύσουν, ώστε να ημπορούν και τους εντός της πόλεως να συγκρατούν, αν ήθελον δείξη αντιπειθαρχικάς προς τους νόμους διαθέσεις, και τον εξωτερικόν εχθρόν να αποκρούσουν, εάν επήρχετο κατά της πόλεως καθώς λύκος εναντίον της ποιμνης· και αφού εκλέξουν τον χώρον του στρατοπέδου, και θυσιάσουν εις εκείνους που πρέπει, ας στήσουν τέλος τας σκηνάς των· δεν είναι έτσι; — Πώς όχι; — Και βέβαια τοιαύτας, ώστε να ημπορούν να τους στεγάζουν και χειμώνα και θέρος. — Βεβαίως· διότι εννοείς, μου φαίνεται, πραγματικάς κατοικίας. — Ναι, αλλά κατοικίας διά στρατιώτας και όχι έξαφνα διά τραπεζίτας. — Και ποία είναι η διάκρισις που κάμνεις; — θα προσπαθήσω να σου το εξηγήσω· δεν θα υπήρχεν, υποθέτω, φοβερώτερον πράγμα διά τους ποιμένας παρά, τους σκύλους που έχουν προς φύλαξιν των ποιμνίων, να τους έχουν αναθρέψη κατ' αυτόν τον τρόπον, ώστε να μην ημπορούν να κρατήσουν τα άγρια φυσικά των και ή από πείναν ή από άλλην κακήν συνήθειαν, αυτοί οι ίδιοι να προξενούν καταστροφάς εις τα ποιμνια και από σκύλοι να γίνωνται λύκοι σωστοί. — Φοβερόν βέβαια θα ήτο· και πως όχι;

— Δεν πρέπει λοιπόν να λάβωμεν όλας μας τας προφυλάξεις μήπως συμβή το ίδιον και με τους πολεμιστάς απέναντι των πολιτών; μήπως, επειδή θα έχουν όλην την δύναμιν εις τας χείρας των, από φρουροί και προστάται καταντήσουν να γίνουν δεσπόται και άγριοι τύραννοι; — Βέβαια θα το προβλέψωμεν. — Και ποίαν μεγαλυτέραν εγγύησιν ασφαλείας θα δυνάμεθα να έχωμεν, παρά αν έχουν λάβη πράγματι την προσήκουσαν ανατροφήν; — Αλλά την έχουν ήδη λάβη. — Αυτό δεν ημπορώ να το διισχυρισθώ ακόμη, φίλε μου· εκείνο που επιμένω, είναι, καθώς ελέγαμεν και πριν, ότι πρέπει να λάβουν την προσήκουσαν ανατροφήν, οποιαδήποτε και αν είναι αύτη, διά να έχουν το σπουδαιότερον που τους χρειάζεται, ημερότητα δηλαδή και μεταξύ των και προς εκείνους που ανέλαβον να φυλάττουν. — Και πολύ σωστά. — Εκτός λοιπόν εκείνης της ανατροφής, κάθε άνθρωπος με νουν θα παραδεχθή ότι πρέπει να τους παρασκευάζωμεν και τοιαύτας κατοικίας και τοιαύτην εν γένει περιουσίαν, ώστε τίποτε να μην τους βιάζη να παύσουν ποτέ να είναι άριστοι φρουροί και να αρχίσουν να βλάπτουν τους άλλους πολίτας. — Και πολύ σωστά.

— Πρόσεξε λοιπόν τώρα αν σου φαίνεται κατάλληλος αυτός ο τρόπος της ζωής και της κατοικίας, διά να είναι πάντοτε τοιούτοι· πρώτον μεν κανείς να μην έχη καμμίαν ιδιαιτέραν περιουσίαν ούτε τίποτε αποκλειστικώς διά τον εαυτόν του, εκτός απολύτου ανάγκης· έπειτα κανείς να μην έχη κατοικίαν καμμίαν ή

αποθήκην, εις την οποίαν να μην ημπορή να εισέρχεται όποιος θέλη· όσον διά τα τρόφιμα που χρειάζονται άνθρωποι πολεμισταί, εγκρατείς και ανδρείοι, θα ορίσωμεν να τα λαμβάνουν από τους άλλους πολίτας ως μισθόν διά τας υπηρεσίας των, τόσα όμως ώστε μήτε να περισσεύουν μήτε και να τους λειφθούν δι' ένα χρόνον να τρώγουν όλοι εις κοινάς τράπεζας και να ζουν μαζί όπως οι πολεμισταί εις το στρατόπεδον· να διδαχθούν ότι οι θεοί έχουν βάλη μέσα εις την ψυχήν των θείον χρυσόν και άργυρον, και δεν έχουν επομένως καμμίαν ανάγκην του χρυσού και του αργύρου των ανθρώπων, ούτε τους είναι συγχωρημένον να μαιίνουν το θείον εκείνο δώρον με την ανάμιξιν του γήινου χρυσού, διότι το εν χρήσει νόμισμα έχει γίνη πολλών και μεγάλων κακουργημάτων αφορμή, ενώ το ιδικόν των είναι καθαρόν και αμόλυντον· και είναι επομένως εις αυτούς μόνους εξ όλων των πολιτών απηγορευμένον να μεταχειρίζονται και να εγγίζουν τον χρυσόν και τον άργυρον, ουδέ υπό την αυτήν στέγην να ευρίσκονται μαζί, ουδέ επάνω των να φορούν, ούτε να πίνουν από χρυσά ή αργυρά ποτήρια· και ότι μόνον τοιουτοτρόπως θα σωθούν και αυτοί και η πόλις. Όταν όμως αποκτήσουν αυτοί ιδίαν περιουσίαν, είτε εις κτήματα, είτε εις οικοδομάς, είτε εις χρήματα, θα καταντήσουν, από φρουροί που είναι, επιχειρηματίαι ή γεωργοί· από υπερασπισταί των πολιτών, εχθροί και τύραννοι· θα διέρχονται την ζωήν των με αμοιβαία μίση και επιβουλάς και πολύ περισσότερον φόβον θα έχουν από τους εσωτερικούς παρά από τους εξωτερικούς εχθρούς και ακράτητοι πλέον θα φέρωνται προς τον όλεθρον και οι ίδιοι και όλη η πόλις. Δι' όλους λοιπόν τους λόγους τούτους πρέπει να λάβωμεν, φρονώ, αυτά τα μέτρα όσον αφορά την κατοικίαν και τα άλλα σχετικά των φρουρών και σύμφωνα με αυτά να νομοθετήσωμεν· ή όχι; — Είμαι συμφωνότατος, είπεν ο Γλαύκων.

ΒΙΒΛΙΟΝ Δ'.

Αλλά, διέκοψεν ο Αδείμαντος, τι θα έχης να απολογηθής, Σωκράτη, εάν κανείς σου παρατηρήση, ότι δεν κάμνεις και πάρα πολύ ευτυχείς τους πολεμιστάς σου, και τούτο από σφάλμα ιδικόν των, αφού εις αυτούς ανήκει πραγματικώς η πόλις; και όμως αυτοί δεν απολαμβάνουν κανένα καλόν από την πόλιν, όπως άλλοι, που έχουν γαίας, που κτίζουν σπίτια ωραία και μεγάλα, και τα επιπλώνουν αναλόγως, και είναι εις θέσιν να κάμνουν θυσίας ιδιωτικάς εις τα μέγαρά των και να φιλεύουν ξένους, και έχουν, αυτά δα που έλεγες και συ, χρυσόν και άργυρον και όλα εν γένει όσα κοινώς νομίζονται ότι αποτελούν την ευτυχίαν του ανθρώπου· και με ένα λόγον, θα έλεγέ τις, δεν φαίνονται να κάθονται εις την πόλιν παρά ως επίκουροι μισθωτοί, διά να την φρουρούν.

— Ναι, και πρόσθεσε ακόμη, ότι απέναντι τούτου λαμβάνουν απλώς και μόνον την τροφήν των, χωρίς καμμίαν άλλην αντιμισθίαν, όπως τα συνήθη μισθοφορικά στρατεύματα· ώστε και να θελήσουν έξαφνα να κάμουν κανένα ταξίδι, δεν θα είναι εις θέσιν, ούτε να διασκεδάσουν με γυναίκας, ούτε κανένα άλλο έξοδον να κάμουν, όπως οι πλούσιοι και οι θεωρούμενοι ευτυχείς· αυτά λοιπόν και άλλα τέτοια πολλά παρέλειψες εις το κατηγορητήριόν σου. — Πρόσθεσέ τα λοιπόν εσύ. — Τώρα λοιπόν με ερωτάς τι θα έχω να απολογηθώ; — Ναι. — Χωρίς να απομακρυνθώμεν από τον δρόμον, που ηκολουθήσαμεν μέχρι τούδε, θα εύρωμεν εύκολα, νομίζω, τι πρέπει να απαντήσωμεν· θα είπωμεν εν πρώτοις ότι δεν θα ήτο διόλου παράδοξον αν, και μ' όλα ταύτα, ήσαν ευτυχέστατοι οι πολεμισταί μας ούτοι· ότι επί τέλους, όταν εκτίζαμεν την πόλιν μας, δεν απεβλέψαμεν εις την αποκλειστικήν ευτυχίαν μιας μόνον τάξεως, αλλ' ολοκλήρου της πόλεως· διότι ενομίσαμεν ότι εις μίαν τοιαύτην πόλιν θα κατωρθώναμεν να εύρωμεν την δικαιοσύνην, όπως πάλιν και εις την κακώς οργανωμένην την αδικίαν, και τοιουτοτρόπως θα ημπορούσαμεν να λύσωμεν το ζήτημα που μας απασχολεί απ' αρχής· τώρα λοιπόν καταγινόμεθα να ιδρύσωμεν την ευδαίμονα, όπως τουλάχιστον την φανταζόμεθα, πόλιν, εις την οποίαν δεν θα έχουν την ευτυχίαν αποκλειστικόν τους προνόμιον ολίγοι τινές, αλλά όλοι κοινώς οι πολίται· έπειτα κυττάζομεν και διά την άλλην την αντίθετον όψιν.

Εάν λοιπόν, ενώ ησχολούμεθα να ζωγραφίζωμεν ένα άγαλμα, μας επλησίαζε κάποιος και ήρχιζε να μας κάμνη παρατηρήσεις, ότι τάχα δεν μεταχειριζόμεθα τα ωραιότερα χρώματα διά τα ωραιότερα μέρη του σώματος· ότι έξαφνα τους οφθαλμούς, που είναι το ωραιότερον απ' όλα, δεν τους ζωγραφίζομεν με πορφυρούν χρώμα, αλλά με μαύρον· νομίζω ότι θα του απαντούσαμεν όπως θα εχρειάζετο, αν του ελέγαμεν· Μη φαντάζεσαι, καλέ μας άνθρωπε, ότι είναι ανάγκη να ζωγραφίζωμεν τόσον εύμορφα τα μάτια, ώστε να μη μοιάζουν ούτε μάτια πλέον, καθώς και τα άλλα μέρη· μόνον βλέπε αν βάζωμεν το χρώμα που ταιριάζει εις το καθένα, ώστε να φαίνεται ωραίον το σύνολον και συ λοιπόν τώρα μην έχης την απαίτησιν να περιβάλλωμεν τους φρουρούς με τοιαύτην ευτυχίαν, η οποία αποτέλεσμα θα έχη να τους κάμη κάθε άλλο πλέον να είναι παρά φρουροί· ημπορούσαμεν βέβαια, αν ηθέλαμεν, να ενδύσωμεν και τους γεωργούς με ποδήρη χιτώννα και να τους τον κεντήσωμεν μάλιστα με χρυσά γαλόνια και να τους αναθέσωμεν να καλλιεργούν την γην προς ευχαρίστησιν των· ημπορούσαμεν επίσης να ξαπλώσωμεν και τους αγγειοπλάστας κοντά στη φωτιά βολικά, να τρώγουν και να πίνουν, και πλάγι των να βάλωμεν τον τροχόν, να τον γυρνούν οπόταν τους έρχεται η όρεξις· και όλους τους άλλους τεχνίτας με τον ίδιον τρόπον να τους κάμωμεν ευτυχείς, διά να είναι ευτυχής και όλη η πόλις. Μη μας δίδης όμως, εμάς, αυτήν την συμβουλήν· διότι, αν σε ακούσωμεν, ούτε ο γεωργός θα μείνη πλέον γεωργός, ούτε ο αγγειοπλάστης,

ούτε κανείς άλλος θα μείνη εις την σειράν και την θέσιν που έχει εις την οικονομίαν της πόλεως· και όσον μεν αφορά τους άλλους δεν έχει και μεγάλην σημασίαν το πράγμα· διότι αν ο υποδηματοποιός δεν κάμνη καλά την εργασίαν του και διαφθαρή και προσποιήται τον τεχνίτην χωρίς να είναι, δεν έχει να πάθη και μεγάλον κακόν η πόλις· αν όμως οι φύλακες των νόμων και της πόλεως δεν είναι παρά μόνον με το όνομα, βλέπεις ότι θα παρασύρουν εις την καταστροφήν και ολόκληρον την πόλιν, καθόσον μάλιστα από αυτούς αποκλειστικώς εξαρτάται η καλή της διοίκησις και η ευδαιμονία. Εάν λοιπόν ημείς θέλωμεν να παρασκευάσωμεν αληθινούς φρουρούς, δεν πρέπει να τους κάμωμεν τοιούτους, ώστε να ημπορούν να βλάψουν και κατ' ελάχιστον την πόλιν· όστις δε πάλιν εννοεί να τους κάμη γεωργούς ή φαιδρούς πανηγυριστάς εις καμμίαν δημοσίαν πανήγυριν, κάθε άλλο βέβαια έχει υπ' όψιν του παρά πόλιν· ημείς αυτό έχομεν να κυττάξωμεν, αν ο σκοπός μας είναι, όταν μορφώνωμεν τους πολεμιστάς, να τους καταστήσωμεν όσον το δυνατόν ευτυχεστέρους, ή εάν οφείλωμεν μάλλον να αποβλέψωμεν εις την ευτυχίαν ολοκλήρου της πόλεως και να αναγκάσωμεν επομένως τους επικούρους αυτούς και τους φύλακας, καθώς και όλους τους άλλους εν γένει, να κάμνη ο καθένας την εργασίαν, που του ανετέθη, όσον ημπορεί καλύτερα· ούτως ώστε, όταν η πόλις αναπτυχθή και ευημερή με την καλήν της διοίκησιν, να αφήνωμεν τον καθένα να απολαμβάνη το μερίδιόν του της κοινής ευτυχίας, όπως το επιτρέπει η φύσις της τάξεως και του επαγγέλματός του.

— Δεν μου φαίνεται να έχης άδικον. — Θα σου φανή άραγε και κάτι ανάλογον, που θα σου ειπώ τώρα, ολιγώτερον ορθόν; — Λέγε ν' ακούσωμεν. — Σκέψου αν δεν είναι αυτά, που διαφθείρουν και τους άλλους επίσης τεχνίτας, ώστε να γίνωνται κακοί εις την εργασίαν των. — Ποία αυτά; — Ο πλούτος και η πτώχεια. — Πώς τάχα; — Ιδού πώς· αν ένας αγγειοπλάστης γίνη πλούσιος, νομίζεις ότι θα έχη πλέον ενδιαφέρον διά την τέχνην του; — Καθόλου. — Δεν θα γίνεται λοιπόν από ημέρας εις ημέραν περισσότερον οκνηρός και αμελής; — Πολύ μάλιστα. — Και επομένως δεν θα καταντήση χειρότερος αγγειοπλάστης; — Αυτό ν' ακούεται. — Αλλά, και αν απεναντίας δεν έχη, ένεκα της πτωχείας του, να προμηθεύεται τα εργαλεία ή ό,τι άλλο του χρειάζεται διά την τέχνην του, και η εργασία του θα γίνεται χειροτέρα, και τους υιούς του, ή τους άλλους μαθητευομένους που έχει, θα τους κάμη χειροτέρους τεχνίτας. — Πώς όχι; — Όστε και από τα δύο αυτά, και από τον πλούτον και από την πτωχείαν, γίνονται χειρότερα μεν τα έργα των τεχνιτών, χειρότεροι δε και αυτοί οι ίδιοι. — Φαίνεται. — Όστε νά που ευρήκαμεν και δύο άλλα πράγματα, που πρέπει με κάθε τρόπον να προσέξουν οι άρχοντές μας, μήπως τους γελάσουν και τρυπώσουν κρυφά εις την πόλιν. — Ποία πράγματα; — Ο πλούτος και η πτωχεία, διότι εκείνος μεν γεννά την πολυτέλειαν και την οκνηρίαν και διάφορους καινοτομίας, η δε πτωχεία πάλιν, εκτός αυτών των καινοτομιών, την

ταπεινότητα και την κακοτεχνίαν.

— Πολύ καλά· δεν μου λέγεις όμως, Σωκράτη, πώς θα είναι εις θέσιν η πόλις μας να κάμη πόλεμον, εάν δεν έχη χρήματα, όταν μάλιστα αναγκασθή να έλθη εις σύγκρουσιν με πόλιν μεγάλην και πλουσίαν; — Είναι φανερόν, ότι με μίαν πόλιν μόνον θα είναι δυσκολώτερον, αν έχη όμως να κάμη με δύο τοιαύτας ομού, το πράγμα θα είναι πολύ ευκολώτερον. — Τι κάθεςαι και μας λες; — Πρώτον μεν, εάν παρουσιασθή ανάγκη πολέμου, οι ιδικοί μας, άνθρωποι εμπειροπόλεμοι, θα έχουν αντιπάλους πλουσίους. — Αυτό μάλιστα. — Τι λοιπόν, Αδείμαντε; ένας πυγμάχος, γυμνασμένος όσον ενδέχεται καλύτερα, δεν σου φαίνεται ότι εύκολα θα τα έβγαζε πέρα με δύο, όχι πυγμάχους, αλλά πλουσίους και ευτραφείς αντιπάλους; — Δεν το πιστεύω τόσο εύκολα και με τους δύο συγχρόνως. — Ούτε αν είχε την ελευθερίαν, να υποχωρή εμπρός εις εκείνον, που κάθε φορά τον έπαιρνε πρώτος από κοντά, και να γυρίζη έπειτα να τον αρχίζη στις γροθιές, και να έκαμνε το ίδιοι πολλάκις, μέσα εις τον ήλιον και την πλέον πνιγηράν ζέστην; δεν θα ημπορούσε άραγε να καταφέρη και πολλούς τοιούτους τον ένα μετά τον άλλον; — Έτσι μάλιστα, δεν θα ήτο και πολύ παράδοξον το πράγμα. — Αλλά πιστεύεις τάχα ότι οι πλούσιοι θα έχουν περισσοτέραν τέχνην και εμπειρίαν εις την πυγμαχίαν, παρά εις τον πόλεμον; — Και βέβαια όχι. — Όστε, φυσικώ τω λόγω, οι ιδικοί μας αθληταί εύκόλως θα είναι εις θέσιν να αντιπαραταχθούν και προς διπλασίους και προς τριπλασίους ακόμη. — Αναγκάζομαι να συμφωνήσω, διότι μου φαίνεται πως έχεις δίκαιον. — Τι δε; αν στείλουν και πρεσβείαν εις μίαν άλλην πόλιν και τους ειπούν, αυτό που θα είναι και η αλήθεια, ότι: «Ημείς δεν μεταχειριζόμεθα ούτε χρυσίον ούτε αργύριον ούτε μας είναι επιτετραμμένον να έχωμεν. Εις υμάς όμως δεν απαγορεύεται· ελάτε λοιπόν να μας βοηθήσετε, και σας αφήνομεν όλα τα λάφυρα των άλλων»· νομίζεις ότι εκείνοι, εις τους οποίους θα κάμουν τοιαύτας προτάσεις, θα προτιμήσουν να έχουν εχθρούς σκύλους ισχνούς αλλά δυνατούς, ή μάλλον να τους έχουν αυτούς τους σκύλους συμμάχους εναντίων προβάτων τρυφερών και καλοθρεμμένων; — Δεν μου φαίνεται· αλλά πρόσεξε μήπως, αν συσσωρευθούν τα χρήματα των άλλων εις μίαν πόλιν, γίνη αυτή επικίνδυνος και διά την ιδικήν μας την πτωχήν. — Είσαι μακάριος, που νομίζεις ότι αξίζει να ονομάση κανείς πόλιν καμμίαν άλλην, έξω από αυτήν την ιδικήν μας, καθώς την κατεσκευάσαμεν. — Αλλά πώς λοιπόν; — Πρέπει να εύρωμεν κανένα μεγαλύτερον όνομα διά τας άλλας· διότι κάθε μία από αυτάς είναι πάμπολλαι πόλεις και όχι πόλις, καθώς λέγουν και εις το γνωστόν παιγνίδιον^ εν πάση περιπτώσει υπάρχουν τουλάχιστον δύο, εχθραί μεταξύ των, η μία των πτωχών και η άλλη των πλουσίων· κάθε μία πάλιν από αυτάς υποδιαιρείται εις πολλάς άλλας· τας οποίας αν προσβάλης όλας ομού, ως να απετέλουν ένα κράτος, βεβαίως θα αποτύχης τελείως· εάν όμως θεωρήσης την πόλιν αποτελουμένην από πολλάς άλλας, και δηλώσης ότι παραχωρείς εις τούτους τα χρήματα, την

δύναμιν και αυτήν την ζωήν των άλλων, θα έχης πάντοτε συμμάχους μεν πολλούς, ελαχίστους δε εχθρούς. Και εφόσον μία πόλις κυβερνάται σωφρόνως, όπως ωρίσαμεν προηγουμένως, θα είναι μεγίστη, δεν εννοώ κατά το φαινόμενον, αλλά πραγματικώς μεγίστη, και αν μόνον χιλίους πολεμιστάς ημπορούσε να παρατάξη· μίαν δε τόσον μεγάλην πόλιν δεν θα ήτο εύκολον να εύρης ούτε μεταξύ των Ελλήνων ούτε μεταξύ των βαρβάρων, αν και υπάρχουν πολλαί που θεωρούνται και πολύ μεγαλύτεραι από την τοιαύτην πόλιν μας· ή μήπως έχεις αντίρρησιν; — Όχι, μα την αλήθειαν.

— Υπάρχει λοιπόν ένα κάλλιστον όριον, συμφώνως με το οποίον να κανονίζουν οι άρχοντές μας, πόσον μεγάλην επιτρέπεται να κάμουν την πόλιν, και πόσην, αναλόγως του μεγέθους της, έκτασιν γης θα χρειασθή να χωρίσουν, δίχως πλέον να ζητούν άλλην κατόπιν. — Και ποίον είναι αυτό το όριον: — Το εξής, καθώς νομίζω· να την αφήνουν να αυξάνη μέχρι του σημείου που θα ημπορή να μένη μία, περαιτέρω όμως όχι. — Πολύ ωραία. — Θα δώσωμεν λοιπόν ακόμη και αυτήν την άλλην εντολήν εις τους άρχοντας, να προνοούν με κάθε τρόπον, να μην είναι μήτε μικρά η πόλις, μήτε μεγάλη κατά το φαινόμενον, αλλά μετρία και μία πάντοτε. — Δεν θα τούς δώσωμεν και πολύ σπουδαίαν εντολήν. — Ολιγώτερον σπουδαία και από αυτήν ακόμη είναι η εξής, την οποίαν ανεφέραμεν και προηγουμένως· ότι δηλαδή πρέπει, εάν και κανενός πολεμιστού το τέκνον γέννηση έκφυλον, να υποβιβάζεται εις τας κατωτέρας τάξεις, και απεναντίας να κατατάσσεται εις τους πολεμιστάς, εάν κανενός από τους άλλους εκρίνετο άξιον· μ' αυτό ηθέλαμεν να δηλώσωμεν, ότι καθένας και από τους άλλους πολίτας δεν πρέπει να επιδίδεται παρά εις ένα μονάχα πράγμα, διά το οποίον και εγεννήθη, και αυτό το ένα πρέπει να εξασκή μόνον, διά να μη γίνεται ο ένας πολλοί, αλλά να μένη πάντα ένας, και επομένως και ολόκληρος η πόλις να μένη μία, και να μη γίνωνται πολλαί. — Πράγματι δεν είναι σπουδαιότερα και αυτή η εντολή από την άλλην.

— Και αλήθεια δεν είναι, καλέ μου Αδείμαντε, όπως θα εφαντάζετο κανείς, ούτε πολλά ούτε μεγάλα αυτά τα καθήκοντα, που τους επιβάλλομεν, απεναντίας ασήμαντα, φθάνει να φυλάττουν ένα, που το λέγομεν μεγάλο, ή μάλλον καλύτερα, αρκετόν. — Και ποίον είναι αυτό; — Η εκπαίδευσις και η ανατροφή· διότι εάν ανατραφούν όπως πρέπει, και γίνουν τέλειοι άνθρωποι, όλα αυτά θα τα βλέπουν εύκολα και μόνοι των, και πολλά άλλα ακόμη, που τα παραλείπομεν τώρα ημείς, όπως το ζήτημα του γάμου, των γυναικών, της τεκνοποιίας· θα ίδουν έξαφνα ότι όλα αυτά, όπως λέγει και η παροιμία, πρέπει να είναι κοινά μεταξύ φίλων. — θα ήτο βέβαια πολύ σωστόν αυτό. — Και πράγματι, η πολιτεία, εάν εξ αρχής λάβη καλās βάσεις, προχωρεί πλέον κατόπιν αυξανουσα, όπως ένας κύκλος· μία καλή ανατροφή και εκπαίδευσις γεννά πάντοτε και καλās φύσεις· και αυταί πάλιν, εάν τύχουν της ίδιας ανατροφής, γίνονται ακόμη καλύτεραι από τας προτέρας και εις όλα τα άλλα και εις την τεκνοποίησιν, όπως

συμβαίνει και με τα άλλα ζώα. Πολύ φυσικόν.

— Με ολίγας λοιπόν λέξεις, πρέπει της πόλεως οι επιμεληταί εις αυτό ειδικώς να επιμείνουν, να μη διαφθαρή χωρίς να το εννοήσουν η ανατροφή, αλλά να διατηρήται παρά κάθε άλλο καθαρά, και να μη επιτρέπουν κανένα νεωτερισμόν εις την γυμναστικήν και μουσικήν, παρά τα διατεταγμένα· ούτως ώστε, όταν λέγη ο ποιητής ότι οι άνθρωποι προσέχουν εις εκείνο το τραγούδι

που πιο καινούργιο τριγυρνά στο στόμα των ανθρώπων,

να φοβούνται, μήπως φαντασθή κανείς, ότι εννοεί όχι τα νέα άσματα, αλλά νέον είδος ωδικής, και επιδοκιμάζει τούτο· διότι δεν πρέπει αυτήν την καινοτομίαν ούτε να την επιδοκιμάζη ούτε να την εισάγη κανείς· απεναντίας πρέπει μετά μεγάλης ευλαβείας ν' αποφεύγωμεν πάσαν μεταβολήν εις το είδος της μουσικής, διότι διατρέχομεν τον κίνδυνον να χάσωμεν το παν· διότι πουθενά δεν ημπορεί κανείς να κινήση τους τρόπους της μουσικής, χωρίς συγχρόνως να διασεισθούν και αυτοί οι θεμελιώδεις νόμοι της πολιτείας, καθώς το λέγει ο Δάμων και πείθομαι και εγώ. — Πρόσθεσε λοιπόν και εμένα εις τον αριθμόν των πεπεισμένων.

— Η μουσική επομένως θα είναι, καθώς φαίνεται, η ακρόπολις, την οποίαν πρέπει να οικοδομήσουν οι φύλακες. — Ναι, αλλά η παρανομία εύκολα εισχωρεί, χωρίς κανείς να την πάρη είδησιν. — Πράγματι, ως παιγνίδι κατ' αρχάς, που δεν ημπορεί να κάμη και τίποτε κακόν. — Ουδέ κάμνει τίποτε άλλο, παρά αφού άπαξ εισχωρήση, αρχίζει σιγά σιγά και εισρέει εις τα ήθη και τας συνηθείας· έπειτα εισβάλλει, αφού μεγαλώση περισσότερο, και εις τας μεταξύ των πολιτών σχέσεις, και από αυτάς προχωρεί εις τους νόμους και τους θεσμούς της πολιτείας, με την μεγαλυτέραν πλέον ακολασίαν, έως ότου εις το τέλος αναποδογυρίση τα πάντα, και κράτος και ιδιώτας. — Αυτό, αλήθεια, να συμβαίνη; — Μου φαίνεται.

— Δεν πρέπει λοιπόν, όπως ελέγαμεν εξ αρχής, να υποβάλλωμεν από της πρώτης στιγμής τα παιγνίδια των παιδιών εις την αυστηροτέραν πειθαρχίαν του νόμου, διότι όταν αυτή χαλαρωθή και μάθουν επομένως τα παιδιά εις την παρανομίαν, είναι αδύνατον, όταν μεγαλώσουν, να γίνουν πολίται χρηστοί και νομιμόφρονες; — Πώς όχι; — Ενώ απεναντίας, όταν αρχίσουν από τα παιγνίδια των και δεχθούν από τότε την αγάπην του νόμου και της τάξεως εις την ψυχήν των, διά της μουσικής, θα τους παρακολουθή πλέον εις όλα τα άλλα αυξανομένη πάντοτε, ούτως ώστε, αν είχεν επέλθη καμμία κατάπτωσης εις την πόλιν, να είναι εις θέσιν να την επανορθώση. — Αυτό είναι αλήθεια. — Θα αποκαταστήσωσιν επομένως πάλιν και μερικάς νομίμους συνηθείας, όσον και αν

θεωρούνται μικρολογήματα, τας οποίας οι προκάτοχοί των άφησαν να περιέλθουν εις παντελή αχρηστίαν. — Ποίας δηλαδή; — Παραδείγματος χάριν αυτάς· να σιωπούν οι νεώτεροι εμπρός εις τους πρεσβυτέρους, να τους προσηκώνωνται, να τους προσφέρουν την θέσιν των, να τηρούν τον οφειλόμενον προς τους γονείς σεβασμόν, να προσέχουν πώς θα ενδύωνται, πώς θα υποδένωνται, πώς θα κόπτουν τα μαλλιά των, και εν γένει όλον τον σχηματισμόν του σώματός των, και όλα τα τοιαύτα· ή δεν το παραδέχεσαι; — Μάλιστα. — Εννοείται ότι θα ήτο μωρόν να τα νομοθετήση κανείς όλα αυτά· διότι ούτε πουθενά γίνονται, ούτε είναι δυνατόν να επιβληθούν με καμμίαν προφορικήν ή γραπτήν διάταξιν μονίμως. — Πώς βέβαια; — Καταντά λοιπόν, φίλε μου Αδείμαντε, όλα αυτά να είναι φυσική συνέπεια και ακολουθία της πρώτης αρχής που θα λάβη η ανατροφή· διότι πάντοτε το όμοιον δεν σύρει κατόπιν του το όμοιον; — Αναμφιβόλως. — Και επομένως δυνάμεθα να είπωμεν ότι εις το τέλος λαμβάνει αυτό ένα τέλειον και ωρισμένον χαρακτήρα, είτε καλόν είτε το εναντίον. — Και πώς όχι; Δι' αυτό λοιπόν και εγώ δεν θα ήθελα ποτέ επιχειρήση να τα καθορίσω τα τοιαύτα διά νομοθεσίας. — Και έχεις δίκαιον.

— Αλλά μήπως, δι' όνομα των θεών, θα τολμήσωμεν επίσης να γράψωμεν νόμους περί συμβολαίων αγοράς ή πωλήσεως μεταξύ ιδιωτών, ή, εάν θέλης, περί συμφωνητικών εργομισθίας, ή περί εξυβρίσεων και οικιών και περί συστάσεως δικαστηρίων δι' αυτά και διορισμού δικαστών, ή περί καταρτισμού δασμολογίου και επιβολής εισαγωγικών ή εξαγωγικών φόρων και γενικώς ειπείν περί παντός ότι αφορά τα αγορανομικά, αστυνομικά, λιμενικά και όλα τα τοιαύτα; — Βεβαίως δεν είναι ανάγκη να επιβάλλωμεν τίποτε από αυτά δι' ανθρώπους τιμίους· διότι οι ίδιοι θα εύρουν εύκολα μόνοι των τι πρέπει να νομοθετήσουν διά τα περισσότερα. — Ναι, φίλε μου, εάν ο θεός δώση να διατηρήσουν ακεραίους τους νόμους που καθιερώσαμεν έμπροσθεν. — Ειδεμή, δεν θα κάμνουν άλλο εις όλην των την ζωήν, παρά να ψηφίζουν νέους νόμους και να διορθώνουν τους παλαιούς, με την ιδέαν ότι θα επιτύχουν επί τέλους το τέλειον. — Τι άλλο δηλαδή, παρά θα περάσουν την ζωήν των όπως εκείνοι οι άρρωστοι, οι οποίοι δεν έχουν την δύναμιν της θελήσεως να παραιτήσουν τον τρόπον εκείνον της ζωής, που κατέστρεφε την υγιείαν των. — Ακριβώς. — Τουλάχιστον, όσον δι' αυτούς, το πράγμα έχει κάτι τι το νόστιμον· ιατρεύονται διαρκώς χωρίς κανένα αποτέλεσμα, παρά να αυξάνουν και πολλαπλασιάζουν τα νοσήματά των, ελπίζουν όμως πάντοτε, εάν κανείς τους υποδείξη νέον φάρμακον, ότι με αυτό πλέον θα επανακτήσουν την υγιείαν των. — Αυτό πραγματικώς παθαίνουν. — Και το νοστιμώτερον με αυτούς δεν είναι, που θεωρούν τον μεγαλύτερον εχθρόν των εκείνον, που θα τολμήση να τους είπη την αλήθειαν; πως αν δεν κόψουν το κρασί, αν δεν παύσουν την πολυφαγίαν ή τας καταχρήσεις ή τον καθιστικόν βίον, ούτε τα φάρμακα, ούτε τα καυτήρια,

ούτε αι εγχειρήσεις, ούτε πάλιν τα μαγικά και τα φυλακτά και τα διαβάσματα και τα τοιαύτα θα τους ωφελήσουν τίποτε; — Δεν βλέπω να είναι και πολύ νόστιμον, να θυμώνη κανείς μ' ένα που θέλει το καλό του. — Εσύ, φαίνεται, δεν τους πολυνοστιμεύεσαι τους τέτοιους. — Όχι, μα τον Δία.

— Ούτε επομένως, διὰ να επανέλθωμεν εις το θέμα μας, θα επιδοκιμάσης, αν κάμνη αυτό το ίδιον ολόκληρος η πόλις· διότι, πώς σου φαίνεται; δεν κάμνουν το ίδιον και όσαι πόλεις, κακώς ωργανωμένοι, απαγορεύουσι μεν εις τους πολίτας, επί ποινή θανάτου, να θίξουν την θεμελιώδη κατάστασιν της πολιτείας· ενώ αφ' ετέρου εκείνος ο οποίος τους κολακεύει και τους περιποιείται με τον ερασμιώτερον τρόπον, που γνωρίζει και προλαμβάνει τας ορέξεις των και έχει την επιτηδειότητα να τας ικανοποιή, αυτός θεωρείται ο άριστος και ικανώτατος πολιτικός, και αυτόν θα κρίνουν άξιον δι' όλας τας τιμάς; — Το ίδιον πραγματικώς μου φαίνεται πως κάμνουν, και καθόλου δεν το επιδοκιμάζω. — Και πώς, δεν θαυμάζεις πάλιν το θάρρος και την ευκολίαν εκείνων που έχουν την θέλησιν και την προθυμίαν να παρέχουν τας εκδουλεύσεις των εις τοιαύτας πόλεις; — Τους θαυμάζω βέβαια, εκτός εκείνων τουλάχιστον, οι οποίοι εξαπατώνται από τους επαίνους των πολλών και φαντάζονται εις το τέλος ότι είναι πράγματι μεγάλοι πολιτικοί. — Πώς λέγεις; και δεν τους ευρίσκεις τάχα δικαιολογημένους; ή νομίζεις ότι είναι εύκολον, ένας άνθρωπος, που δεν γνωρίζει να μετρά, να του λέγουν οι άλλοι πως είναι υψηλός τέσσαρας πήχεις, και να μη το πιστεύση και ο ίδιος εις το τέλος; — Όχι βέβαια. — Όστε μην αδικής και τους πολιτικούς· διότι είναι αληθινά οι νοστιμώτεροι απ' όλους, με τους νόμους εκείνους, που ελέγαμεν, πως σήμερα τους γράφουν και αύριον τους διορθώνουν, και που νομίζουν ότι θα εύρουν ποτέ άκρην με τα αδικήματα των ιδιωτικών συναλλαγών και τα άλλα που ανέφερα πριν, χωρίς να γνωρίζουν ότι κάμνουν πραγματικώς μια τρύπα εις το νερό (1) . — Και αλήθεια, τίποτε άλλο δεν κάμνουν. — Όστε είχα δίκαιον λοιπόν εγώ να παραδεχθώ, ότι εις τοιούτου είδους νόμους και διατάξεις δεν έχει καμμίαν ανάγκην να κατέλθη ο αληθινός νομοθέτης, εις καμμίαν, είτε κακώς είτε καλώς ωργανωμένην πολιτείαν· διότι εις την μίαν θα ήτο το πράγμα ανωφελές και τίποτε παραπάνω δεν θα επρόσθετεν, εις την άλλην πάλιν, ο πρώτος τυχών θα τα εύρισκεν ευκολώτατα, ή και αυτομάτως θα απέρρεον από τους προηγουμένους εκείνους θεσμούς.

— Ποίος λοιπόν νόμος θα μας υπελείπετο ακόμη; — Κανείς δι' ημάς· εις τον Απόλλωνα όμως των Δελφών θα αφήσωμεν την φροντίδα διὰ τα μέγιστα, τα κάλλιστα και σπουδαιότατα νομοθετήματα. — Τα ποία; — Διὰ την ανέγερσιν των ναών, τας θυσίας, την λατρείαν των θεών, ημιθέων και ηρώων, την ταφήν των νεκρών, και τας τιμάς που οφείλομεν εις αυτούς διὰ να εξευμενίζωμεν τας ψυχάς των· περί αυτών όλων τίποτε ημείς, οι οικισταί της πόλεως, δεν γνωρίζομεν, ουδέ θα ακούσωμεν κανένα άλλον, εάν έχωμεν νουν, ουδέ θα συμβουλευθώμεν άλλον από τον πάτριον ερμηνευτήν· διότι ο θεός ούτος, ως γνωστόν, είναι ο πάτριος δι' όλους τους ανθρώπους ερμηνευτής των τοιούτων και καθήμενος εις το μέσον της γης, επί του Ομφαλού, χρησιμοδοτεί όσα πρέπει. — Καλά λέγεις κ' έτσι θα κάμωμεν.

— Ἰδοὺ λοιπὸν τέλος, υἱὲ τοῦ Ἀρίστωνος, σου εἶναι πλέον ἑτοιμὴ εἰς τὴν ἐντέλειαν ἡ πόλις μας. Τώρα φρόντισε, ποῦ θα εὐρῆς φῶς ἀρκετὸν, προσκάλεσε μάλιστα καὶ τὸν ἀδελφὸν σου καὶ τὸν Πολέμαρχον καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους, διὰ νὰ ἰδοῦμεν μήπως ἀνακαλύψωμεν, ποῦ εὐρίσκεται εἰς αὐτὴν ἡ δικαιοσύνη καὶ ποῦ ἡ ἀδικία, τι διαφέρουν ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην, καὶ ποῖαν πρέπει νὰ ἐγκολπωθῆ ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ εἶναι εὐτυχῆς, ἀδιάφορον εἰς τοῦτο το ἀναγνωρίζουν ὅλοι οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι. — Τίποτε δὲν μας λέγεις τώρα, ἀπεκρίθη ὁ Γλαῦκων· διότι σὺ μόνος σου υπεσχέθης νὰ ἀναλάβῃς αὐτὴν τὴν ἔρευναν καὶ μας ἔλεγες πῶς θα ἦτο ἀσέβεια ἐκ μέρους σου νὰ μὴ βοηθήσῃς με ὅλας σου τὰς δυνάμεις καὶ με κάθε τρόπον τὴν δικαιοσύνην.

— Εἶναι πράγματι ἀληθινὰ αὐτὰ ποὺ μοὺ υπενθυμίζεις, κ' ἔτσι πρέπει νὰ κάμω, ἀλλὰ καὶ σεῖς χρεωστεῖτε νὰ με βοηθήσετε. — Δὲν θα λείψωμεν. — Ἐχῶ λοιπὸν τὴν ἰδέαν ὅτι θα το εὐρώμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Νομίζω ὅτι, εἰς αἰβάσεις ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐθεμελιώσαμεν τὴν πόλιν μας εἶναι ὀρθαί, καὶ αὐτὴ ἡ πόλις θα εἶναι τελείως καλὴ. — Κατ' ἀνάγκην. — Δηλαδή, σοφὴ, ἀνδρεία, σώφρων καὶ δικαία. — Μάλιστα. — Ὅτι τώρα ἀπὸ αὐτὰ θα εὐρώμεν εἰς αὐτὴν, ἐκεῖνο ποὺ θα μείνῃ θα εἶναι ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἔχομεν εὐρῆ. — Βεβαίως. — Ὅπως, ἀν ἀπὸ τέσσαρα ἄλλα πράγματα ἐζητούσαμεν τὸ ἓνα ἐξ αὐτῶν, ὅταν θα ετύχαινε νὰ το εὐρώμεν αὐτὸ πρῶτον, δὲν θα εἴχαμεν ἀνάγκην νὰ ζητήσωμεν ἄλλο παρὰ πέρα· εἰς δὲ εὐρίσκαμεν πρῶτα τὰ τρία τὰ ἄλλα, θα καταλαβαίναμεν ἀπ' αὐτὸ πῶς μένει ἀκριβῶς ἐκεῖνο ποὺ ζητούμεν, ἀφοῦ βέβαια δὲν μένει κανένα ἄλλο. — Πολύ σωστά. — Ἀφοῦ λοιπὸν καὶ αὐτὰ, ποὺ εἶπαμεν διὰ τὴν πόλιν, εἶναι τέσσαρα, δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόσωμεν τὴν ἰδίαν μέθοδον. — Πῶς ὄχι;

— Το πρῶτον λοιπὸν ποὺ νομίζω πῶς εἶναι ὀλοφάνερον εἰς αὐτὴν, εἶναι ἡ σοφία· καὶ συμβαίνει σχετικῶς με αὐτὴν κάτι τι περίεργον. — Τι δηλαδή; — Εἶναι σοφὴ τῶντι ἡ πόλις, ποὺ περιεγράψαμεν, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐπικρατεῖ ἐν αὐτῇ ἡ ὀρθοφροσύνη· ἢ ὄχι; — Ναι. — Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ἡ ὀρθοφροσύνη, εἶναι ἀναμφιβόλως κάποια ἐπιστήμη· διότι ὄχι βέβαια ἡ ἀγνοία, ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἐκείνη ποὺ κάμνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ σκέπτονται ὀρθῶς. — Λογικώτατον. — Ἀλλὰ ὑπάρχουν εἰς τὴν πόλιν μας πολλαὶ καὶ παντοειδεῖς ἐπιστήμαι. — Πῶς ὄχι; — Τάχα λοιπὸν νὰ οφείλῃ εἰς τὴν ἐπιστήμην τῶν ξυλουργῶν τὴν προσωρυμίαν αὐτὴν τῆς σοφίας καὶ ὀρθοφροσύνης; — Ὅχι βέβαια, διότι αὐτὸς ὁ ἔπαινος θα ἤρμοζε τότε εἰς τὴν ξυλουργικὴν. — Ὡστε, δὲν δύναται λοιπὸν νὰ ὀνομασθῆ ἡ πόλις σοφὴ διὰ τὴν ἐπιστήμην ποὺ ἔχει εἰς τὰ ἀντικείμενα τῆς ξυλουργικῆς, ὅταν λαμβάνῃ τὰ μέτρα τῆς πῶς νὰ γίνουσι αὐτὰ καλύτερα; — Ὅχι, ἐννοεῖται. — Μήπως ἴσως διὰ τὴν ἐπιστήμην τῆς περὶ τῶν χαλκίνων σκευῶν ἢ δι' ἄλλην καμμίαν τοιαύτην; — Διὰ καμμίαν. — Οὔτε ἐπομένως ὅταν πρόκειται περὶ τῆς παραγωγῆς τῶν προϊόντων τῆς γῆς, διότι αὐτὸ ἀφορᾷ τὴν γεωργικὴν. — Μοὺ φαίνεται. — Ἀλλὰ μήπως ἴσως ὑπάρχει εἰς τὴν πόλιν ποὺ ἰδρύσαμεν προ μικροῦ, καμμία ἐπιστήμη ἀνήκουσα εἰς

ωρισμένους πολίτας, και της οποίας έργον είναι να σκέπτεται όχι δι' έν αντικείμενον της πόλεως, αλλά δι' ολόκληρον αυτήν την ιδίαν και να κανονίζη τας σχέσεις της και τας εσωτερικάς και τας εξωτερικάς; — Υπάρχει πράγματι. — Ποία είναι αυτή η επιστήμη και τίνων κτήμα; — Εκείνη η οποία έργον έχει την φρούρησιν της πόλεως, και είναι κτήμα των αρχόντων, που ωνομάσαμεν αληθινούς φρουρούς. — Και δι' αυτήν την επιστήμην, ποίαν προσωνυμίαν θα δώσης εις την πόλιν; — Θα την ονομάσω ορθοφρονούσαν και τώνοντι σοφήν. — Και δεν μου λέγεις· νομίζεις ότι σιδηρουργούς θα έχωμεν περισσοτέρους εις την πόλιν μας, ή από αυτούς τους αληθινούς φρουρούς; — Πολύ περισσοτέρους σιδηρουργούς. — Και από όλους τους άλλους, όσοι λαμβάνουν τα διάφορά τους ονόματα από την τέχνην που εξασκούν, αυτοί θα είναι οι πλέον ολιγώτεροι; — Μαλιστα. — Κατά συνέπειαν μία πόλις ωργανωμένη φυσικώς θα οφείλη την σοφίαν της εις την επιστήμην, η οποία ενυπάρχει εις την μικροτέραν τάξιν και εις το μικρότερον μέρος αυτής, δηλαδή εις τον άρχοντα και τον προϊστάμενον· και φαίνεται ότι η φύσις παράγει εις ελάχιστον αριθμόν αυτήν την τάξιν των ανθρώπων, ήτις έχει αποκλειστικόν της προνόμιον την επιστήμην αυτήν, που μόνη από όλας τας επιστήμας πρέπει να ονομάζεται, σοφία. — Αυτό είναι αληθέστατον. — Ιδού λοιπόν που ευρήκαμεν, και εγώ δεν ηξεύρω πώς, το ένα απ' αυτά τα τέσσαρα, καθώς και το μέρος της πόλεως εις το οποίον υπάρχει. — Και νομίζω ότι αρκετά καλά έχει ευρεθή,

— Αλλά επίσης και την ανδρείαν τώρα, και το μέρος της πόλεως εις το οποίον εδράζει, ένεκα του οποίου πρέπει να ονομασθή η πόλις τοιαύτη, δεν είναι πολύ δύσκολον να εύρωμεν. — Πώς λοιπόν; — Εις τι άλλο δύναται τις να αποβλέψη, διά να ονομάση την πόλιν δειλήν ή ανδρείαν, παρά εις την τάξιν εκείνην την αποτελουμένην από τους στρατιώτας και τους υπερασπιστάς της; — Εις κανένα άλλο βέβαια. — Διότι, υποθέτω, αν οι άλλοι πολίται ήσαν δειλοί ή ανδρείοι, δεν θα εξηρτάτο από αυτό να είναι τοιαύτη ή τοιαύτη και η πόλις. — Όχι πράγματι. — Όστε και ανδρεία είναι η πόλις χάρις εις μίαν ωρισμένην τάξιν των πολιτών της, εις την οποίαν ενυπάρχει τοιαύτη δύναμις που να ημπορή να διαφυλάττη διά παντός, ως προς τα φοβερά πράγματα, την ιδέαν που παρήγγειλε να έχωμεν δι' αυτά ο νομοθέτης· ή δεν ονομάζεις αυτό ανδρείαν; — «Δεν ενόησα ακριβώς πώς το είπες· επανάλαβέ το πάλιν. — Λέγω ότι η ανδρεία είναι ένα είδος διαφυλάξεως. — Τίνος πράγματος; — Διαφύλαξις της ιδέας, την οποίαν ελάβαμεν διά τον νόμων της ανατροφής, περί των φοβερών πραγμάτων, ποία δηλαδή και τι είδους είναι αυτά· και έλεγα διά παντός, το να διαφυλάττη κανείς αυτήν και να μη την αποβάλλη ποτέ, είτε ευρίσκεται υπό το κράτος της λύπης ή της χαράς, ή των επιθυμιών, ή του φόβου· θα σου το εξηγήσω δε αυτό με μίαν παρομοίωσιν, εάν θέλης. — Πώς δεν θέλω; — Γνωρίζεις λοιπόν ότι οι βαφείς, όταν θέλουν να βάψουν κόκκινα τα μαλλιά, πρώτον διαλέγουν από τα διάφορα είδη αυτών τα λευκά, τα υποβάλλουν έπειτα με πολλήν προσοχήν εις μακράν

προεξεργασίαν, διὰ να ἠμποροῦν να κρατήσουν το χρώμα, και τέλος τα βάφουν· ὅσα λοιπὸν βαφοῦν κατ' αὐτὸν τον τρόπον το στερεώνουν και δεν χύνουν ποτέ το χρώμα των, ὅσον και αν τα πλύνῃς ἢ τα σαπουνίσῃς· ενώ απεναντίας ἄλλα μαλλιά εκτὸς ἀπὸ τα λευκά, ἢ και αὐτὰ τα ἴδια χωρὶς να υποβληθοῦν εις την προετοιμασίαν εκείνην, γνωρίζεις δα πως γίνονται; — Ναι, ξεύρω, χύνουν το χρώμα των και κατανοῦν μια αηδία. — Το ἴδιον λοιπὸν να φαντασθῆς ὅτι ἐκάμναμεν το κατὰ δύναμιν και ἡμεῖς, ὅταν ἐξελέγαμεν τους στρατιώτας και τους ανετρέφαμεν με την μουσικὴν και την γυμναστικὴν· μη νομίσης ὅτι ἦτο ἄλλη ἡ πρόθεσίς μας, παρά να τους κάμωμεν να δεχθοῦν τους νόμους ὅσον το δυνατόν καλύτερα, ὅπως τα ἔρια την βαφήν, διὰ να γίνῃ στερεὰ και μόνιμος ἡ ιδέα των περὶ των φοβερῶν και περὶ των ἄλλων μέσα εις την ψυχὴν των, εις τρόπον ὥστε να μην ἠμπορῇ να εκπλύνουν την βαφήν αὐτὰ τα σαπουνίσματα, οὔτε ἡ ἡδονή, ἡ ὁποία ἠμπορεῖ να το κάμῃ ασφαλέστερον ἀπὸ κάθε σαπουνόχωμα και θολόσταχτη οὔτε ἡ λύπη, οὔτε ὁ φόβος και οὔτε καμμία ἐπιθυμία· αὐτὴν λοιπὸν την δύναμιν και την παντοτινὴν διατήρησιν της ὀρθῆς και νομίμου ιδέας περὶ των φοβερῶν και μη πραγμάτων, θεωρῶ ἐγὼ και ὀνομάζω ἀνδρείαν, εκτὸς ἐάν ἔχῃς συ καμμίαν ἀντίρρησιν. — Απολύτως καμμίαν· διότι νομίζω ὅτι κάθε ἄλλο παρά το ὄνομα της ἀνδρείας θα ἔδιδες εις αὐτὴν ταύτην την ιδέαν, οὔτε θα την ἐνόμιζες πολὺ νόμιμον, ἐάν δεν ἦτο προϊόν της ἀνατροφῆς και της ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ ὅπως εἶναι ἔξαφνα των ζώων ἢ των δούλων. — Ἐχεις δίκαιον. — Παραδέχομαι λοιπὸν και ἐγὼ τον ὀρισμὸν σου της ἀνδρείας. — Παραδέξου ἀκόμη ὅτι εἶναι και πολιτικὴ ἀρετὴ, και τότε θα εἶναι σωστότερος ὁ ὀρισμὸς· περὶ αὐτοῦ ὅμως ἠμποροῦμεν να συζητήσωμεν καλύτερα και ἄλλοτε, ἐάν θέλῃς· διότι τῶρα δεν ἐπρόκειτο περὶ αὐτοῦ του ζητήματος, ἀλλὰ περὶ της δικαιοσύνης· ὥστε, νομίζω ὅτι ἠμποροῦμεν να θεωρήσωμεν ἀρκετὴν την συζήτησιν. — Καλὰ λέγεις.

— Μας υπολείπονται λοιπὸν δύο πράγματα που πρέπει ἀκόμη να ἀναζητήσωμεν εις την πόλιν, ἡ σωφροσύνη και ἡ δικαιοσύνη, δια την ὁποίαν ἀκριβῶς και κάμνομεν ὅλην αὐτὴν την ἔρευναν. — Πολὺ καλὰ. — Πῶς θα ἠμπορούσαμεν ἄραγε να ευρούμεν την δικαιοσύνην κατ' εὐθείαν, διὰ να μη καθήμεθα τῶρα να ζητούμεν την σωφροσύνην; — Ἐγὼ τουλάχιστον δεν γνωρίζω, ἀλλ' οὔτε και θα ἠθέλα να ευρεθῇ αὐτὸ πρῶτον, ἀφοῦ δεν θα μας ἐχρειάζετο πλέον κατόπιν να ἐξετάσωμεν την σωφροσύνην· ἀλλ' αν θέλῃς να μ' ευχαριστήσης, ἄρχισε πρῶτα ἀπὸ αὐτὴν. — Θα εἶχα ἄδικον να μη θελήσω. — Ἄρχισε λοιπὸν την ἐξέτασιν. — Ἀρχίζω· και ὅσον ἠμπορῶ να το κρίνω ἀπὸ τῶρα, ἡ ἀρετὴ αὐτὴ ὀμοιάζει με κάποιαν ἀρμονίαν και συμφωνίαν περισσότερον ἀπὸ τας προηγουμένας εκείνας, που ἐξετάσαμεν.

— Πῶς; — Ἡ σωφροσύνη εἶναι μία εὐκοσμία, ἕνας χαλινός, καθὼς λέγουν, των ἡδονῶν και των ἐπιθυμιῶν, το να εἶναι κανεῖς, δεν ἡξεύρω πῶς, κύριος του εαυτοῦ του, και ἄλλα τοιαῦτα, που φαίνονται ὡς ἰχνη μάλλον αὐτῆς της ἀρετῆς·

δεν είναι έτσι; — Βεβαιότατα. — Αυτή η έκφρασις, κύριος εαυτού, δεν φαίνεται γελοία; διότι ο κύριος του εαυτού του θα ήτο και δούλος του εαυτού του και επομένως κύριος και δούλος συγχρόνως, αφού πρόκειται περί του αυτού προσώπου. — Χωρίς αμφιβολίαν. — Αλλά κατά την ιδέαν μου η έκφρασις αυτή θέλει να σημάνη ότι υπάρχουν εις την ψυχὴν του ανθρώπου δύο, οὕτως εἰπεῖν, μέρη, το καλύτερον και το χειρότερον· και όταν μεν υπερισχύη το πρῶτον, τότε ο άνθρωπος είναι κύριος του εαυτού του, και τούτο λέγεται προς ἐπαινόν του· όταν ὁμως, ἢ ἀπὸ κακὴν ανατροφὴν ἢ ἀπὸ κακὴν συνήθειαν, περισσεύσῃ το χειρότερον και υπερισχύσῃ, τότε λέγομεν, προς κατηγορίαν αυτού του ανθρώπου, ὅτι εἶναι ἀκόλαστος και δούλος του εαυτού του. — Και πράγματι ἔτσι εἶναι.

— Τώρα παρατήρησε την νέαν μας πόλιν και θα εὕρης, ὅτι ὑπάρχει εις αυτήν το πρῶτον διότι θα την ονομάσῃς, δικαίω τῷ λόγῳ, κυρίαν εαυτῆς, αφού, παντοῦ ὅπου υπερισχύει το καλύτερον ἀπὸ το χειρότερον, οφείλομεν να δώσωμεν το ὄνομα αὐτό. — Παρατηρῶ πράγματι και ἔχεις δίκαιον. — Αλλά τας πολλάς και παντοειδεῖς ἐπιθυμίας και ἡδονάς και λύπας συναντῶμεν προ πάντων μεταξύ των παιδίων, των γυναικῶν, των δούλων, ἀκόμη δε και μεταξύ των λεγομένων ἐλευθέρων εις τον κατώτερον και πολυαριθμότερον ὄχλον. — Πραγματικῶς. — Ἐνῶ τας ἀπλὰς και μετρημένας ἐπιθυμίας, αι ὁποῖαι στηρίζονται ἐπὶ της ὀρθῆς κρίσεως και κυβερνῶνται ὑπὸ του λογικοῦ, θα τας εὕρης εις πολὺ ὀλίγους· εις ἐκείνους ἀκριβῶς που εἶναι και ἐκ φύσεως ἀριστοι και την ἀρίστην ανατροφὴν ἔλαβον. — Πολὺ σωστά. — Δεν βλέπεις ὁμως ὅτι και τούτο συμβαίνει εις την πόλιν μας; ὅτι δηλαδὴ αι ἐπιθυμῖαι των πολλῶν, των χειροτέρων, υποτάσσονται εις τας ἐπιθυμίας και κυβερνῶνται ὑπὸ της φρονήσεως των ὀλίγων και καλυτέρων; — Το βλέπω.

— Ὡστε αν ἠμπορούμεν να εἰπώμεν διὰ μίαν πόλιν ὅτι εἶναι κυρία εαυτῆς και των ἡδονῶν και των ἐπιθυμιῶν της, διὰ την ἰδικὴν μας προ πάντων θα το εἰπώμεν. — Αναμφιβόλως. — Και αν ἀκόμη ὑπάρχη μία πόλις εις την ὁποίαν ὅλοι, ἄρχοντες και ἀρχόμενοι, εἶναι σύμφωνοι, περί του ποῖοι πρέπει να ἔχουν την διοίκησιν των κοινῶν, αὐτὴ βέβαια θα εἶναι ἡ ἰδικὴ μας· ἢ δεν το παραδέχεσαι; — Χωρὶς καμμίαν μάλιστα ἀντίρρησην. — Και ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, εις ποῖους νομίζεις ὅτι θα εὐρίσκετο ἡ σωφροσύνη, εις τους ἄρχοντας ἢ εις τους ἀρχομένους; — Μα, και εις τους δύο, υποθέτω. — Βλέπεις λοιπὸν ὅτι δεν το εἶχαμεν ἀδίκῃ προμαντεύσει, ὅταν ἐλέγαμεν ὅτι ἡ σωφροσύνη ὁμοιάζει με κάποιαν ἀρμονίαν. — Πῶς τάχα; — Ἐπειδὴ δεν συμβαίνει τι ἴδιον ὅπως με την ἀνδρείαν και με την σοφίαν, αι ὁποῖαι, καθὼς ἐλέγαμεν, ὑπάρχουν εις ἓνα μόνον μέρος της πόλεως και την κάμνουν ἀνδρείαν ἢ σοφὴν· ἀλλὰ ἡ σωφροσύνη ἐπεκτείνεται εις ὁλόκληρον την πόλιν και παράγει μίαν πληρεστάτην συμφωνίαν μεταξύ των πολιτῶν και της ἀνωτάτης και της κατωτάτης και της μεσαίας τάξεως, εἴτε ως προς την φρόνησιν, εἴτε ως προς

την δύναμιν, είτε ως προς τον αριθμόν, είτε ως προς τον πλούτον, είτε εις ό,τι άλλο τοιούτον θέλεις· ώστε δικαίως θα ημπορούσαμεν να ονομάσωμεν σωφροσύνην αυτήν την ομόνοιαν, αυτήν την φυσικήν συμφωνίαν μεταξύ του χειροτέρου και του καλυτέρου μέρους, είτε πόλεως είτε και ενός ατόμου, περί του ποίου εξ αυτών πρέπει να έχη την διοίκησιν. — Είμαι πληρέστατα της γνώμης σου.

— Πολύ καλά· ώστε ευρήκαμεν ως τώρα, καθώς φαίνεται, τα τρία από τα τέσσαρα που εζητούσαμεν εις την πόλιν· τι είναι λοιπόν που μας μένει ακόμη διά να συμπληρωθή η αρετή της; δεν είναι η δικαιοσύνη; — Φανερόν. — Λοιπόν τώρα, Γλαύκων, πρέπει καθώς κυνηγοί να σταθούμεν ολόγυρα από τον θάμνον και να προσέχωμεν μήπως μας διαφύγη από κάπου η δικαιοσύνη, και εξαφανισθή εμπρός από τα μάτια μας· διότι εδώ κάπου βέβαια θα είναι κρυμμένη· κύτταξε λοιπόν και βάλε όλην σου την προσοχήν, μήπως την ιδής εσύ πρώτος, και με ειδοποίησης και εμένα. — Μακάρι να ημπορούσα· θα ήτανε και πολύ για μένα, εάν με πάρης από πίσω σου και ημπορώ να βλέπω όσα θα μου έδειχτες. — Κάμε λοιπόν το σταυρό σου και έλα. — Έτσι θα κάμω, μόνον προχώρει εσύ. — Ναι, μα μου φαίνεται άσχημος ο τόπος και πολύ σκεπός· δύσκολα θα βλέπωμεν να ψάξωμεν· ας προχωρήσωμεν όμως. — Εμπρός λοιπόν.

Και αφού εκύτταξα δεξιά αριστερά, — Α, α, Γλαύκων, μου φαίνεται πως ευρήκαμεν κάποιο ίχνος, και πιστεύω πως δεν θα μας διαφύγη. — Δόξα σοι ο θεός! — Μα ξέρεις τι ανοησία εκάναμε τόση ώρα; — Τι; — Όρες τώρα απ' αρχής ήτανε εμπρός στα πόδια μας, και δεν το εβλέπαμεν, οι γελοίοι· όπως εκείνοι που κρατούν κάτι εις το χέρι των και το ζητούν αλλού, έτσι και μεις δεν το εβλέπαμεν εμπρός μας, αλλά το εζητούσαμεν μακριά, και δι' αυτό ίσως και μας διέφευγε. — Τι λέγεις; — Νά, ωμιλούσαμεν τόσον καιρόν και ακούαμεν διά την δικαιοσύνην, χωρίς να καταλαβαίνωμεν ότι επρόκειτο τρόπον τινά δι' αυτήν. — Είναι πολύ μακρόν το προοίμιόν σου δι' ένα που διαφλέγεται από την επιθυμίαν να ακούση.

— Αλλ' άκουσε να ιδής, αν έχω δίκαιον· εκείνο το οποίον εξ αρχής ωρίσαμεν ως απαραίτητον καθήκον πάντων, ότε εθεμελιώναμεν την πόλιν μας, ήτο ακριβώς η δικαιοσύνη, ή τουλάχιστον κάτι τι αυτού του είδους· ωρίσαμεν δηλαδή και πολλάκις το επανελάβαμεν, εάν ενθυμήσαι, ότι έκαστος πολίτης οφείλει να εξασκή ένα μόνον επιτήδευμα, και εκείνο ακριβώς διά το οποίον τον προώρισεν η φύσις του. — Πράγματι το ελέγαμεν. — Αλλά προσέτι το να ασχολήται έκαστος εις τα εαυτού και να μην αναμιγνύεται εις άλλα πράγματα, και από άλλους πολλούς έχομεν ακούση και οι ίδιοι πολλάκις το είπαμεν, ότι αυτό ακριβώς αποτελεί την δικαιοσύνην. — Το είπαμεν πράγματι. — Αυτό λοιπόν, φίλε μου, καταντά τρόπον τινά να είναι δικαιοσύνη, το να κάμνη έκαστος εκείνο που έχει να κάμνη· και γνωρίζεις πόθεν το εξάγω; — Όχι, αλλά λέγε να ακούσω. — Μου φαίνεται ότι μετά την σωφροσύνην, την ανδρείαν και την φρόνησιν, μας υπολείπεται να εξετάσωμεν εκείνο ακριβώς, το οποίον κατέστησε δυνατήν και την ύπαρξιν των τριών πρώτων και το οποίον χρησιμεύει ακόμη να τα διατηρή, αφού μίαν φοράν εγεννήθησαν, εφόσον τουλάχιστον υφίσταται και το ίδιον· είπαμεν δε ότι εκείνο που θα υπολειφθή, αφού θα ευρίσκαμεν τα άλλα τρία, θα ήτο η δικαιοσύνη. — Κατ' ανάγκην βέβαια.

— Αλλ' όμως, θα ήτο πολύ δύσκολον εάν επρόκειτο να αποφανθώμεν οριστικώς, τι είναι εκείνο το οποίον προ πάντων θα καταστήση τελείαν την πόλιν μας, εάν δηλαδή είναι η μεταξύ των αρχόντων και αρχομένων πλήρης ομοφωνία, ή εάν είναι η διατήρησις μεταξύ των στρατιωτών της νομίμου ιδέας περί των φοβερών ή μη πραγμάτων, ή εάν είναι η φρόνησις και η επαγρύπνησις των αρχόντων, η εάν τέλος η αρετή εκείνη διά της οποίας πάντες, παιδιά και γυναίκες, δούλοι, ελεύθεροι, τεχνίται, άρχοντες και αρχόμενοι, θα περιωρίζοντο έκαστος εις το έργον του χωρίς να αναμιγνύεται εις τα άλλα. — Πολύ δύσκολον πραγματικώς. — Όστε, καθώς φαίνεται, αυτή η αρετή, του να περιορίζεται έκαστος εις το έργον του, συμβάλλεται προς την τελειότητα της πόλεως όχι ολιγώτερον από την σοφίαν, την σωφροσύνην και την ανδρείαν. — Βεβαιότατα. — Την αρετήν λοιπόν αυτήν, η οποία είναι η δικαιοσύνη, την θεωρείς εφάμιλλον με τας άλλας διά την τελειότητα της πόλεως; — Κατά πάντα λόγον.

— Ας εξετάσωμεν τώρα το πράγμα κατ' αυτόν τον τρόπον, εάν το εγκρίνης· την λύσιν των μεταξύ των ιδιωτών διαφορών δεν θα την αναθέσης βέβαια εις τους άρχοντας; — Αλλά εις ποίους άλλους; — Και άλλο τίποτε περισσότερο θα επιζητούν ούτοι δικάζοντες, παρά να μη σφετερίζεται κανείς τα πράγματα του άλλου ή να μη στερήται τα ιδικά του; — Αυτό και τίποτε άλλο. — Διότι αυτό είναι το δίκαιον. — Ναι. — Όστε και αυτό ακόμη είναι μία απόδειξις ότι η δικαιοσύνη συνίσταται εις το να έχη έκαστος και να εξασκή εκείνο που του ανήκει αποκλειστικώς. — Έτσι είναι.

— Τώρα πρόσεξε, εάν συμφωνής και συ μαζί μου· εάν ένας ξυλουργός επιχειρήση να κάμη την εργασίαν του υποδηματοποιού, ή ο υποδηματοποιός του ξυλουργού, εάν κάμουν ανταλλαγήν των εργαλείων των και της πληρωμής που λαμβάνει ο καθείς, ή και εάν ο αυτός άνθρωπος επιχειρήση και τας δύο μαζί εργασίας και συμβή αυτή η μεταβολή και εις όλα τα άλλα επαγγέλματα, νομίζεις ότι το τοιούτον θα επροξένει καμμίαν μεγάλην βλάβην εις την πόλιν; — Όχι και πολύ μεγάλην. — Όταν όμως ένας προωρισμένος εκ φύσεως να είναι τεχνίτης ή χρηματιστής, έπειτα επαιρόμενος διά τα πλούτη του ή το κόμμα του, ή την δύναμιν του ή δι' άλλο τοιούτον επιχειρήση να εισέλθη εις το είδος του πολεμιστού, ή πάλιν κανείς πολεμιστής εις το είδος του βουλευτού και του άρχοντος χωρίς να είναι άξιος, και ανταλλάξουν και αυτοί μεταξύ των τα εργαλεία και τας απολαβάς του επαγγέλματός των, ή όταν ένας και ο αυτός επιχειρήση να κάμνη όλα αυτά συγχρόνως, τότε νομίζω να ομολογήσης και συ, ότι αύτη η μεταβολή και η γενική σύγχυσις θα επιφέρη την καταστροφήν της πολιτείας. — Εξάπαντος. — Όστε η σύγχυσις και η ανάμιξις των έργων των τριών αυτών τάξεων, που υπάρχουν εις την πόλιν, θα ήτο η μεγαλύτερα δι' αυτήν ζημία και ορθότατα θα ημπορούσε να ονομασθή το μεγαλύτερον κακούργημα. — Και δικαίως. — Αυτό λοιπόν το μεγαλύτερον κακούργημα που ημπορεί να κάμη κανείς προς την πόλιν του, δεν θα το ονομάσης αδικίαν; — Και πώς αλλέως βέβαια; — Αυτό λοιπόν είναι η αδικία. — Μάλιστα.

— Και τώρα ημπορούμεν να είπωμεν αντιστρόφως· όταν εκάστη των τριών τάξεων της πολιτείας, οι εργατικοί, οι πολεμισταί και οι άρχοντες, περιορίζωνται αποκλειστικώς εις τα έργα των και τίποτε άλλο δεν κάμνουν, αυτό βεβαίως θα ήτο η δικαιοσύνη και αυτό θα έκαμνε την πόλιν δικαίαν. — Έτσι μου φαίνεται κ' εμένα και δεν θα ημπορούσε να είναι αλλέως. — Ας μη το πάρωμεν ακόμη ως πολύ βέβαιον και αναμφισβήτητον το πράγμα, αλλ' αν αποδείξωμεν αναντιρρήτως ότι εφαρμοζόμενον και επί ενός εκάστου ατόμου είναι δικαιοσύνη και εκεί, τότε πλέον το παραδεχόμεθα· διότι τι άλλο περισσότερο θα ζητήσωμεν; εν εναντία όμως περιπτώσει, θα στρέψωμεν αλλού τας έρευνάς μας. Προς το παρόν λοιπόν ας εξακολουθήσωμεν τον συλλογισμόν, που εδέχθημεν, ότι δηλαδή εάν εδοκιμάζαμεν να εύρωμεν την δικαιοσύνην πρώτα εις κανένα από τα μεγαλύτερα εκείνα που την έχουν, θα ήτο εύκολον να ίδωμεν ποία είναι η φύσις της και επί ενός μόνον ανθρώπου· και ως τοιούτον μεγαλύτερον εθεωρήσαμεν την πόλιν, και τοιουτοτρόπως ιδρύσαμεν μίαν με όλην την δυνατήν τελειότητα, με την πεποίθησιν ότι θα ευρίσκετο η δικαιοσύνη μέσα εις μίαν τόσον τελείαν πόλιν· εκείνο λοιπόν που ευρήκαμεν εκεί, ας το μεταφέρωμεν και εις τον ένα άνθρωπον· και αν η εφαρμογή είναι τελεία, το πράγμα θα έχη καλώς· εάν όμως ευρεθή τίποτε άλλο εις τον ένα, τότε πάλιν επανερχόμεθα εις την πόλιν και αρχίζομεν νέαν δοκιμήν, επαναλαμβάνοντες την σύγκρισιν μεταξύ των και τρίβοντες ούτως ειπείν το ένα με το άλλο, έως ότου

κάμωμεν να εκλάμψη η δικαιοσύνη, καθώς ο σπινθήρ εκ του χάλικος, και τοιουτοτρόπως λάβωμεν πλήρη βεβαιότητα περί της υπάρξεώς της. — Αυτός αλήθεια είναι ο ίσος δρόμος κ' έτσι να κάμωμεν. — Λοιπόν, όταν λέγωμεν διά δύο πράγματα, το ένα μεγαλύτερον και το άλλο μικρότερον, ότι είναι τα ίδια, είναι τάχα όμοια ως προς εκείνο που είναι ίδια η ανόμοια; — Όμοια βέβαια. — Όστε λοιπόν και ο δίκαιος άνθρωπος, ως προς αυτήν την ιδιότητα της δικαιοσύνης, δεν θα έχη καμμίαν διαφοράν από την δικαίαν πόλιν, αλλά θα είναι όμοιος. — Όμοιος, μάλιστα. — Αλλά μία πόλις εδέχθημεν ότι είναι δικαία, όταν εκάστη εκ των τριών τάξεων, που την αποτελούν, περιορίζεται εις τα έργα, που της ανήκουν εκ φύσεως· όπως πάλιν είπαμεν ότι είναι σώφρων, ανδρεία και σοφή, από άλλας μερικάς ιδιότητας και συνηθείας, που έχουν αι τρεις αύται τάξεις. — Είναι αληθές. — Όστε το ίδιον πρέπει να απαιτήσωμεν και διά τον ένα άνθρωπον, να έχη δηλαδή εις την ψυχήν του τρία μέρη ανταποκρινόμενα προς τας τρεις εκείνας τάξεις της πόλεως και έκαστον μέρος να έχη τας αναλόγους ιδιότητας, διά να αποδώσωμεν δικαίως και εις αυτά τα ίδια ονόματα, που εδώσαμεν και εις εκείνας τας τάξεις. — Κατ' ανάγκην.

— Ιδού πάλιν, φίλε μου, που επέσαμεν εις ένα πολύ οχληρόν ζήτημα σχετικώς με την ψυχήν, αν έχη ή όχι αυτά τα τρία μέρη. — Ημπορεί και να μην είναι τόσον όσον το φανταζόμεθα· διότι ίσως να είναι αληθινή η παροιμία που λέγει, ότι όλα τα καλά είναι δύσκολα. — Έτσι φαίνεται· γνώριζέ το όμως καλά, Γλαύκων, ότι κατά την ιδέαν μου με αυτάς τας μεθόδους, που μεταχειριζόμεθα τώρα εις την συζήτησίν μας, υπάρχει φόβος μήπως δεν το ανακαλύψωμεν ποτέ ακριβώς· η οδός, η οποία θα μας έφευρεν εις το τέρμα, είναι άλλη, πολύ περισσότερο μακρά και πολύπλοκος· ίσως όμως και να αξίζη η μέχρι τούδε μέθοδος, σχετικώς με όσα ως τώρα είπαμεν και συνεζητήσαμεν. — Και δεν είναι αρκετόν; εμένα τουλάχιστον μου φαίνεται ότι και με αυτό ημπορούμεν να είμεθα ευχαριστημένοι. — Τότε λοιπόν πολύ περισσότερο και εμένα. — Μην αποκάμνης λοιπόν, αλλ' άρχιζε την εξέτασιν.

— Δεν είναι λοιπόν ανάγκη απόλυτος να παραδεχθώμεν ότι εις έκαστον εξ ημών υπάρχουν αι αυταί ιδιότητες και οι αυτοί χαρακτήρες, που ευρίσκονται και εις την πόλιν; διότι βέβαια δεν είναι δυνατόν να ήλθαν από αλλού και εις αυτήν· και θα ήτο, μα την αλήθειαν, γελοίον να εφαντάζετο κανείς ότι το θυμοειδές έξαφνα του χαρακτήρος, που αποδίδουν εις μερικά έθνη, όπως τους Θράκας και τους Σκύθας και εν γένει τους βορείους λαούς, ή το φιλομαθές, το οποίον θα ηδύνατό τις δικαίως να αποδώση εις το ημέτερον προ πάντων έθνος, ή το φιλοχρήματον εκείνο, το οποίον χαρακτηρίζει κυρίως τους Φοίνικας και τους Αιγυπτίους, δεν έχουν την αρχήν των από τους ιδιώτας διά να αποδίδωνται και εις τα έθνη. — Βεβαιότατα. — Όστε έτσι είναι το πράγμα και δεν παρουσιάζει αυτό τουλάχιστον καμμίαν δυσκολίαν να το εννοήση κανείς. — Καμμίαν πράγματι.

— Απ' εδῶ ὁμως ἀρχίζει ἡ δυσκολία, εἰάν ἔχωμεν δηλαδὴ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς δι' ὅλας αὐτῆς τὰς ἐνεργείας, ἢ δι' ἕκαστον τῶν τριῶν εἰδῶν ἀπὸ μίαν ἰδιαιτέραν; ἄλλη εἶναι ἡ δύναμις διὰ τῆς ὁποίας μανθάνομεν, ἄλλη πάλιν ἡ δύναμις ἐν ἡμῖν διὰ τῆς ὁποίας θυμῶνομεν, καὶ ἄλλη ἐκείνη ἡ ὁποία παράγει τὴν ἐπιθυμίαν τῆς τροφῆς, τὰς γεννητησίους ορμὰς καὶ ὅλα τὰ τοιαῦτα, ἢ με ολόκληρον τὴν ψυχὴν πράττομεν τὸ καθέν' ἀπὸ αὐτὰ, ὅταν τὰ πράττωμεν; αὐτὰ εἶναι δύσκολον νὰ καθορίσωμεν με τὴν ἀπαιτουμένην ἀκρίβειαν. — Το βλέπω καὶ ἐγώ.

— Ἴδου λοιπὸν πῶς λέγω νὰ δοκιμάσωμεν νὰ εὐρώμεν, εἰάν εἶναι αἱ ἴδιαι πρὸς ἀλλήλας αἱ τρεῖς αὐταὶ δυνάμεις, ἢ διαφορετικὴ καθεμία. — Πῶς; — Εἶναι φανερόν ὅτι τὸ ἴδιον πρόσωπον δὲν εἶναι ποτὲ δυνατόν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον νὰ ἐνεργῇ ἢ νὰ πάσχη τὰ ἐναντία· ὥστε εἰάν εὐρώμεν νὰ συμβαίνει αὐτὸ πουθενά, θὰ συμπεράνωμεν ὅτι δὲν ἦτο ἐν καὶ τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ περισσότερα. — Ἐστῶ. — Πρόσεξε λοιπὸν τι λέγω. — Λέγε. — Το αὐτὸ πράγμα, θεωρούμενον ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐποψιν, ἢμπορεῖ νὰ στέκεται συγχρόνως καὶ νὰ κινῆται; — Καθόλου. — Ἀς τὸ καθορίσωμεν ἀκριβέστερον, μήπως γεννηθῇ παρὰ πέρα καμμία ἀμφισβήτησις· εἰάν κανεῖς μὰς ἔλεγε δι' ἕνα ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος στέκεται, κινεῖ δὲ τὰς χεῖρας του καὶ τὴν κεφαλὴν του, ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος κινεῖται συγχρόνως καὶ στέκεται, θὰ του παρατηρήσωμεν, νομίζω, ὅτι δὲν εἶναι σωστὸν ὅπως τὸ λέγει, ἀλλ' ὅτι ἕνα μέρος αὐτοῦ κινεῖται καὶ ἄλλο στέκεται· δὲν εἶναι ἔτσι; — Μάλιστα. — Καὶ εἰάν ἀκόμη ὁ ἴδιος, διὰ νὰ κάμῃ ἐπίδειξιν πνεύματος καὶ ευφυίας, ὑπεστήριζεν ὅτι ἡ σβούρα κινεῖται ολόκληρη συγχρόνως καὶ στέκεται, ὅταν περιστρέφεται με ἀκίνητον τὸ κέντρον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου, ἢ καὶ κανένα ἀπὸ τὰ ἄλλα που στρέφονται περὶ τὸν ἀξονὰ τῶν χωρὶς νὰ ἀλλάζουσι θέσιν, δὲν θὰ τὸ παραδεχθῶμεν βέβαια, διότι αὐτὰ δὲν μένουσι ἀκίνητα οὔτε περιστρέφονται κατὰ ἴδια αὐτῶν μέρη· ἀλλὰ θὰ εἰπώμεν ὅτι πρέπει νὰ διακρίνωμεν δύο μέρη, τὸν εὐθύν ἀξονα καὶ τὴν κυκλικὴν περιφέρειαν, καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸν ἀξονα στέκονται πράγματι ἀκίνητα, διότι δὲν γέρνει οὔτε ἀπὸ τὸ ἕνα οὔτε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐνῶ ὡς πρὸς τὴν περιφέρειαν στρέφονται κυκλοτερώς· ὅταν δὲ ἡ εὐθεῖα γραμμὴ τοῦ ἀξονος κλίνει εἴτε δεξιὰ εἴτε ἀριστερὰ εἴτε πρὸς τὰ εμπρὸς εἴτε πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐνῶ συγχρόνως εξακολουθοῦν νὰ στρέφονται, τότε εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ εἰπώμεν ὅτι στέκονται διόλου. — Καὶ πολὺ σωστά.

— Ὡστε ὅ,τι καὶ νὰ μὰς εἰποῦν ἀπὸ αὐτὰ, δὲν θὰ μὰς τρομάξῃ, οὔτε θὰ μὰς πείσῃ περισσότερο, ὅτι εἶναι ποτὲ δυνατόν τὸ ἴδιον πράγμα, θεωρούμενον ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐποψιν καὶ κατὰ τὸν ἴδιον χρόνον, νὰ κάμῃ ἢ νὰ πάσχη τὰ ἐναντία. — Ποτὲ τουλάχιστον δὲν θὰ μὲ πείσῃ ἐμένα. — Ἀλλ' ὁμως, διὰ νὰ μὴ χρονοτριβῶμεν ἀναφέροντες καὶ ἀνασκευάζοντες ὅλας αὐτὰς τὰς ἀντιρρήσεις, ἀς λάβωμεν ἀπαξ διὰ παντός ὡς ὀρθὴν τὴν ὑπόθεσιν μὰς καὶ ἀς προχωρήσωμεν, ἀφοῦ μόνον κάμωμεν αὐτὴν τὴν ἐπιφύλαξιν, ὅτι εἰάν αἴφνης κάπου εὐρεθῇ

εσφαλμένη, όλα τα συμπεράσματα τα οποία ηθέλομεν εν τω μεταξύ εξαγάγη από αυτήν την υπόθεσιν, να θεωρούνται επίσης άκυρα. — Αυτό είναι το καλύτερον που θα έχωμεν να κάμωμεν.

— Λέγε μου τώρα λοιπόν το να κάμνη κανείς σημείον ότι θέλει κάτι τι, ή να κάμνη σημείον ότι δεν θέλει, το να επιθυμή να λάβη ένα πράγμα, ή να το αποστρέφεται, το να το δέχεται ή να το αποκρούη, είναι πράξεις αυταί ή πάθη (διότι ως προς τούτο δεν διαφέρει τίποτε) τας οποίας θεωρείς εναντίας, ή όχι; — Αλλά βέβαια, εναντίας. — Και λοιπόν, την δίψαν και την πείναν και εν γένει τας επιθυμίας, και πάλιν την θέλησιν και την βούλησιν, όλα αυτά δεν θα τα κατατάξης εις εκείνο το είδος των πραγμάτων που είπαμεν τώρα; παραδείγματος χάριν, δεν θα είπης ότι η ψυχή ενός ανθρώπου, που επιθυμεί κάτι, φέρεται προς εκείνο το οποίον επιθυμεί, ή ότι επιδιώκει εκείνο το οποίον θέλει να αποκτήσῃ, ή πάλιν, όταν θέλη να της δοθῇ κάτι, δεικνύει διὰ σημείου ότι το θέλει, ως να την ηρώτα κανείς, και εξωτερικεύει, ούτως ειπεῖν, τον πόθον να εκπληρωθῇ η επιθυμία της; — Μάλιστα. — Τι δε; τα να μην επιθυμή, να μην ορέγεται, να μη θέλη, δεν είναι το ίδιον πράγμα και να αποστρέφεται και να απωθῇ και να αποκρούη; και αυτὰς τας ενεργείας της ψυχῆς δεν θα τας θεωρήσωμεν εναντίας με τας προηγουμένας εκείνας; — Πώς όχι;

— Τούτου τεθέντος, θα είπωμεν λοιπόν ότι έχομεν εν πρώτοις ένα είδος επιθυμιών και μεταξύ αυτών δύο προ πάντων φανερωτέρας από τας άλλας, τας οποίας ονομάζομεν πείναν και δίψαν. — Μάλιστα. — Και ότι η μεν μία είναι επιθυμία τροφῆς, η δε άλλη ποτού. — Ναι. — Η δε δίψα, εφ' όσον είναι δίψα, είναι άραγε τίποτε άλλο περισσότερον, παρά απλώς επιθυμία εν τη ψυχή αυτού του πράγματος, που λέγομεν; παραδείγματος χάριν, η δίψα είναι άραγε δίψα θερμού ποτού ή ψυχρού, ή πολλού ή ολίγου, ή με ένα λόγον τοιούτου ή τοιούτου ποτού; ή, εάν μεν προστεθῇ εις την δίψαν και η έννοια της θερμότητος, ήθελε παρέχη προσέτι την επιθυμίαν του θερμού, εάν δε της ψυχρότητος, του ψυχρού; και εάν, διὰ την προσθήκην της εννοίας του πολλού, είναι πολλή η δίψα, ήθελε παρέχη την επιθυμίαν του πολλού, εάν δε είναι ολίγη, του ολίγου; ενώ αυτή καθ' εαυτήν η δίψα δεν είναι δυνατόν ποτε να είναι επιθυμία άλλου τινός πράγματος, παρά απλώς εκείνου μόνον, το οποίον είναι το φυσικόν της αντικείμενον, δηλαδή του ποτού, όπως και η πείνα πάλιν κανενός άλλου, παρά απλώς του φαγητού; — Μάλιστα, έτσι είναι· αυτή καθ' εαυτήν εκάστη επιθυμία έχει εκ φύσεως ένα καθ' εαυτό και μόνον αντικείμενον· το να είναι δε αυτό τοιούτον ή τοιούτον, οφείλεται εις τας προστιθεμένας εννοίας.

— Κύτταξε μόνον μήπως μας εύρη κανείς απροσέκτους και μας κάμη να τα χάσωμεν με την αντίρρησιν, ότι κανείς δεν επιθυμεί απλώς ποτόν, αλλά καλόν ποτόν και όχι απλώς φαγητόν, αλλά καλόν φαγητόν· διότι όλοι φυσικά

επιθυμούν τα καλά πράγματα· αφού λοιπόν η δίψα είναι επιθυμία, θα ήτο επιθυμία καλού πράγματος, είτε ποτόν είναι είτε οτιδήποτε άλλο το αντικείμενον της. — Μα, ίσως να είχε κάποιο δίκαιον, όποιος τα έλεγεν αυτά. — Ναι, αλλ' όμως, όσα πράγματα αναφέρονται εις ένα άλλο πράγμα, είναι τοιαύτα ή τοιαύτα ακριβώς ένεκα της αναφοράς που υπάρχει μεταξύ των, ενώ χωριστά και καθ' εαυτά εξεταζόμενα δεν έχουσι καμμίαν άλλην αναφοράν παρά με τον εαυτόν των. — Δεν εννοώ. — Δεν εννοείς, ότι το μεγαλύτερον είναι τοιούτον μόνον κατ' αναφοράν προς κάποιο άλλο; — Μάλιστα. — Δηλαδή κατ' αναφοράν προς άλλο μικρότερον; — Ναι. — Το δε πολύ μεγαλύτερον κατ' αναφοράν προς το πολύ μικρότερον; — Μάλιστα. — Και ένα, που ήτο μίαν φοράν ή θα είναι εις το μέλλον μεγαλύτερον, δεν λέγεται κατ' αναφοράν ενός, που ήτο μίαν φοράν ή θα είναι εις το μέλλον μικρότερον; — Πώς όχι; — Το ίδιον επίσης λοιπόν δεν συμβαίνει και με τα περισσότερα εν σχέσει προς τα ολιγώτερα, και με τα διπλάσια προς τα ημίσεια και όλα τα τοιαύτα, και πάλιν τα βαρύτερα προς τα ελαφρότερα, και τα ταχύτερα προς τα βραδύτερα και ακόμη τα θερμά προς τα ψυχρά και ούτω καθεξής; — Εννοείται. — Τι δε; το ίδιον πράγμα δεν συμβαίνει και με τας επιστήμας; η επιστήμη δηλαδή καθ' εαυτήν ως αντικείμενον καθ' εαυτό έχει ό,τι ημπορεί ή πρέπει να μάθη, ενώ μία τις ωρισμένη επιστήμη έχει ένα και μόνον ωρισμένον αντικείμενον μαθήσεως· λέγω παραδείγματος χάριν, όταν έγινεν η επιστήμη της κατασκευής των οικιών, δεν εξεχώριζεν από τας άλλας επιστήμας, ώστε να την ονομάσουν αρχιτεκτονικήν; — Πώς όχι; Διά ποίον άλλον λόγον βέβαια, παρά διότι ήτο τοιαύτη, ώστε να μην ομοιάζη με καμμίαν άλλην; — Βεβαίως. — Δεν έγινε λοιπόν τοιαύτη, επειδή είχε τοιούτον ωρισμένον αντικείμενον; και δεν συμβαίνει το ίδιον και με όλας τας άλλας τέχνας και επιστήμας; — Έτσι είναι, μάλιστα.

— Αυτό λοιπόν ήθελα να ειπώ, εάν με ενόησες τώρα, όταν έλεγα, ότι όσα πράγματα είναι πράγματός τινος, αυτά μεν καθ' αυτά είναι μόνον του εαυτού των, κατ' αναφοράν δε με αυτό ή εκείνο το αντικείμενον είναι τοιαύτα ή τοιαύτα· και δεν εννοώ με αυτό απολύτως, ότι ένα πράγμα είναι τοιούτον, οποίον και το αντικείμενον του, ότι παραδείγματος χάριν η επιστήμη των υγιεινών ή βλαβερών πραγμάτων είναι και αυτή υγιεινή και βλαβερά, ούτε ότι η επιστήμη του καλού ή του κακού είναι και αυτή καλή και κακή, αλλ' ότι επειδή αυτή η επιστήμη, η ιατρική, δεν έχει το ίδιον αντικείμενον, που έχει η καθ' εαυτήν επιστήμη, αλλ' ένα ωρισμένον τοιούτον, δηλαδή το υγιεινόν και το βλαβερόν, διά τούτο έγινε και αυτή ωρισμένη επιστήμη, και αυτό την έκαμε να μην ονομάζεται πλέον απλώς επιστήμη, αλλά εκ του αντικειμένου το οποίον έλαβεν, ιατρική. — Εννοώ τώρα και το ευρίσκω ορθότατον.

— Την δίψαν λοιπόν δεν καταλέγεις μεταξύ των πραγμάτων, τα οποία έχουν αναφοράν με ένα πράγμα, που είναι αντικείμενον των; — Μάλιστα, με το ποτόν. — Τοιαύτη δε ή τοιαύτη δίψα, δεν υπάρχει αναλόγως του τοιούτου ή τοιούτου ποτού; ενώ η δίψα καθ' εαυτήν δεν είναι δίψα πολλού ή ολίγου, καλού ή κακού, ενί λόγω τοιούτου ή τοιούτου ποτού, αλλ' απλώς και μόνον δίψα ποτού. — Βεβαιότατα. — Ὡστε η ψυχὴ εκείνου που διψά τίποτε ἄλλο δεν επιθυμεί, παρά απλώς να πῖη, αὐτὸ ορέγεται και εἰς αὐτὸ κινεῖται. — Φανερόν.

— Ὡστε αν κάποτε τύχη και την τραβὰ, κάτι να μην την αφήση να πῖη, όταν διψά, βεβαίως αὐτὸ δεν θα εἶναι κάτι ἄλλο μέσα της ἀπὸ εκείνο, που διεγείρει την δίψαν και την σύρει ως θηρίον διὰ να την κορέση; διότι εἶπαμεν ὅτι το ἴδιον πράγμα, με το ἴδιον μέρος του εαυτοῦ του δεν εἶναι δυνατόν να κάμνη συγχρόνως δύο πράγματα εναντὶα ὑπὸ τον αὐτὴν ἐποψιν. — Ὅχι, βέβαια. — Ὅπως, νομίζω, περὶ του τοξότου δεν θα ἦτο ορθόν να λέγωμεν ὅτι αι χεῖρες του συγχρόνως απομακρύνουν και σύρουν το τόξον, αλλ' ὅτι ἄλλο εἶναι το χέρι που απομακρύνει το τόξον και ἄλλο που το πλησιάζει. — Πολύ σωστά. — Τώρα, δεν υπάρχουν ἄνθρωποι, που ενώ διψοῦν, δεν θέλουν να πιοῦν; — Πῶς; πολλοὶ και πολλές φορές. — Τι ἄλλο τάχα πρέπει να υποθέση κανεῖς δι' αὐτούς, παρά ὅτι υπάρχει μεν κάτι μέσα εἰς την ψυχὴν των που τους διατάσσει να πιοῦν, υπάρχει ὅμως και ἄλλο που τους εμποδίζει, αὐτὸ δε το ἄλλο εἶναι διαφορετικόν ἀπὸ το πρῶτον και ισχυρότερόν του εἰς αὐτὴν την περίστασιν; — Και ἐγὼ αὐτὸ νομίζω. — Τώρα μήπως εκείνη η δύναμις που εμποδίζει και συγκρατεῖ προέρχεται τάχα ἀπὸ το λογικόν, ενώ εκείνα που τον ωθοῦν και τον σύρουν εἶναι αποτελέσματα τίποτε παθῶν και νοσημάτων; — Μου φαίνεται. — Ὡστε δεν θα ἔχωμεν ἄδικον να ισχυρισθῶμεν ὅτι εἶναι δύο πράγματα χωριστά, και διαφορετικὰ μεταξύ των, και ονομάζομεν λογικόν μεν εκείνο διὰ του οποίου συλλογίζεται η ψυχὴ, το δε ἄλλο διὰ του οποίου ερωτεύεται και πεινά και διψά και ρίπτεται ἀκράτητος εἰς ὅλας τας τοιαύτας ἐπιθυμίας, ἐπιθυμητικόν, ἀμέτοχον λογισμοῦ και φίλον των ἀπολαύσεων και των ἡδονῶν. — Δεν θα εἶχαμεν πράγματι ἄδικον να κάμωμεν αὐτὴν την διάκρισιν.

— Ἀς το θεωρήσωμεν λοιπόν πλέον ωρισμένον ὅτι υπάρχουσιν αὐτὰ τα δύο εἶδη εἰς την ψυχὴν· ὅσον δε ἀφορὰ τώρα τον θυμόν και την αἰτίαν, η οποία τον προξενεῖ, θα το θεωρήσωμεν ως τρίτον εἶδος, ἢ μήπως να εἶναι της αὐτῆς φύσεως με το ἓνα ἢ με το ἄλλο ἀπὸ τα δύο πρῶτα; — Ἴσως να εἶναι το αὐτὸ με το ἐπιθυμητικόν. — Ἀλλ' ἐγὼ ἄκουσα κάτι τι μίαν φοράν, που το πιστεύω ἀληθινόν, ὅτι δηλαδὴ ο Λεόντιος ο υἱὸς του Ἀγλαίωνος ἐπιστρέφων κάποτε ἀπὸ τον Πειραιά, ἀπὸ το βόρειον τείχος ἔξω, παρετήρησ μακρόθεν πτώματα ἐξηπλωμένα εἰς τον τόπον των θανατικῶν ἐκτελέσεων και ἠσθάνθη την ἐπιθυμίαν να πλησιάση να τα ἰδῆ, ἀλλὰ συγχρόνως και κάποια ἐνδόμυχος ἀποστροφή τον ἀπέτρεπε· και κατ' ἀρχάς μεν ἀνθίστατο εἰς την ἐπιθυμίαν του και ἐσκέπασε το πρόσωπόν του, ἐπὶ τέλους ὅμως νικηθεῖς ἔτρεξε προς τα

πτώματα, άνοιξεν εμπρός των όσον ημπορούσε περισσότερον ταμάτια του και είπεν «ιδού, πανάθλια, χορτάσετε λοιπόν το ωραίον αυτό θέαμα!» — Ναι, το ήκουσα και εγώ. — Αυτός λοιπόν ο λόγος σημαίνει, ότι η ορμή της ψυχής αντιτάσσεται ενίοτε προς τας επιθυμίας, ως πράγμα διαφορετικόν από αυτάς. — Πράγματι αυτό σημαίνει.

— Αλλά δεν παρατηρούμεν και εις πολλάς άλλας περιστάσεις, όταν κανείς αισθάνεται να τον παρασύρουν αι επιθυμίας του παρά τας υπαγορεύσεις του λογικού, ότι αρχίζει και υβρίζει τον εαυτόν του και θυμώνει με εκείνο που τον βιάζει μέσα του, και, καθώς να μαλλώνουν δύο, έρχεται ο θυμός και τάσσεται σύμμαχος με το μέρος του λογικού; να συμμαχήση όμως αυτός με τας επιθυμίας και να αντιταχθή κατά του λογικού, όταν αυτό μας απαγορεύη να κάμωμεν κάτι τι, νομίζω ότι δεν θα μας ειπής ότι ησθάνθης ποτέ τοιούτον τινα συμβή μέσα εις την ψυχήν σου, ούτε δε και εις κανένα άλλον. — Όχι μα τον θεόν. — Τι δε; όταν κανείς αισθάνεται πως έχει άδικον, όσον γενναιότερα αισθήματα έχει, δεν οργίζεται και ολιγώτερον, εις ότι δήποτε και αν υποβληθή υπό ενός άλλου, εις πείναν, εις δίψαν, εις ψύχος, εις πάσαν εν γένει κακομεταχείρισιν, εφόσον θα αναγνωρίζη ότι έχει δίκαιον εκείνος να τον μεταχειρίζεται κατ' αυτόν τον τρόπον, και, μ' ένα λόγον, ποτέ δεν θα επιτρέψη να εγερθή ο θυμός του εναντίον του; — Είναι αληθές. — Όταν όμως νομίζη κανείς ότι αδικήται, δεν αναβράζει τότε μέσα του ο θυμός και αγριεύει και παίρνει το μέρος εκείνου που του φαίνεται δίκαιον; και υπομένων πείναν και κρύον και ό,τι άλλο πάσχη, δεν κατορθώνει να τα υπερνικήση, και, χωρίς να δαμασθή καθόλου η γενναιότης του, ή ευρίσκει επί τέλους ικανοποίησιν, ή και αποθνήσκει, ή καθώς ο σκύλος υπό του βοσκού, τοιουτοτρόπως και αυτός ανακαλείται υπό του εν αυτώ λογικού και καταπραΰνεται; — Πράγματι συμβαίνει ό,τι και με αυτό το παράδειγμα που έφερες, καθόσον μάλιστα παρεδέχθημεν, ότι εις την πόλιν μας πρέπει οι πολεμισταί να υπακούουν εις τους άρχοντας, όπως οι σκύλοι εις τους βοσκούς.

— Πολύ καλά ενόησες ό,τι θέλω να είπω· αλλά δεν συλλογίζεσαι ακόμη και κάτι άλλο εκτός αυτού; — Τι πράγμα; — Ότι το θυμοειδές μας παρουσιάζεται τώρα όλως διόλου διαφορετικόν από ό,τι το ενομίσαμεν κατ' αρχάς· διότι τότε το εθεωρήσαμεν ως ένα είδος επιθυμητικόν και αυτό, ενώ τώρα πολύ απέχει να μας φαίνεται τοιούτον, αφού όταν εγερθή καμμία διχόνοια μέσα εις την ψυχήν, αυτό λαμβάνει τα όπλα πάντοτε υπέρ του λογικού. — Αυτό είναι αληθές πράγματι. — Είναι λοιπόν διαφορετικόν και από αυτό, ή έχει τόσον στενήν σχέσιν με το λογικόν, ώστε να μην είναι τρία τα είδη εντός της ψυχής, αλλά μόνον δύο, το επιθυμητικόν και το λογικόν; ή μήπως, όπως και εις την πόλιν μας υπήρχον τρεις τάξεις, των εργατικών, των πολεμιστών και των αρχόντων, τοιουτοτρόπως και εις την ψυχήν υπάρχει και τρίτον είδος, αυτό το θυμοειδές, το όποιον εκ φύσεως έρχεται επίκουρος εις το λογικόν, εάν τουλάχιστον δεν

διαφθαρή υπό κακής ανατροφής; — Κατ' ανάγκην είναι τρίτον αυτό. — Ναι, αλλ' αν προηγουμένως αποδειχθή ότι είναι διαφορετικόν από το λογικόν, καθώς απεδείχθη ότι είναι από το επιθυμητικόν. — Αλλά δεν είναι δύσκολον να αποδειχθή· διότι βλέπομεν ότι τα παιδιά, ευθύς άμα γεννηθούν, είναι γεμάτα από θυμόν, ενώ το λογικόν εις μερικούς μεν μου φαίνεται ότι ποτέ δεν έρχεται, εις δε τους περισσοτέρους πολύ αργά. — Αλήθεια, μα τον Δία, σωστά το είπες· ακόμη δε ημπορεί κανείς να το παρατηρήση και εις τα ζώα· προς τούτοις δε και ο στίχος εκείνος του Ομήρου, που ανεφέραμεν κάπου πριν, δύναται να μας χρησιμεύση ως μαρτύριον:

και χτύπησε το στήθος του κ' έτσ' είπε της καρδιάς του

διότι εδώ ο Όμηρος παρουσιάζει δύο χωριστά πράγματα, που επιπλήττει το ένα το άλλο· εκείνο που κρίνει και σκέπτεται περί του καλύτερου και χειροτέρου, και εκείνο το οποίον απερισκέπτως παραφέρεται. — Έχεις πληρέστατον δίκαιον.

— Αυτά λοιπόν τώρα τα ξεκεφαλώσαμεν, αν και με πολύν κόπον, και απεδείξαμεν αρκετά καλά, ότι υπάρχουν και εις την ψυχήν εκάστου ανθρώπου τρεις δυνάμεις, που ανταποκρίνονται εις τας τρεις τάξεις της πολιτείας. — Μάλιστα. — Δεν είναι λοιπόν τώρα ανάγκη, όπως και με ό,τι ήτο η πόλις σοφή, κατά τον αυτόν τρόπον και με το ίδιον να είναι σοφός και ο ιδιώτης; — Πώς όχι; — Και με ό,τι επομένως είναι ανδρείος ο ιδιώτης, με το ίδιο και κατά τον αυτόν τρόπον να είναι ανδρεία και η πόλις, και μ' ένα λόγον, όλα όσα συντείνουν προς την αρετήν, κατά τον αυτόν τρόπον να υπάρχουν και εις το ένα και εις το άλλο; — Κατ' ανάγκην. — Όστε και δίκαιος θα είπωμεν, ω Γλαύκων, ότι είναι ένας άνθρωπος κατά τον αυτόν τρόπον, κατά τον οποίον ήτο δικαία και η πόλις. — Και αυτό είναι αναγκαία πράγματι συνέπεια. — Δεν ελησμονήσαμεν όμως βέβαια, ότι η πόλις είναι δικαία, όταν εκάστη από τας τρεις τάξεις, που την αποτελούν, περιορίζεται αποκλειστικώς εις το έργον της. — Δεν πιστεύω να το ελησμονήσαμεν. — Ας ενθυμούμεθα λοιπόν ότι και έκαστος εξ ημών θα είναι δίκαιος και θα κάμνη το καθήκον του, όταν έκαστον από τα τρία μέρη της ψυχής του περιορίζεται αποκλειστικώς εις το έργον του. — Και πολύ μάλιστα πρέπει να το ενθυμούμεθα. — Το έργον λοιπόν του λογικού δεν είναι να κυβερνά, αφού εις αυτό εδρεύει η φρόνησις, και αυτό έχει την ανωτάτην εποπτείαν επί της ψυχής; του δε θυμοειδούς πάλιν να υπακούη και να βοηθή εκείνο ως σύμμαχος; — Μάλιστα. — Και δεν θα είναι εκείνη η ανάμιξις της μουσικής και της γυμναστικής, καθώς ελέγαμεν, που θα φέρη την τελείαν μεταξύ των αρμονίαν, και η οποία θα ανατρέφη μεν και θα ενδυναμώνη το ένα με λόγους καλούς και με μαθήματα, θα ημερώνη δε και θα κατευνάξη το άλλο με το θέλγητρον της αρμονίας και του ρυθμού; — Χωρίς καμμίαν αμφιβολίαν. — Και αφού λοιπόν κατ' αυτόν τον τρόπον ανατραφούν και μάθουν ό,τι έχουν να μάθουν και εκπαιδευθούν, τότε θα διευθύνουν το επιθυμητικόν, το οποίον

είναι το μεγαλύτερον και το πλέον εκ φύσεως αχόρταγον μέρος της ψυχής εκάστου ανθρώπου· και θα προσέχουν μήπως αυτό, με την άμετρον απόλαυσιν των λεγομένων ηδονών του σώματος, αυξήση και ενισχυθή τόσον, ώστε να μη περιορίζεται πλέον εις το έργον του, αλλά να ζητήση να υποδουλώση και εξουσιάση εκείνα που δεν έχει δικαίωμα, και τοιουτοτρόπως φέρη γενικήν ανατροπήν εις τον βίον. — Βεβαιότατα. — Δεν θα φυλάττουν δε αυτά τα δύο και τους εξωτερικούς εχθρούς κάλλιστα διά την ασφάλειαν όλης της ψυχής και του σώματος, διότι το μεν λογικόν θα σκέπτεται και θα αποφασίζει, το δε θυμοειδές θα πολεμή και υπό την αρχηγίαν εκείνου θα εκτελή διά της ανδρείας του τας αποφάσεις του; — Έτσι είναι. — Και ανδρείον λοιπόν, νομίζω, καλούμεν τον άνθρωπον, όταν το μέρος εκείνο της ψυχής του, όπου εδρεύει το θυμοειδές, ακολουθή απαρεγκλίτως πάντοτε, διά μέσου των ηδονών και των πόνων, τας παραγγελίας του λογικού σχετικώς με ό,τι είναι φοβερόν ή όχι. — Πολύ σωστά. — Σοφόν δε πάλιν ονομάζομεν τον άνθρωπον, από το μικρόν εκείνο μέρος της ψυχής του, το οποίον έχει την ανωτάτην εξουσίαν εν αυτή και δίδει τας παραγγελίας εκείνας, και το οποίον μόνον γνωρίζει ποίον είναι το συμφέρον και ενός εκάστου των τριών μερών και του συνόλου αυτών. — Μάλιστα. — Δεν είναι δε σώφρων ο άνθρωπος διά της φιλίας και αρμονίας η οποία επικρατεί μεταξύ των τριών μερών, όταν και εκείνο που κυβερνά και τα άλλα που υπακούουν, μένουν σύμφωνα, ότι η ανωτάτη εξουσία πρέπει να ανήκη εις το λογικόν και δεν του την διαφιλονεικούν καθόλου; — Πράγματι αυτό είναι η σωφροσύνη και της πόλεως και του ατόμου. — Τέλος δε, δίκαιος θα είναι ο άνθρωπος από εκείνο, το οποίον πολλάκις είπαμεν και επανελάβαμεν. — Κατ' ανάγκην.

— Αλλά μήπως εν τω μεταξύ επήλθε τίποτε που μας εμποδίζει να παραδεχθώμεν, ότι η δικαιοσύνη και εις ένα έκαστον άνθρωπον είναι το ίδιον πράγμα, όπως και εις την πόλιν; — Δεν μου φαίνεται. — Θα ημπορούσαμεν όμως, νομίζω, να αποκτήσωμεν πλήρη βεβαιότητα, εάν υπάρχη κάποια ακόμη αμφιβολία εις την ψυχήν μας, μεταχειριζόμενοι τα δραστικά μέσα. — Ποία λοιπόν; — Παραδείγματος χάριν, εάν επρόκειτο, σχετικώς με την πόλιν μας και με τον άνθρωπον ο οποίος είναι και εκ φύσεως και εξ ανατροφής όμοιος με αυτήν, να εξετάσωμεν μεταξύ μας, εάν αυτός ο άνθρωπος θα ηδύνατό ποτε να καταχρασθή μίαν παρακαταθήκην χρυσού ή αργύρου που του ενεπιστεύθησαν, νομίζεις ότι θα τον επίστευε κανείς ικανόν να κάμη αυτό το πράγμα περισσότερο από κάθε άλλον, που δεν είναι τοιούτος; — Κανείς βέβαια. — Δεν θα ήτο επίσης ανίκανος αυτός να διαπράξη ιεροσυλίαν, κλοπήν, προδοσίαν είτε των φίλων του είτε της πόλεως; — Θα ήτο. — Να παραβή οπωσδήποτε τον όρκον του ή καμμίαν άλλην συμφωνίαν; — Επίσης. — Μοιχείαι δε και περιφρονήσεις των γονέων και ασέβειαι προς τους θεούς, είναι βέβαια πράγματα που εις κάθε άλλον ανήκουν, παρά εις αυτόν. — Βεβαιότατα. — Και

αίτιον όλων αυτών δεν είναι, ότι έκαστον των μερών της ψυχής του περιορίζεται απλώς εις το έργον που έχει, είτε πρόκειται να άρχη, είτε να υπακούη; — Αυτό και τίποτε άλλο. — Κάθεσαι λοιπόν και ζητάς ακόμη, αν είναι άλλο πράγμα η δικαιοσύνη, παρά η δύναμις αυτή που μας δίδει τους τοιούτους ανθρώπους και τας πόλεις; — Όχι βέβαια εγώ, μα τον Δία.

— Όστε ιδού που συνεπληρώθη τελείως το όνειρόν μας, που ελέγαμεν ότι ήτο αμυδρόν εις τας αρχάς· επειδή μόλις αρχίσαμεν να καταστρώνωμεν το σχέδιον της πόλεώς μας, κάποιος θεός μας εβοήθησε να επιτύχωμεν κάτι, που είναι ως ο αρχικός τύπος της δικαιοσύνης. — Είναι αλήθεια. — Και ήτο πράγματι, Γλαύκων, μία εικών της δικαιοσύνης, η οποία ωφελεί προς τον σκοπόν μας, όταν ευρίσκαμεν ότι είναι ορθόν, ο υποδηματοποιός, ο ξυλουργός και κάθε άλλος τοιούτος, τίποτε άλλο να μη κάμνη, παρά το έργον διά το οποίον τον προώρισεν η φύσις. — Φαίνεται. — Η αλήθεια όμως είναι, καθώς φαίνεται, ότι τοιούτον μεν πράγμα είναι και η δικαιοσύνη, δεν αποβλέπει όμως εις τας εξωτερικάς πράξεις του ανθρώπου, αλλ' εις ό,τι υπάρχει και συμβαίνει πράγματι μέσα του και με τον εαυτόν του, εις τρόπον ώστε, να μην επιτρέπη εις κανένα από τα μέρη, που υπάρχουν εις την ψυχήν του, να κάμνη ό,τι δεν είναι έργον του και να αναμιγνύεται το ένα εις τα καθήκοντα του άλλου· αλλ' αφού τώντι τακτοποιήση καλώς ό,τι ανήκει εις έκαστον, και γίνη κύριος και κοσμήτωρ και φίλος του εαυτού του, και αποκαταστήση τελείαν συμφωνίαν μεταξύ των τριών μερών της ψυχής, καθώς μεταξύ των τριών όρων της αρμονίας, και μεταξύ των άλλων όσα τυχόν υπάρχουν διάμεσα, και συνδέση όλα αυτά και αποτελέση από τα πολλά ένα όλον ενιαίον καλώς ρυθμισμένον και αρμονισμένον, τότε μόνον πλέον να αρχίση να κάμνη εάν έχη να κάμη τίποτε, είτε θέλει να αποκτήση χρήματα, είτε να περιποιηθή το σώμα του, είτε να αναμιχθή εις την πολιτικήν, είτε να αναλάβη επιχειρήσεις ιδιωτικής φύσεως, να μη παύη όμως ποτέ εις όλα αυτά να θεωρή και να ονομάζη δικαίαν μεν και καλήν πράξιν εκείνην, η οποία διατηρεί και προάγει διαρκώς την αρμονίαν αυτήν, σοφίαν δε την επιστήμην η οποία επιστατεί και διευθύνει τας τοιαύτας πράξεις, αδικίαν δε εκείνην, η οποία καταστρέφει πάντοτε την τάξιν αυτήν, και αμάθειαν την ιδέαν η οποία πάλιν επιστατεί και διευθύνει αυτήν. — Είναι ορθότατα, Σωκράτη, όλα αυτά που λέγεις.

— Πολύ καλά· ώστε δεν υπάρχει, νομίζω, και πολύς φόβος να υποτεθή ότι απατώμεθα, εάν είπωμεν ότι ευρήκαμεν πλέον, τι είναι δίκαιος άνθρωπος, τι είναι δικαία πόλις, και τι είναι δικαιοσύνη μεταξύ αυτών. — Δεν υπάρχει, μα την αλήθειαν. — Σύμφωνοι λοιπόν; — Σύμφωνοι.

— Έστω· μένει λοιπόν τώρα, νομίζω, να εξετάσωμεν τι είναι αδικία. — Βέβαια. — Ημπορεί να είναι άλλο πράγμα αυτή παρά μία σύγκρουσις μεταξύ των τριών μερών της ψυχής, όταν ταύτα δεν περιορίζονται εις τα έργα των, αλλ'

επεμβαίνουν εις τα ξένα καθήκοντα ή όταν επαναστατή το ένα μέρος κατά του συνόλου της ψυχής, διά να αναλάβη αυτό την ανωτάτην αρχήν αυτής, η οποία δεν του ανήκει, διότι είναι πλασμένον από την φύσιν να δουλεύη και να υπακούη εις εκείνο, το οποίον είναι καμωμένον διά να κυβερνά; αυτά λοιπόν θα είπωμεν, και αυτή ακριβώς η αταξία και η ταραχή είναι η αδικία και η ακολασία και η δειλία και η αμάθεια και μ' ένα λόγον όλαι αι κακίαι. — Έτσι είναι πράγματι. — Αφού λοιπόν τώρα γνωρίζομεν σαφώς τι είναι αδικία και τι δικαιοσύνη, γνωρίζομεν επίσης και τι είναι αι άδικοι και αι δίκαιαι πράξεις. — Πώς αυτό; — Διότι δεν έχουν καμμίαν διαφοράν από τα υγιεινά και βλαβερά πράγματα, αλλ' είναι διά την ψυχήν, ό,τι είναι αυτά διά το σώμα. — Τι δηλαδή; — Τα υγιεινά πράγματα δίδουν την υγιείαν, τα δε βλαβερά προξενούν νόσους. — Ναι. — Κατά τον ίδιον λόγον και αι δίκαιαι πράξεις δεν κάμνουν την δικαιοσύνην, αι δε άδικοι την αδικίαν; — Κατ' ανάγκην. — Όταν δε λέγωμεν ότι τα υγιεινά δίδουν την υγιείαν, εννοούμεν ότι αποκαθιστούν μεταξύ των διαφόρων στοιχείων του ανθρωπίνου σώματος την φυσικήν ισορροπίαν, ώστε να επιβάλλεται ή να υποβάλλεται αμοιβαίως το ένα εις το άλλο· τα δε βλαβερά γεννούν νοσήματα, σημαίνει ότι ένα στοιχείον επιβάλλεται εις τα άλλα ή υποβάλλεται εις αυτά, παρά τους νόμους της φύσεως. — Είναι αληθές. — Κατά τον ίδιον λόγον, κάμνουν την δικαιοσύνην, δεν σημαίνει ότι αποκαθιστούν μεταξύ των μερών της ψυχής την ισορροπίαν, την οποίαν απαιτεί η φύσις, παράγουν δε την αδικίαν, δεν σημαίνει ότι ένα μόνον μέρος της ψυχής επιβάλλεται εις τα άλλα, ή και το εναντίον, παρά την φύσιν; — Πολύ ωραία. — Όστε αρετή μεν, καθώς φαίνεται, είναι, ούτως ειπείν, η υγιεία και το κάλλος και η ευεξία της ψυχής, κακία δε, η ασθένεια, η ασχημία και η αδυναμία. — Έτσι είναι. — Λοιπόν και αι καλαί πράξεις δεν οδηγούν εις την απόκτησιν της αρετής, αι δε αισχραί της κακίας; — Κατ' ανάγκην.

— Εκείνο πλέον που μας μένει τώρα να εξετάσωμεν είναι, αν ωφελή να εξασκή κανείς την δικαιοσύνην και να είναι δίκαιος, είτε τον νομίζουν οι άνθρωποι, είτε και όχι, ως τοιούτον, ή να αδική και να είναι άδικος, και αν ακόμη δεν είχε κανένα φόβον να τιμωρηθή και να διορθωθή τιμωρούμενος. — Αλλά τώρα πλέον, Σώκρατες, μου φαίνεται γελοίον να επιμείνωμεν εις αυτήν την εξέτασιν· διότι, εάν, όταν καταστραφή η φυσική σύστασις του σώματος, ο βίος θεωρήται πλέον ανυπόφορος, έστω και εν μέσω πάσης αφθονίας και πλούτου και τιμών, κατά πολύ μεγαλύτερον λόγον θα είναι ανυπόφορος, εάν διαταραχθή και καταστραφή η φύσις εκείνου ακριβώς εις το οποίον οφείλομεν την ζωήν, έστω και αν έχη κανείς το δικαίωμα να κάμνη κάθε άλλο, παρά εκείνο, το οποίον θα ηδύνατο να απαλλάξη την ψυχήν του από την κακίαν και την αδικίαν, να του προμηθεύση δε την δικαιοσύνην και την αρετήν, αφού μάλιστα ευρέθησαν αυτά όπως ημείς τα απεδείξαμεν. — Πράγματι γελοίον θα ήτο· αλλ' αφού εφθάσαμεν έως αυτό το σημείον, που να ημπορή να αποκτήσωμεν την πληρεστάτην

βεβαιότητα περί αυτής της αληθείας, δεν πρέπει να αποφύγωμεν αυτόν τον κόπον. — Κάθε άλλο βέβαια παρά να τον αποφύγωμεν.

— Έλα λοιπόν τώρα πλησίασε να ιδής, πόσα διάφορα είδη έχει, καθώς μου φαίνεται, η κακία, όσα τουλάχιστον από αυτά αξίζει τον κόπον να τα παρατηρήση κανείς. — Σε ακολουθώ· μόνον δείξε μου τα. — Και λοιπόν, καθώς από υψηλήν σκοπιάν, αφού μας ανέβασεν εδώ η συζητήσις μας, βλέπω εγώ ένα μεν είδος μόνον της αρετής, άπειρα δε της κακίας, μεταξύ δε αυτών τέσσαρα κυρίως, τα οποία αξίζει κανείς να τα μνημονεύση. — Τι θέλεις να ειπής; — Όσα είδη πολιτευμάτων υπάρχουν, τόσοι καταντά να υπάρχουν και τρόποι της ψυχής. — Πόσοι δηλαδή; — Πέντε μεν πολιτευμάτων, πέντε δε και της ψυχής. — Λέγε τους λοιπόν. — Λέγω λοιπόν ότι ένας μεν τρόπος πολιτεύματος είναι αυτός, τον οποίον ημείς διεγράψαμεν, εις τον οποίον όμως ημπορούμεν να δώσωμεν δύο ονόματα· και αν μεν υπάρχη ένας μόνον ανώτερος άρχων, θα ονομάσωμεν το πολίτευμα μοναρχίαν, αν δε περισσότεροι, αριστοκρατίαν. — Είναι αλήθεια. — Αυτό λοιπόν λέγω ότι είναι ένα απλώς είδος πολιτεύματος· διότι είτε ένας μόνον είναι ο άρχων, είτε περισσότεροι, αυτό δεν θα ημπορέση να μετακινήση κανένα από τους θεμελιώδεις νόμους της πόλεως μας, εάν τηρηθώσιν απαραγκλίτως αι αρχαί της ανατροφής και της εκπαιδεύσεως, τας οποίας εθεσπίσαμεν. — Έτσι βέβαια θα είναι.

ΒΙΒΛΙΟΝ Ε'.

Αυτό λοιπόν το είδος του πολιτεύματος, είτε εις τας πόλεις είτε εις τα άτομα, ονομάζω εγώ καλόν· και αν επομένως αυτό είναι το μόνον ορθόν είδος, πάντα τα άλλα θα είναι κακά, είτε περί διοικήσεως πόλεων πρόκειται είτε περί χαρακτήρος της ψυχής ιδιωτών· είναι δε τέσσαρα τον αριθμόν αυτά. — Και ποία είναι;

Και εγώ έμελλον να τα απαριθμήσω κατά σειράν, όπως μου εφαινετο ότι παρουσιάζονται το ένα κατόπιν του άλλου, ότε ο Πολέμαρχος, ο οποίος εκάθητο ολίγον παραπέρα από τον Αδείμαντον ήπλωσε το χέρι του εις τον ώμον του και τον έσυρε από το φόρεμα; έγυρε και ο ίδιος εμπρός και έτσι σκυμμένος ήρχισε κάτι να του ψιθυρίζη από τα οποία δεν ακούσαμεν άλλο, παρά τούτο μόνον: Θα τον αφήσωμεν λοιπόν να προχωρήση ή θα κάμωμεν τίποτε; — Διόλου μάλιστα, απεκρίθη ο Αδείμαντος, μεγαλοφώνως πλέον. — Τι λοιπόν δεν θα αφήσετε; τον ηρώτησα εγώ τότε. — Εσένα. — Εμένα; και διατί παρακαλώ; — Μας φαίνεται ότι αρχίζεις και χάνεις την διάθεσίν σου και θέλεις να μας στερήσης ολόκληρον τμήμα της συζητήσεως και όχι το ολιγώτερον ενδιαφέρον· ενόμισες φαίνεται ότι θα μας διαφύγης, λέγων απλώς ότι, όσον διά τας γυναίκας και τα τέκνα φανερόν ότι θα είναι κοινά μεταξύ των φίλων. — Και πώς; δεν σου φαίνεται τάχα πως έχω δίκαιον; — Βεβαίως· αλλ' αυτό το δίκαιον όπως και τα άλλα, έχει

ανάγκην επεξηγήσεως· διότι αυτή η κοινότης δύναται να εννοηθή κατά πολλούς και διαφόρους τρόπους· δεν πρέπει λοιπόν να παραλείψης να μας είπης ποίον παραδέχεσαι συ· είναι ώρα τώρα που περιμένομεν με την ελπίδα ότι πάντα θα μας ανέφερες κάπου περί αυτού του ζητήματος, πώς θα γίνεται η τεκνοποίησις, πώς θανατρέφονται τα παιδιά άμα γεννηθούν και εν γένει περί της κοινότητος αυτής των γυναικών και των τέκνων, που λέγεις· διότι νομίζομεν ότι έχει πολύ να κάμη, ή μάλλον ότι το παν εξαρτάται από αυτό εις την πολιτείαν· τώρα λοιπόν, επειδή συ μεταβαίνεις εις άλλο είδος πολιτεύματος, πριν να διευκρινήσης επαρκώς αυτό το ζήτημα, ελάβαμεν αυτήν την απόφασιν, που ήκουσες, να μη σε αφήσωμεν να προχωρήσης πριν να αναπτύξης και αυτό όπως όλα τα άλλα. — Και εγώ συμμερίζομαι την απόφασίν σας αυτήν, είπεν ο Γλαύκων. — Και όλοι μας εδώ να γνωρίζης ότι είμεθα σύμφωνοι, Σωκράτη, είπε και ο Θρασύμαχος.

— Τι μου εκάμετε, που με εσταματήσετε! τι λόγους και συζητήσεις περί πολιτείας κινείτε πάλιν εξ αρχής! Και εγώ ενόμιζα πως το είχα πλέον διαφύγη και ήμουν πολύ ευχαριστημένος που το παραδεχθήκατε έτσι όπως το είπα τότε· αλλά τώρα με αυτάς σας τας παρακλήσεις δεν ηξεύρετε τι πλήθος συζητήσεων ανακινείτε! και αυτό ακριβώς προέβλεπα εγώ και εζήτησα να το αποφύγω τότε, διά να μη καταντήση πολύ κουραστικόν το πράγμα. — Και τι, είπεν ο Θρασύμαχος, νομίζεις τάχα πως όλοι αυτοί εδώ ήλθαν να λυώσουν μάλαμα, και όχι να ακούσουν λόγους; — Ναι βέβαια, αλλά με το μέτρον. — Δι' ανθρώπους που έχουν νουν, είπεν ο Γλαύκων, και ολόκληρος η ζωή δεν θα ήτο αρκετή, Σώκρατες, διά να ακούουν τοιούτους λόγους· ώστε μη σε μέλη δι' ημάς, μόνον μην αποφεύγης εσύ αυτά που σε ερωτώμεν και ανάπτυξέ μας την ιδέαν σου, πώς εννοείς ότι θα γίνεται αυτή η κοινότης των γυναικών και των τέκνων μεταξύ των φρουρών μας, και πώς θα τρέφονται τα τέκνα από την στιγμήν που θα γεννηθούν, έως να αρχίση η εκπαίδευσίς των, καθ' ην εποχήν ακριβώς έχουν ανάγκην και των επιπονωτέρων φροντίδων^ αυτά λοιπόν προσπάθησε τώρα να μας εξηγήσης.

— Δεν είναι, καλέ μου, εύκολον το πράγμα· και θα κινήση πολύ περισσοτέραν απιστίαν, παρά όλα όσα είπαμεν προηγουμένως· πρώτον κανείς δεν θα πιστεύση, ότι είναι δυνατόν να γίνουν αυτά τα πράγματα, έπειτα, και αν το πιστεύση, δεν θα παραδεχθή ότι είναι το καλύτερον που ημπορεί να γίνη. Δι' αυτό και εγώ διστάζω να αρχίσω την συζήτησιν, μήπως θεωρηθούν ως ματαιία ευχή όσα έχω να είπω. — Μη διστάζης μολαταύτα· αυτοί που πρόκειται να σε ακούσουν, ούτε ανόητοι βέβαια είναι, ούτε άπιστοι, ούτε δα και τόσοσιν κακώς διατεθειμένοι μαζί σου. — Ω καλέ μου, μήπως τάχα θέλης να μου δώσης θάρρος με αυτά που μου λέγεις; — Και βέβαια. — Αι λοιπόν, κάθε άλλο κατορθώνεις με αυτό· διότι αν είχα την πεποίθησιν ότι γνωρίζω αυτά που πρόκειται να ειπώ, θα είχε τότε τον τόπον της και η ενθάρρυνσίς σου· διότι μεταξύ ανθρώπων

φρονίμων και φίλων ημπορεί κανείς να ομιλή με βεβαιότητα και θάρρος, όταν έχη να κάμη λόγον περί πραγμάτων σπουδαιοτάτων και ενδιαφερόντων αυτούς, περί της αληθείας των οποίων είναι πεπεισμένος· όταν όμως δεν έχη αυτήν την πεποίθησιν και ζητή να εύρη όσα έχη να είπη, όπως το κάμνω τώρα εγώ, είναι πράγμα επισφαλές, και κινδυνεύει, όχι βέβαια να γίνη γελοίος — διότι αυτός ο φόβος θα ήτο παιδαριώδης — αλλά να παραπλανηθή εις την ζήτησιν της αληθείας και ο ίδιος και να συμπαρασύρη εις την πτώσιν του και τους φίλους του περί πραγμάτων, διά τα οποία δεν επιτρέπεται καμμία πλάνη. Επικαλούμαι δε την Νέμεσιν δι' όσα πρόκειται να είπω· διότι πιστεύω ότι είναι μικρότερον έγκλημα να γίνη κανείς φονεύς ακουσίως, παρά να εξαπατήση άλλον εις τα ζητήματα αυτά περί του ωραίου, του καλού, του δικαίου και του νομίμου· και να επρόκειτο να διατρέξη κανείς αυτόν τον κίνδυνον απέναντι εχθρών, καλά οπωσδήποτε· αλλ' απέναντι φίλων; ώστε βλέπεις, φίλε Γλαύκων, δεν είναι θάρρος αυτό που μου δίδεις.

Και ο Γλαύκων εμειδίασε και είπεν· — Αλλ' ω Σώκρατες, αν πάθωμεν τίποτε κακόν από τους λόγους σου, υποσχόμεθα να μη σε καταδιώξωμεν, όπως επί φόνου, και να μη σε θεωρήσωμεν απατεώνα· πάρε λοιπόν θάρρος και άρχισε. — Αλλά πράγματι προκειμένου και περί φόνου θεωρείται αθώς ο συγχωρηθείς, συμφώνως με τον νόμον· είναι λοιπόν ίσως εύλογον το ίδιον να συμβαίνη και με την ιδικήν μας περίστασιν. — Λέγε λοιπόν τώρα χωρίς αυτόν τον φόβον.

— Είμαι λοιπόν ηναγκασμένος να γυρίζω τώρα πάλιν οπίσω εις ζήτημα, το οποίον έπρεπεν ίσως να πραγματευθώ τότε, που παρουσιάσθη εις την σειράν του. Ημπορεί ίσως να είναι αυτό και ορθόν, αφού ετελείωσε πλέον όλως διόλου το ανδρικόν δράμα, να τελειώνωμεν τώρα και το γυναικείον, αφού άλλως τε συ το προκαλείς. Δι' ανθρώπους λοιπόν και εκ φύσεως και εξ ανατροφής τοιούτους, όπως ημείς τους ελάβαμεν, δεν έχομεν κατά την ιδέαν μου να ορίσωμεν τίποτε άλλο, ως προς την κτήσιν και την χρήσιν των γυναικών και των τέκνων, παρά να ακολουθήσουν τον ίδιον δρόμον, που εχαράξαμεν εκ μιας αρχής· επεχειρήσαμεν δε να παραστήσωμεν τους άνδρας ως φύλακας μιας αγέλης. — Μάλιστα. — Ας ακολουθήσωμεν λοιπόν αυτήν την ιδέαν και ας παραδεχθώμεν και διά τας γυναίκας την αυτήν φύσιν και ανατροφήν διά να ίδωμεν αν θα μας επιτύχη ή όχι. Πώς δηλαδή; — Κατ' αυτόν τον τρόπον· τα θηλυκά των σκύλων νομίζομεν ότι πρέπει να φυλάτπουν τα ποιμνια, όπως και τα αρσενικά, και να κυνηγούν μαζί και να κάμνουν τα πάντα από κοινού, ή απεναντίας να μένουν μέσα, διότι προορισμός των είναι να γεννούν και να τρέφουν τα μικρά τους και δεν έχουν επομένως την δύναμιν να συμμετέχουν εις τους κόπους, που απαιτεί η φύλαξις των ποιμνίων; — Όλα από κοινού· εκτός ότι μεταχειριζόμεθα πάντα τα θηλυκά ως ασθενέστερα, τα δε αρσενικά ως ισχυρότερα. — Και είναι δυνατόν να μεταχειρισθώμεν εις την ιδίαν εργασίαν ένα ζών, αν δεν το αναθρέψωμεν και το γυμνάσωμεν κατά τον ίδιον τρόπον;

— Δεν είναι δυνατόν. — Εάν θέλωμεν λοιπόν να μεταχειρισθώμεν και τας γυναίκας, όπως τους άνδρας, πρέπει να διδάξωμεν τα ίδια και αυτάς. — Ναι. — Τους άνδρας τους ανεθρέψαμεν διά της μουσικής και της γυμναστικής. — Ναι. — Πρέπει επομένως και εις τας γυναίκας να εφαρμόσωμεν αυτάς τας δύο τέχνας, να τας γυμνάσωμεν εις τα πολεμικά και να τας χρησιμοποιούμεν εις όλα, όπως και τους άνδρας. — Αυτό τουλάχιστον εξάγεται από όσα λέγεις.

— Ίσως όμως πολλά από αυτά, που λέγομεν τώρα, εις την πράξιν να εφαινοντο γελοία, διότι είναι εναντία προς τας συνηθείας μας. — Πολύ μάλιστα. — Και τι βλέπεις εις όλα αυτά το πλέον γελοίον; δεν θα είναι βέβαια το να γυμνάζωνται εις τας παλαιίστρας γυμναί μαζί με τους άνδρας αι γυναίκες, όχι μόνον αι νέαι, αλλά και αι ηλικιωμέναι ακόμη, καθώς οι γέροντες εκείνοι που ευρίσκουν ακόμη ευχαρίστησιν εις αυτά τα γυμνάσια, αν και είναι καταζαρωμένοι και όχι πολύ ευχάριστοι να τους βλέπη κανείς; — Ναι, μα την αλήθειαν πολύ γελοίον θα εφαινετο με τα τωρινά μας ήθη. — Αλλ' αφού μίαν φοράν εξεκινήσαμεν, δεν πρέπει βέβαια να μας σταματήσουν τα σκώμματα των αστείων και των εξύπνων, όσα και αν έχουν να λέγουν δι' αυτήν την μεταβολήν, όταν θα βλέπουν τας γυναίκας να καταγίνωνται με τα γυμνάσια και την μουσικήν, με τον χειρισμόν των όπλων και με την ιππασίαν. — Σωστά λέγεις. — Αφού λοιπόν εξεκινήσαμεν, ας μη λαμβάνωμεν υπ' όψιν την τραχύτητα του νόμου αυτού, αλλ' ας ακολουθήσωμεν τον δρόμον μας· θα παρακαλέσωμεν μόνον τους κυρίους αυτούς, να αφήσουν την συνειθισμένην των εργασίαν, διά να σπουδαιολογήσουν μίαν φοράν, και θα τους υπενθυμίσωμεν, ότι δεν είναι πολύς καιρός, που εθεώρουν και οι Έλληνες, όπως ακόμη σήμερον οι περισσότεροι των βαρβάρων, αισχρόν και γελοίον το θέαμα ενός ανθρώπου γυμνού, και όταν ήρχισαν να ασκούνται γυμνοί, πρώτοι μεν οι Κρήτες, έπειτα δε οι Λακεδαιμόνιοι, είχαν κάποιον δικαίωμα οι αστείοι της εποχής εκείνης να διακωμωδούν όλα αυτά· ή δεν το παραδέχεσαι; — Βεβαίως. — Αφού όμως η πείρα κατέδειξεν ότι ήτο προτιμότερον να ασκούνται γυμνοί παρά να συγκαλύπτουν όλα εκείνα τα μέρη του σώματος, έπαυσε πλέον να θεωρήται αισχρόν διά τους οφθαλμούς εκείνο το οποίον ο ορθός λόγος εφανέρωσεν ως καλύτερον· και τοιουτοτρόπως απέδειξε συνάμα ότι είναι ανόητος και επιπόλαιος εκείνος, ο οποίος θεωρεί άλλο τίποτε γελοίον παρά το κακόν, και εκείνος όστις ζητεί να διακωμωδή τα πράγματα από άλλην όψιν ή την όψιν της κακίας και ανοησίας, και εκείνος ο οποίος επιδιώκει το καλόν αποβλέπων προς άλλο τι ή προς αυτό το καλόν. — Έχεις απολύτως δίκαιον.

— Δεν πρέπει λοιπόν εις αυτό πρώτον να συμφωνήσωμεν περί των συζητουμένων, εάν είναι πράγματα δυνατά ή όχι, και να δώσωμεν ελευθερίαν, όποιος θέλει, είτε άνθρωπος φιλοπαιγμων είτε σοβαρός, να εξετάση μαζί μας αν η ανθρωπίνη φύσις η γυναικεία είναι ικανή να λάβη μέρος εις όλα τα έργα του ανδρός, ή εις κανένα, ή εις μερικά μεν είναι ικανή, εις άλλα δε όχι, και τέλος εις

ποιάν από αυτὰς τὰς δύο κατηγορίας ανήκει και η περί τα πολεμικά ενασχόλησις και αν κατ' αυτόν τον τρόπον αρχίσωμεν τόσον καλά την εξέτασιν αυτήν, δεν είναι επόμενον επίσης καλά και να την τελειώσωμεν; — Και πολύ μάλιστα. — Θέλεις λοιπόν ημεῖς μεταξύ μας να αναλάβωμεν και το πρόσωπον των αντιφρονούντων, διὰ να μη πολεμούνται τα επιχειρήματά των ανυπεράσπιστα; — Τίποτε δεν μας εμποδίζει. — Θα ημπορούσαμεν λοιπόν να εἰπωμεν ὡς ἀπὸ μέρους των: ὦ Σωκράτη και Γλαύκων, δεν είναι καμμία ἀνάγκη να αναιρέσουν ἄλλοι τους ισχυρισμούς σας· διότι σεις οι ἴδιοι ἐξ ἀρχῆς, ὅταν εθεμελιώνετε την πόλιν σας, ωρίσατε, ὅτι συμφώνως ἕκαστος πρὸς την φύσιν του πρέπει να περιορίζεται εἰς ἓνα και μόνον ἔργον. — Πράγματι αὐτὸ ωρίσαμεν· και πῶς ὄχι; — Ἀλλὰ δύναται να υπάρξῃ μεγαλυτέρα διαφορὰ ἀπὸ αὐτὴν που υφίσταται μεταξύ της φύσεως του ἀνδρὸς και της γυναικὸς; — Ὑπάρχει πράγματι μεγίστη. — Δεν πρέπει λοιπόν να τους αναθέσωμεν ὅλως διόλου διάφορα ἔργα ἀναλόγως της φύσεως αὐτῶν; — Πῶς ὄχι; — Δεν περιπίπτετε λοιπόν εἰς προφανή ἀντίφασιν με τους εαυτοὺς σας και δεν σφάλλεσθε, ὅταν ισχυρίζεσθε τώρα, ὅτι πρέπει να ἐπιδίδονται ἄνδρες και γυναῖκες εἰς τὰ ἴδια ἔργα, παρ' ὅλην την μεγίστην φυσικὴν διαφορὰν που τους χωρίζει; θα ἔχῃς τίποτε να ἀπαντήσης εἰς αὐτὰ, ἀγαπητέ Γλαύκων; — Ἐτσι βέβαια ἐξ ἀπρόοπτου δεν είναι πολὺ εὐκόλον· ἀλλὰ θα σε παρακαλέσω και σε παρακαλῶ να ἀναλάβῃς συ να ἀπαντήσης και ἐκ μέρους μας ὅ,τι ἔχεις να ἀπαντήσης.

— Αὐτὰ και ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα είναι που προέβλεπα ἐγὼ ἐξ ἀρχῆς και ἐδίσταζα να ἐγγίσω αὐτὸ το θέμα περὶ των γυναικῶν και των τέκνων. — Και πράγματι, μα την ἀλήθειαν, δεν ομοιάζει πολὺ εὐκόλον. — Ὅχι βέβαια· το πρᾶγμα ὅμως είναι ἔτσι· εἴτε πῆσῃ κανεῖς μέσα εἰς μικρὰν δεξαμενὴν εἴτε μέσα εἰς το μεγαλύτερον πέλαγος, οὐχ' ἦττον ὅμως κολυμβᾷ και εἰς την μίαν και εἰς την ἄλλην περίστασιν. — Βεβαίως. — Και ημεῖς λοιπόν πρέπει να κολυμβήσωμεν και να δοκιμάσωμεν να σωθούμεν ἀπὸ αὐτὴν την συζήτησιν, με την ἐλπίδα ὅτι ημπορεῖ να ευρεθῇ κανένας δελφίν να μας πάρῃ εἰς την ράχιν του, ἢ να παρουσιασθῇ καμμία ἄλλη ἀπροσδόκητος σωτηρία. — Πολὺ ἐνδεχόμενον. — Ἐλα λοιπόν, μήπως εὕρωμεν καμμίαν διέξοδον· εἴμεθα ἀληθῶς σύμφωνοι, ὅτι ἐκάστη φύσις ἔχει και ἴδιον προορισμὸν και ὅτι ἄλλη είναι η φύσις του ἀνδρὸς και ἄλλη της γυναικὸς· και μολαταῦτα λέγομεν τώρα ὅτι αὐταῖαι διαφορετικαὶ φύσεις πρέπει να ἐπιδίδονται εἰς τὰ ἴδια ἔργα· αὐτὰ δεν είναι που μας κατηγορεῖτε; — Μάλιστα.

— Τι θαυμασίαν δύναμιν που ἔχει, Γλαύκων, η τέχνη της ἀντιλογίας! — Διατί το λέγεις αὐτό; — Διότι, μου φαίνεται, πολλοὶ περιπίπτουν εἰς αὐτὴν χωρὶς να το ἐννοοῦν και νομίζουν ὅτι συζητοῦν, ἐνῶ πρᾶγματι ἀπλῶς ἀντιλέγουν ο ἓνας εἰς τον ἄλλον· και τοῦτο συμβαίνει διότι δεν ημποροῦν να ἀναλύσουν μίαν ἔννοιαν εἰς τὰ διάφορα στοιχεῖα της, ἀλλὰ την λαμβάνουν κατὰ γράμμα και προσπαθοῦν να της εὕρουν ἀντιλογίαν, μεταβάλλοντες τοιοῦτοτρόπως την

συζητήσιν εις έριδα. — Πράγματι πολλοί το παθαίνουν αυτό· αλλά μήπως συμβαίνει τάχα και με ημάς το ίδιον τώρα; — Όλως διόλου· και κινδυνεύομεν, χωρίς να το θέλωμεν, να παρασυρθώμεν εις αυτό το πάθημα. — Πώς; — Την έννοιαν, ότι τα επιτηδεύματα πρέπει να είναι διάφορα αναλόγως της διαφοράς των φύσεων, την λαμβάνομεν, ως γενναίοι οπαδοί της αντιλογικής, κατά γράμμα, χωρίς διόλου να έχωμεν εξετάση προηγουμένως εις τι έγκειται η διαφορά αύτη, ούτε τι είχαμεν υπ' όψιν μας όταν ωρίζαμεν, ότι αι διαφορετικά φύσεις πρέπει να έχουν διαφορετικά έργα και αι αύται φύσεις τα αυτά έργα. — Πραγματικώς δεν το εξετάσαμεν. — Και κατά συνέπειαν έχομεν πλήρες το δικαίωμα, καθώς φαίνεται, να ερωτήσωμεν, εάν είναι της αυτής φύσεως οι φαλακροί και οι μαλλιαροί, και αφού συμφωνήσωμεν, ότι είναι διαφορετικής φύσεως, εάν οι φαλακροί έξαφνα καταγίνωνται εις την υποδηματοποιίαν, να μην επιτρέπωμεν αυτήν την ιδίαν εργασίαν εις τους μαλλιαρούς και τανάπαλιν. — Θα ήτο όμως γελοίον το πράγμα. — Και θα είναι δι' άλλον λόγον άραγε γελοίον, παρά διότι δεν ελαμβάναμεν τότε την ιδίαν ή την διαφορετικήν φύσιν απολύτως, αλλά την περιωρίζαμεν εις εκείνο μόνον το είδος της διαφοράς και της ομοιότητος, το οποίον απέβλεπεν εις τα αυτά επαγγέλματα; παραδείγματος χάριν ελέγαμεν τότε, ότι είναι της αυτής φύσεως ο ιατρός και ο άνθρωπος που είναι κατάλληλος διά την ιατρικήν ή δεν είναι έτσι; — Μάλιστα. — Και διαφορετικής φύσεως ο άνθρωπος ο κατάλληλος διά την ιατρικήν, και ο άνθρωπος ο κατάλληλος διά την ξυλουργικήν; — Αναμφιβόλως. — Εάν λοιπόν ευρέθη ότι η φύσις του ανδρός και της γυναικός διαφέρουσιν ως προς τέχνην τινά ή άλλην εργασίαν, θα συμπεράνωμεν ότι δεν δύνανται να είναι αύται κοιναί και εις τα δύο φύλα· εάν δε η διαφορά έγκειται απλώς και μόνον εις το ζήτημα της τεκνοποιήσεως, δεν θα θεωρήσωμεν διά τούτο ως αποδεδειγμένον πράγμα, ότι η γυναίκα διαφέρει από τον άνδρα ως προς το σημείον, περί του οποίου τώρα κάμνομεν ημείς εδώ λόγον, και δεν θα επιμείνωμεν ολιγώτερον εις τον ισχυρισμόν μας, ότι πρέπει να καταγίνωνται εις τα αυτά και οι πολεμισταί μας και αι γυναίκες των. — Και πολύ σωστά.

— Κατόπιν λοιπόν τούτων δεν θα ερωτήσωμεν τους αντιλέγοντας να μας διδάξουν, ποία είναι η τέχνη ή ποίον είναι το επάγγελμα εκ των εξασκουμένων εις μίαν πόλιν, ως προς το οποίον δεν είναι η αυτή, αλλά διαφέρει η φύσις του ανδρός και της γυναικός; Δικαία ερώτησις. — Μήπως όμως ευρεθή και άλλος, όπως έκαμες και συ προ ολίγου, να μας απαντήσει, ότι δεν είναι μεν εύκολον να δοθή ικανοποιητική απόκρισις εκ του προχείρου, κατόπιν όμως μικράς σκέψεως δεν θα ήτο καθόλου δύσκολον; — Ίσως. — Θέλεις όμως να τον παρακαλέσωμεν να μας παρακολουθήση, μήπως κατορθώσωμεν ημείς να του αποδείξωμεν, ότι δεν υπάρχει κανένα έργον εις την πόλιν, το οποίον να ανήκη ειδικώς εις την γυναίκα; — Μάλιστα. — Έλα λοιπόν, θα του ειπούμεν, να μας απαντήσει· δεν είναι αυτή, κατά την ιδέαν σου, η διαφορά μεταξύ ενός ευφυούς και ενός αφυούς ανθρώπου, ότι ο μεν πρώτος μανθάνει εύκολα ένα πράγμα, ο δε άλλος δύσκολα; και ότι ο ένας, από το μικρόν που έμαθε, είναι ικανός να δημιουργήση ολόκληρον σειράν σχετικών γνώσεων, ενώ ο άλλος μ' όλην του την μεγάλην μάθησιν και επιμέλειαν δεν ημπορεί ούτε όσα έμαθε να συγκρατήσει; και ότι ακόμη του μεν πρώτου και αι σωματικάί του διαθέσεις εξυπηρετούν την διάνοιαν, του δευτέρου δε απεναντίας της παρεμβάλλουν προσκόμματα; αυτά είναι, ή τίποτε άλλα, που διακρίνουν, κατά την ιδέαν σου, τον ευφυή άνθρωπον από τον αφυή; — Κανείς δεν θα έχη να ειπή άλλα. — Γνωρίζεις τώρα τίποτε από όσα καταγίνονται οι άνθρωποι, εις το οποίον να μην έχουν οι άνδρες όλας αυτάς τας ιδιότητας εις πολύ ανώτερον βαθμόν από τας γυναίκας; ή νομίζεις πως θα άξιζε τον κόπον να κάμωμεν μακρότερον λόγον περί της υφαντουργίας και μερικών ειδών της μαγειρικής, εις τα οποία κάτι δα φαίνεται πως είναι και αι γυναίκες, και όπου θα ήτο η μεγαλυτέρα των εντροπή να φαίνωνται κατώτεροι από τους άνδρας; — Έχεις δίκαιον πράγματι να λέγης ότι εις όλα, γενικώς ειπείν, υπολείπονται κατά πολύ αι γυναίκες από τους άνδρας· βεβαίως υπάρχουν πολλαί γυναίκες ανώτεροι εις πολλά από τους άνδρας· το γενικόν όμως είναι όπως συ λέγεις.

— Δεν υπάρχει επομένως, φίλε μου, κανένα, έργον, από όσα εξασκούνται εις μίαν πόλιν, το οποίον να προσιδιάζη αποκλειστικώς εις την γυναίκα, ούτε αποκλειστικώς εις τον άνδρα, αλλ' αι φυσικαί προδιαθέσεις έχουν εξ ίσου απονεμηθή και εις τα δύο φύλα, και δι' όλα μεν τα έργα είναι εκ φύσεως ικανή η γυναίκα, δι' όλα δε και ο άνδρας, απλώς μόνον ότι η γυναίκα είναι εις όλα κατώτερα και ασθενεστέρα του ανδρός. — Αυτό είναι βέβαιον. — Τα πάντα λοιπόν θα τα αναθέσωμεν εις τον άνδρα, και τίποτε δεν θα αφήσωμεν διά την γυναίκα; — Πώς γίνεται; — Δεν υπάρχουν πράγματι, θα είπωμεν, και γυναίκες κατάλληλοι διά την ιατρικήν και την μουσικήν, και άλλαι το εναντίον; — Πώς όχι; — Και άλλαι που έχουν φυσικήν προδιάθεσιν διά την γυμναστικήν, διά τον πόλεμον, και άλλαι πάλιν που δεν έχουν καμμίαν; — Το πιστεύω. — Η και φιλόσοφοι και ανδρείαι, και άλλαι όλως διόλου το εναντίον; — Σωστόν και

αυτό. — Υπάρχουν επομένως και γυναίκες ικαναί εκ φύσεως διὰ την φρούρησιν της πόλεως, και ἄλλαι ὄχι· διότι η φιλοσοφία και η ανδρεία δεν εἶναι αἱ δύο ιδιότητες ἐπὶ τη βᾶσει των οποίων ἐξελέξαμεν και τους φρουρούς μας; — Μάλιστα. — Ὡστε η φύσις της γυναικός εἶναι ἐπίσης κατάλληλος διὰ την φρούρησιν της πόλεως, ὅπως και του ἀνδρός, και η μόνη διαφορὰ ἐγκείται εἰς τον μεγαλύτερον ἢ μικρότερον βαθμὸν της ικανότητος. — Φαίνεται.

— Τοιαύτας λοιπὸν γυναίκας πρέπει να ἐκλέγουν οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες διὰ να συνοικοῦν μαζί των και να συμμετέχουν εἰς την φρούρησιν της πόλεως, αφοῦ εἶναι ικαναί προς τούτο και ἔχουν την αὐτὴν φυσικὴν προδιάθεσιν. — Χωρὶς ἄλλο. — Εἰς τὰς αὐτὰς δε φυσικὰς προδιαθέσεις δεν πρέπει να ορίζωμεν και τὰς αὐτὰς ἐνασχολήσεις και τὰ αὐτὰ ἔργα; — Τα αὐτὰ.

— Ἰδοὺ λοιπὸν που ἐπεστρέψαμεν εἰς το σημεῖον, ἀπὸ το οποίον ἀνεχωρήσαμεν, και ἐυρέθημεν σύμφωνοι πάλιν, ὅτι δεν εἶναι ἐναντίον της φύσεως να ἐπιδίδονται αἱ γυναίκες των φρουρῶν μας εἰς την μουσικὴν και την γυμναστικὴν. — Βεβαιότατα. — Ὡστε ο νόμος, τον οποίον ηθέλαμεν να θεσπίσωμεν, αφοῦ εἶναι σύμφωνος προς την φύσιν, δεν ἀποβλέπει εἰς πράγματα ἀδύνατα, οὐδὲ ομοιάζει με εὐσεβὴ ἀπλῶς πόθον· ἀλλ' ἀπεναντίας, ὅπως γίνονται τὰ πράγματα σήμερον, εἶναι, καθὼς φαίνεται, παρὰ φύσιν. — Φαίνεται. — Το ζήτημά μας λοιπὸν ἦτο να ἐξετάσωμεν, εἴν εἶναι δυνατὰ αὐτὰ τὰ πράγματα, και ἀν συγχρόνως εἶναι και τὰ καλύτερα. — Μάλιστα. — Και ὅτι μὲν εἶναι δυνατὰ το παρεδέχθημεν ἤδη και ἐσυμφωνήσαμεν. — Ναι. — Δεν υπολείπεται λοιπὸν τώρα να ἀποδειχθῆ, ὅτι εἶναι και τὰ καλύτερα; — Φανερόν. — Λοιπὸν, διὰ να καταστήσωμεν την γυναίκα ικανὴν προς φρούρησιν της πόλεως, ἄλλη ἀνατροφή θα μας χρειασθῆ, παρὰ διὰ τους ἄνδρας, αφοῦ μάλιστα πρόκειται να ἐπενεργήσῃ ἐπὶ της αὐτῆς φυσικῆς προδιαθέσεως; — Ὅχι βέβαια ἄλλη, — Και τι φρονεῖς, παρακαλῶ, δι' αὐτό που θα σε ἐρωτήσω; — Ποῖον; — Παραδέχεσαι ὅτι ὅλοι οἱ ἄνδρες εἶναι ὅμοιοι κατὰ την ἀξίαν, ἢ ἄλλος εἶναι καλύτερος και ἄλλος χειρότερος; — Αὐτό βέβαια. — Εἰς την πόλιν λοιπὸν, που ἐθεμελιώσαμεν, φρονεῖς ὅτι τους φρουρούς, με την ἐκπαίδευσιν που τους ἐδώσαμεν, τους ἐκάμαμεν καλυτέρους ἀπὸ τους υποδηματοποιούς, ὅπως ἐξεπαιδεύθησαν και ἐκεῖνοι εἰς την τέχνην των; — Γελοῖα εἶναι η ἐρώτησίς σου — Ἐννοῶ· και ἀπὸ τους ἄλλους πολίτας δεν εἶναι αὐτοὶ οἱ καλύτεροι; — Και πολὺ μάλιστα. — Και αἱ γυναίκες των δεν θα εἶναι καλύτεραι ἀπὸ τὰς γυναίκας ὄλων των ἄλλων; — Πολὺ καλύτεραι και αὐταί. — Και ὑπάρχει τίποτε συμφερότερον διὰ μίαν πόλιν, παρὰ να εὐρίσκωνται εἰς αὐτὴν ὅσον το δυνατόν καλύτεροι ἄνδρες και γυναίκες; — Δεν ὑπάρχει. Και εἰς αὐτό το ἀποτέλεσμα δεν θα φθάσουν καλλιεργοῦντες την μουσικὴν και την γυμναστικὴν, καθ' ὃν τρόπον ημεῖς εἶπομεν; — Πῶς ὄχι; — Ὡστε βλέπεις ὅτι ο νόμος, που ἐθέσαμεν, ὄχι μόνον δυνατὸς εἶναι, ἀλλὰ και ἀριστος διὰ την πόλιν. — Μάλιστα.

— Οφείλουν λοιπόν αι γυναίκες των φρουρών και να γυμνωθούν, αφού αντί παντός άλλου φορέματος θα είναι ενδεδυμένοι την αρετήν, και να λαμβάνουν μέρος εις τον πόλεμον και εις την φρούρησιν της πόλεως, χωρίς εις τίποτε άλλο να καταγίνωνται· μόνον, θα αναθέτωμεν εις αυτάς τα ελαφρότερα εκ των έργων τούτων, διά την αδυναμίαν του φύλου των· εκείνος δε ο οποίος θα περιγελά διά την γύμνωσιν των γυναικών, αι οποίαι θα γυμνάζωνται δι' ένα τόσο καλόν σκοπόν, άμεστον θα τρυγά της γνώσεως του γελοίου τον καρπόν, και δεν γνωρίζει, καθώς φαίνεται, διατί γελά, ούτε τι κάμνει· διότι έχει και θα έχη πάντοτε ισχύν το αξίωμα, ότι το μεν ωφέλιμον είναι καλόν, το δε βλαβερόν αισχρόν. — Βεβαιότατα.

— Αυτό λοιπόν είναι το πρώτον, ούτως ειπείν, κύμα, το οποίον διεφύγαμεν εις την περί των γυναικών συζητήσιν μας, ούτως ώστε να μη καταποντισθώμεν υπ' αυτού νομοθετούντες, ότι πρέπει από κοινού να πράττουν τα πάντα οι φρουροί μας και αι γυναίκες των, αφού εξήχθη αφ' εαυτού το λογικόν συμπέρασμα ότι και δυνατά είναι αυτά και ωφέλιμα. — Και δεν είναι μικρόν το κύμα, που διέφυγες. — Θα ειπής όμως ότι δεν ήτο και πολύ μεγάλο, όταν θα ίδης αυτό, που έρχεται τώρα. — Λέγε, να το ιδούμεν. — Συνέπεια του νόμου τούτου και των άλλων των προηγουμένων, είναι, καθώς μου φαίνεται, ο εξής. — Ποίος; — Αι γυναίκες των πολεμιστών μας όλαι θα είναι κοιναί δι' όλους, και καμμία δεν θα συνοική ιδιαιτέρως με κανένα· επίσης και τα τέκνα θα είναι κοινά, και ούτε ο γονεύς θα γνωρίζη το τέκνον του, ούτε το τέκνον τον γονέα του. — Πολύ δυσκολώτερον πράγματι να πιστευθή αυτός ο νόμος, κατά πόσον είναι δυνατός και ωφέλιμος. — Νομίζω ότι ως προς το ωφέλιμον δεν θα γεννηθώσι μεγάλαι αντιρρήσεις, ότι δεν είναι μέγιστον αγαθόν η κοινότης των γυναικών και των τέκνων, εάν είναι δυνατή· αλλά φρονώ ότι περί αυτού ακριβώς του δυνατού θα εγερθώσιν αι μεγαλύτεραι αμφισβητήσεις. — Και τα δύο θα ημπορούσε κάλλιστα ν' αμφισβητηθούν. — Συνεμάχησαν λοιπόν και τα δύο εναντίον μου· και εγώ ενόμιζα ότι θα εγλύτωνα τουλάχιστον από το ένα, εάν ήθελες συμφωνήση ότι είναι ωφέλιμον, και θα μου υπελείπετο μόνον να συζητήσω περί του δυνατού ή μη. — Το επήρα είδησιν, ότι ήθελες να μου διαφύγης· θα δώσης όμως τώρα λόγον και διά τα δύο.

— Θα υποστώ και αυτήν την ποινήν· μόνον μίαν μικράν χάριν θα σου ζητήσω· άφησέ με να δώσω αυτήν την εορτήν εις τον εαυτόν μου, όπως τα νωθρά εκείνα πνεύματα που συνηθίζουν να τρέφονται με την φαντασίαν των, όταν αφήνουν τον νουν των να τρέχη· γνωρίζεις βέβαια ότι οι τοιούτοι, πριν να καλοεξετάσουν διά τινος μέσου θα επιτύχουν κάτι που έχουν εις την κεφαλήν των, διά να μη κουράζονται σκεπτόμενοι κατά πόσον είναι τούτο δυνατόν ή όχι, το λαμβάνουν ως υπάρχον ήδη, σύμφωνα με την επιθυμίαν των, και αρχίζουν πλέον να τακτοποιούν τα επίλοιπα, και χαίρουν προκαταβολικώς λογαριάζοντες το τι έχουν να κάμουν κατόπιν, και — αυξάνουν μόνον ακόμη περισσότερον

την φυσικήν νωθρότητα της ψυχής των. Ἔτσι και ἐγὼ τῶρα αποδειλιῶ εμπρὸς εἰς τὰς δυσκολίας, και θέλω να αναβάλω δι' ἄλλοτε να εξετάσω κατὰ πόσον εἶναι δυνατὰ αὐτὰ που λέγω· τα λαμβάνω ὁμως ἐπὶ του παρόντος ως δυνατὰ και ἔρχομαι να ἴδω, αν μου το επιτρέπης, ποῖα μέτρα θα λάβουν οι ἄρχοντες διὰ την εφαρμογὴν των, και να αποδείξω ὅτι τίποτε δεν θα εἶναι ωφελιμώτερον και διὰ τους φρουρούς και διὰ την πόλιν· εἰς αὐτὴν λοιπὸν πρῶτον την εξέτασιν θα προβῶ μαζί σου και κατόπιν βλέπομεν και διὰ τα ἄλλα, αν το επιτρέπης. — Το επιτρέπω, μόνον ἄρχισε.

— Νομίζω λοιπὸν ὅτι εἴαν οι ἄρχοντές μας θα εἶναι ἄξιοι του ονόματος τούτου, κατὰ τον ἴδιον δε λόγον και οι πολεμισταὶ μας, θα θέλουν πάντοτε αυτοὶ μεν να κάμνουν ὅ,τι τους προστάτουν, εκείνοι δε να προστάτουν ὅ,τι επιβάλλει ο νόμος, ἢ ὅ,τι συμφωνεῖ με το πνεῦμα του νόμου, εἰς τὰς περιστάσεις που θα τους επιτρέψωμεν να το κρίνουν μόνοι των. — Φυσικά. — Συ λοιπὸν ο νομοθέτης, ὅπως εξέλεξες τους ἄνδρας, τοιουτοτρόπως θα εκλέξης και τα γυναῖκας και θα τὰς παραδώσης να συμφωνοῦν ὅσον το δυνατόν κατὰ τους χαρακτήρας των. Επειδὴ δε θα ἔχουν και τὰς οικίας και τα συσσίτια κοινὰ, και κανεὶς δεν θα ἔχη τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ἰδιαιτέρως, θα εἶναι ὅλοι μαζί, και επειδὴ θα εἶναι τοιουτοτρόπως ανακατωμένοι και εἰς τα γυμνάσια και παντοῦ αλλοῦ, θα οδηγηθοῦν, νομίζω, ἀπὸ την ἐμφυτον ἀνάγκην να ζευγαρωθοῦν· ἢ δεν το παραδέχεσαι ὅτι κατ' ἀνάγκην θα συμβῆ αὐτό; — Κατ' ἀνάγκην μάλιστα, ὄχι γεωμετρικὴν βέβαια, ἀλλ' ἐρωτικὴν, η οποία ἔχει πολὺ μεγαλυτέραν δύναμιν ἀπὸ εκείνην, να πείθῃ και να ἐλκῆ τον πολὺν λαόν.

— Πολὺ σωστά· ἀλλὰ, Γλαῦκων, να γίνωνται αὐταὶ χωρὶς καμμίαν τάξιν, ἢ να κάμνουν οτιδήποτε ἄλλο, δεν εἶναι πράγμα θεμιτὸν εἰς πόλιν ἀνθρώπων ευτυχῶν, οὔτε θα το επιτρέψουν οι ἄρχοντες. — Μάλιστα· διότι δεν εἶναι δίκαιον. — Κατόπιν τούτου εἶναι προφανές, ὅτι θα κάμωμεν γάμους ὅσον ἠμποροῦμεν περισσότερον ἱερούς· θα εἶναι δε ἱεροὶ οι ωφελιμώτατοι. — Βεβαίως. — Ἀλλὰ πῶς θα εἶναι ωφελιμώτατοι; αὐτό θα μας το εἰπῆς συ, Γλαῦκων· διότι βλέπω εἰς την οικίαν σου και σκύλους κυνηγετικούς και πάμπολλα θηρευτικά πτηνὰ· ἀραγε ἔδωσες καμμίαν προσοχὴν εἰς τους γάμους των και εἰς τὰς παιδοποιίας των; — Τι δηλαδή; — Πρῶτον μεν μεταξύ των ζώων τούτων, αν και ὅλα εἶναι ἀπὸ καλὸν γένος, δεν υπάρχουν μερικὰ τα οποία εἶναι και γίνονται καλύτερα ἀπὸ τα ἄλλα; — Μάλιστα. — Και σου τεκνοποιοῦν ὅλα ἀδιακρίτως, ἢ φροντίζεις να ἀποκτήσης μικρὰ ἀπὸ τα καλύτερα ζῶα; Ἀπὸ τα καλύτερα. — Ἀπὸ τα νεώτερα, ἀπὸ τα γεροντότερα, ἢ ἀπὸ εκείνα που ευρίσκονται εἰς την ἀκμὴν της ηλικίας των; — Ἀπὸ αὐτὰ τα τελευταία. — Και αν δεν λάβῃς αὐτὴν την πρόνοιαν, νομίζεις ὅτι πολὺ γρήγορα θα εκφυλισθῆ το γένος των σκύλων και των πτηνῶν σου; — Βεβαίως. — Το ἴδιον νομίζεις και διὰ τους ἵππους και δι' ὅλα εν γένει τα ζῶα; — Θα ἦτο ἄτοπον να πιστεύω το ἐναντίον.

— Πωπώ, αγαπητέ μου φίλε, πόσον μεγάλην ικανότητα λοιπόν πρέπει να έχουν οι άρχοντές μας, εάν το ίδιο συμβαίνει και με τους ανθρώπους! — Αλλά το ίδιο βέβαια· διατί όμως; — Διότι θα γίνη ανάγκη να μεταχειρίζονται πολλά φάρμακα· ένας ιατρός κοινός, και ο χειρότερος ακόμη, νομίζομεν ότι αρκεί, όταν πρόκειται δι' ασθενείς, που δεν έχουν ανάγκην από φάρμακα, αλλ' απλώς από δίαιταν· όταν όμως είναι ανάγκη να ορίση και φάρμακα, γνωρίζομεν ότι χρειάζεται μεγαλυτέρας αξίας ιατρός. — Είναι αλήθεια· αλλά διατί τα λέγεις αυτά; — Ιδού διατί· φαίνεται ότι θα γίνη ανάγκη να καταφεύγουν συχνά εις το ψεύδος και την απάτην οι άρχοντές μας, προς ωφέλειαν των πολιτών· είπομεν δε ότι ενίοτε είναι χρήσιμα και αυτά, ως είδος φαρμάκου. — Και πολύ ορθά. — Αυτό λοιπόν το ορθόν, που λέγεις, φαίνεται ότι έχει όχι μικράν πέρασιν εις τους γάμους και εις τας παιδοποιίας. — Πώς δηλαδή; — Είναι ανάγκη, συμφώνως με όσα παρεδέχθημεν, αι ερωτικά συναντήσεις μεταξύ των αρίστων εκ των δύο φύλων να γίνωνται όσον το δυνατόν συχνότεροι, το εναντίον δε μεταξύ των κατωτέρων· και να ανατρέφονται μεν τα τέκνα των πρώτων, όχι όμως και των άλλων, εάν δεν θέλωμεν να εκφυλισθή το ποιμνιόν μας· και όλα αυτά πρέπει να γίνωνται χωρίς να γνωρίζη κανείς άλλος τίποτε, εκτός μόνον των αρχόντων, εάν εννοούμεν πάλιν να μείνη αδιατάρακτος η ειρήνη μεταξύ της αγέλης των πολεμιστών. — Ορθότατα.

— Θα γίνη λοιπόν ανάγκη να νομοθετήσωμεν μερικάς εορτάς, εις τας οποίας θα συναθροίζωμεν τους γαμβρούς και τας νύμφας· θα τας συνοδεύωμεν με θυσίας και ύμνους, τους οποίους θα συνθέτουν οι ποιηταί, εμπρέποντας εις την ιερότητα των τελουμένων γάμων· θα αφήσωμεν εις τους άρχοντας το δικαίωμα να κανονίζουν τον αριθμόν των γάμων, διά να διατηρούν πάντοτε τον αυτόν αριθμόν των ανδρών, αποβλέποντες εις τους πολέμους και εις τας ασθενείας και εις τα άλλα τα τοιαύτα, διά να μη γίνεται, όσον το δυνατόν, ούτε πολύ μεγάλη η πόλις μας, ούτε πολύ μικρά. — Σωστά. — Θα προετοιμάζονται δε επιτηδείως κάποιοι κλήροι, ώστε οι χειρότεροι εκείνοι να μην έχουν να παραπονούνται με τους άρχοντας διά την γυναίκα, που θα τους λάχη, αλλά με την τύχην. — Πολύ ωραίον και τούτο.

— Και εις τους νέους, οι οποίοι θα διεκρίνοντο εις τον πόλεμον ή όπου αλλού, εκτός των άλλων βραβείων και αμοιβών, θα παραχωρηθή και το δικαίωμα να πλησιάζωσι συχνότερον τας γυναίκας, ίνα, με αυτήν συγχρόνως την πρόφασιν, γεννώνται όσον το δυνατόν περισσότερα τέκνα από τους τοιούτους. — Ορθότατα.

— Τα δε εκάστοτε γεννώμενα τέκνα θα παραλαμβάνουν ιδιαίτεροι προς τον σκοπόν τούτον αρχαί, τας οποίας θα αποτελούν είτε άνδρες, είτε γυναίκες, είτε άνδρες ομού και γυναίκες· διότι είπομεν ότι όλοι οι αρχαί θα είναι κοινοί και διά τα δύο φύλα. — Μάλιστα. — Και τα μεν τέκνα των καλυτέρων θα τα φέρουν εις

το κοινόν τροφείον και θα τα παραδίδουν εις τας χείρας των τροφών, αι οποίαι θα κατοικούν εις ένα χωριστόν μέρος της πόλεως· των δε χειροτέρων, και όσα και των άλλων τύχη να γεννηθούν ελαττωματικά, θα τα κρύψουν, όπως είναι πρέπον, εις ένα μέρος μυστικόν και απόρρητον. Εάν βέβαια θέλωμεν να διατηρηθή καθαρά η γενεά των πολεμιστών. — Αυτοί οι ίδιοι θα έχουν και την φροντίδα της τροφής των νεογνών, και θα οδηγούν τας μητέρας εις το τροφείον, όταν τας στενοχωρή το γάλα των, λαμβάνοντες όμως όλας τας δυνατάς προφυλάξεις διά να μην αναγνωρίση καμμία το τέκνον της· και αν αυτά δεν αρκούν, θα φροντίσουν να εύρουν και άλλας, που να έχουν άφθονον γάλα, θα προσέχουν όμως να μη θηλάζουν και αυτά περισσότερο του δέοντος, τας δε αγρυπνίας και τους άλλους κόπους θα αναθέσουν εις τας τροφούς και εις άλλας γυναίκας. — Τοιουτοτρόπως καθιστάς πολύ εύκολον την παιδοποιίαν διά τας γυναίκας των πολεμιστών. — Διότι αυτό είναι το πρέπον· αλλ' ας εξακολουθήσωμεν εκείνο που ηρχίσαμεν ελέγαμεν ότι η τεκνοποίησις οφείλει να γίνεται εις την ακμήν της ηλικίας. — Μάλιστα. — Δεν σου φαίνεται αρκετόν να ορίσωμεν είκοσιν έτη ακμής διά την γυναίκα και τριάκοντα διά τον άνδρα; — Από ποίας ηλικίας; — Διά μεν την γυναίκα από το εικοστόν μέχρι του τεσσαρακοστού έτους της ηλικίας της· διά δε τον άνδρα, αφού περάση η θερμότερα περίοδος της νεότητος, μέχρι του πεντηκοστού πέμπτου. — Πραγματικώς αυτός είναι και δια τους δύο ο χρόνος της ακμής και του σώματος και του πνεύματος. — Εάν λοιπόν κανείς πολίτης, είτε πριν, είτε πέραν της ηλικίας αυτής, παραβή τους περί των κοινών γάμων νόμους της πόλεως, θα τον κηρύξωμεν ένοχον της εσχάτης αδικίας και καθοσιώσεως, διότι έσπειρε τέκνον, το οποίον αν γεννηθή, θα είναι ο λαθραίος καρπός του σκότους και της παρανόμου ακολασίας, και διότι της γεννήσεώς του δεν προηγήθησαν ούτε θυσίαι ούτε ευχαί, τας οποίας οι ιερείς και αι ιέρειαι και ολόκληρος η πόλις απευθύνουν εις έκαστον γάμον προς τους θεούς, διά να γεννηθούν από καλούς γονείς καλύτερα τέκνα και από ωφελίμους ωφελιμώτερα. — Πολύ σωστά.

— Ο αυτός δε νόμος θα ισχύη, και εάν κανείς από τους έχοντας την νόμιμον ηλικίαν γάμου, πλησιάση γυναίκα έχουσαν επίσης την νόμιμον ηλικίαν, αλλά χωρίς την άδειαν του άρχοντος· διότι ο καρπός των σχέσεων τούτων θα είναι παράνομος και, ούτως ειπείν, αφερέγγυος και ανίερος. — Ορθότατα.

— Όταν δε πλέον αι γυναίκες και οι άνδρες υπερβώσι την υπό των νόμων ωρισμένην ηλικίαν του γάμου, θα αφήσωμεν εις μεν τους άνδρας απόλυτον ελευθερίαν να συνέρχωνται με οιανδήποτε γυναίκα θέλουν, εκτός θυγατρός, μητρός, εγγονής και μάμμης, επίσης και εις τας γυναίκας, εκτός υιού, πατρός, εγγόνου και πάππου· θα τους δώσωμεν όμως πάλιν την άδειαν αυτήν, αφού προηγουμένως τους συστήσωμεν ρητώς, μάλιστα μεν να αποφύγουν οπωσδήποτε να φέρουν εις φως καρπόν των σχέσεων των, εν εναντία δε περιπτώσει, να έχωσι προ οφθαλμών, ότι η πόλις δεν είναι δυνατόν να επιβαρυνθή με την ανατροφήν του. — Και αυτά μεν όλα είναι λογικώτατα, αλλά πώς θα διακρίνουν τους πατέρας και τας θυγατέρας και τους άλλους συγγενείς που ανέφηρες;

— Καθόλου δεν θα τους διακρίνουν· αλλ' αφ' ής ημέρας γίνη ο γάμος ενός πολεμιστού, όσα τέκνα θα γεννηθούν μεταξύ του εβδόμου και του δεκάτου μηνός από τότε, θα τα θεωρή τα μεν αρσενικά υιούς του, τα δε θηλυκά θυγατέρας του, και τα τέκνα αυτών εγγονούς του, και εκείνα πάλιν θα τον ονομάζουν πατέρα και πάππον· όλα δε τα τέκνα, τα οποία θα γεννηθούν κατά το διάστημα, κατά το οποίον αι μητέρες των και οι πατέρες είχαν την νόμιμον ηλικίαν διά να τεκνοποιούν, θα ονομάζονται αδελφοί και αδελφαί· ούτως ώστε να μη συνάπτωνται γάμοι μεταξύ των βαθμών της συγγενείας, που ανεφέραμεν μεταξύ όμως αδελφού και αδελφής δεν θα ισχύη αυτή η απαγόρευσις του νόμου, εάν τοιουτοτρόπως το αποφασίση ο κλήρος και ο χρησμός της Πυθίας το προσεπικυρώση. — Πολύ καλά.

— Αυτή λοιπόν, φίλε Γλαύκων, είναι η κοινότης των γυναικών και των τέκνων διά τους φρουρούς της πόλεως μας· υπολείπεται τώρα να βεβαιωθή ότι είναι σύμφωνος με όλην την άλλην πολιτειακήν μας διάταξιν και ότι είναι και κατά πάντα συμφερωτάτη· δεν είναι αυτό που πρέπει να αποδείξωμεν; — Ναι βέβαια. — Και δεν είναι αυτή η αρχή της αποδείξεως, να ερωτήσωμεν ημάς αυτούς, ποίον πρέπει να θεωρήσωμεν το μέγιστον αγαθόν διά την σύστασιν της πόλεως, το οποίον πρέπει να έχη πάντοτε προ οφθαλμών ο νομοθέτης όταν νομοθετή, και ποίον είναι το μέγιστον κακόν; και ακολούθως να εξετάσωμεν, εάν αυτή η διάταξις της κοινότητος των γυναικών, την οποίαν επραγματεύθημεν τώρα, συμπίπτει τάχα με τα ίχνη που μας οδηγούν εις αυτό το μέγιστον αγαθόν και μας απομακρύνουν από το μέγιστον κακόν; — Πολύ σωστά. — Έχομεν λοιπόν μεγαλύτερον κακόν διά την πόλιν από εκείνο, το οποίον διασπά την πόλιν και, από μίαν, την κάμνει να είναι πολλαί; ή μεγαλύτερον αγαθόν από εκείνο, που

συσφίγγει τα διάφορα μέρη της και την κάμνει μίαν; — Δεν έχομεν. — Και δεν είναι η κοινότης της χαράς και της λύπης εκείνη, η οποία παρά κάθε άλλο, επιφέρει αυτό το αποτέλεσμα, όταν όλοι γενικώς οι πολίται δοκιμάζουν όσον το δυνατόν μεγαλυτέραν χαράν διά την αυτήν ευτυχίαν, και λύπην πάλιν διά την αυτήν απώλειαν, — Αναμφιβόλως. — Και εκείνο απεναντίας που διαιρεί μίαν πόλιν, θα είναι, όταν αυτά τα αισθήματα είναι ιδιωτικά, και άλλοι μεν χαίρουν άλλοι δε λυπούνται διά τα παθήματα ή της πόλεως ή τινών πολιτών; — Πώς όχι; — Και αυτό δεν συμβαίνει, όταν όλοι οι πολίται δεν μεταχειρίζονται επί των ιδίων περιστάσεων τας φράσεις: αυτό είναι ιδικόν μου, αυτό δεν είναι ιδικόν μου, αυτό μου είναι αδιάφορον; — Χωρίς αμφιβολίαν. — Άριστα λοιπόν δεν κυβερνάται εκείνη η πόλις, εις την οποίαν οι περισσότεροι λέγουν συγχρόνως και επί των αυτών περιστάσεων: αυτό με ενδιαφέρει και αυτό δεν με ενδιαφέρει; — Και πολύ μάλιστα. — Και εις την οποίαν επομένως συμβαίνει ό,τι και με ένα πρόσωπον· όταν δηλαδή κανείς από ημάς κτυπήση εις τον δάκτυλον, όλη εκείνη η σχέσις η οποία συνδέει το σώμα προς την ψυχήν και καταντά να αποτελή μίαν κυρίαρχον ενότητα εν αυτή, όλη συγχρόνως αισθάνεται τον πόνον του ενός μέρους και τοιουτοτρόπως λέγομεν, ότι άνθρωπος πονεί εις τον δάκτυλον· το ίδιον, προκειμένου και δι' άλλα αισθήματα του ανθρώπου, όταν δοκιμάζη τίποτε δυσάρεστον εις κανένα του μέρος ή απολαμβάνει καμμίαν ευχαρίστησιν. — Το ίδιον πράγματι και, όπως έλεγες, το αυτό συμβαίνει και με την πόλιν, η οποία κυβερνάται άριστα. — Και ένας λοιπόν, νομίζω, μόνον πολίτης, αν υφίσταται οτιδήποτε καλόν ή κακόν, η τοιαύτη πόλις θα το θεωρήση ιδικόν της το πάθημα και θα συμμερισθή ολόκληρος ή την χαράν ή την λύπην του. — Ανάγκη πάσα, αν πράγματι η πόλις είναι ευνομούμενη.

— Καιρός λοιπόν τώρα να γυρίσωμεν και εις την ιδικήν μας πόλιν και να ιδούμεν, αν όλα αυτά που είπαμεν εφαρμόζονται εις αυτήν περισσότερον από κάθε άλλην πόλιν. — Πρέπει πράγματι. — Λοιπόν, και εις τας άλλας πόλεις, όπως εις την ιδικήν μας, υπάρχουν άρχοντες, υπάρχει και λαός; — Υπάρχουν. — Και όλοι αυτοί ονομάζονται συμπολίται μεταξύ των; — Πώς όχι; — Αλλά, εκτός αυτής της κοινής ονομασίας, πώς αλλέως ονομάζει εις τας άλλας πόλεις ο λαός τους άρχοντας; — Εις μεν τας περισσοτέρας κυρίους, εις δε τας δημοκρατουμένας τους ονομάζει απλώς κατ' αυτόν τον τρόπον, άρχοντας. — Εις δε την ιδικήν μας πόλιν, εκτός που τους ονομάζει πολίτας, τι άλλο λέγει ο λαός διά τους άρχοντας; — Λέγει ότι είναι σωτήρες και υπερασπισταί του. — Οι δε άρχοντες πάλιν τους άλλους πολίτας; — Μισθοδότας και διατροφείς. — Εις δε τας άλλας πόλεις οι άρχοντες τους πολίτας; — Δούλους. — Μεταξύ των δε οι άρχοντες πώς ονομάζονται; — Συνάρχοντες. — Εις δε την πόλιν μας; — Συμφύλακες. — Ημπορείς τώρα να μου είπης, αν εις τας άλλας πολιτείας, οι άρχοντες μεταξύ των, μερικούς μεν από τους συναδέλφους των ονομάζουν και θεωρούν ως ιδικούς των, μερικούς δε ως ξένους; — Πλείστους όσους. — Και

δεν θεωρούν ότι με εκείνους μεν τους συνδέουν κοινά συμφέροντα, με τους άλλους δε όχι; — Αυτό συμβαίνει πράγματι. — Μεταξύ όμως των φρουρών της ιδικής σου πόλεως, είναι δυνατόν κανείς να ονομάζη ή να θεωρή κανένα από τους συναδέλφους του ως ξένον; — Καθόλου, διότι εις το πρόσωπον αυτών θα νομίζουν ότι βλέπουν ή αδελφόν, ή αδελφήν, ή πατέρα, ή μητέρα, ή υιόν, ή θυγατέρα, ή γενικώς συγγενή ανιόντος ή κατιόντος βαθμού. — Πολύ ωραία τα λέγεις· αλλά ειπέ μου ακόμη, θα περιορίσης την συγγένειαν εις τα ονόματα μόνον, ή θα νομοθετήσης να συμφωνούν και όλαι των αι πράξεις προς αυτά, και να έχουν απέναντι εκείνων, που ονομάζουν πατέρας των, όλον τον σεβασμόν, όλην την αφοσίωσιν, όλην την υπακοήν, που απαιτεί ο νόμος παρά των τέκνων, διότι, εν εναντία περιπτώσει, θα εθεωρούντο ανόσιοι και άδικοι και δεν θα εύρισκον χάριν ούτε ενώπιον των θεών, ούτε ενώπιον των ανθρώπων; αυτά τα παραγγέλματα, ή άλλα, θα αντηχούν ευθύς εξ αρχής εις τα ώτα των νέων εκ μέρους όλων των πολιτών, περί της διαγωγής που οφείλουν να τηρούν απέναντι εκείνων, τους οποίους θα τους υποδείξουν ως πατέρας και συγγενείς; — Αυτά αναμφιβόλως· διότι θα ήτο γελοίον να έχουν εις το στόμα των μόνον τα ονόματα της συγγενείας, χωρίς να εκπληρούν και τα επιβαλλόμενα υπ' αυτής καθήκοντα.

— Όστε εξ όλων των πόλεων εις την ιδικήν μας προ πάντων θα είναι σύμφωνοι, όταν συμβή κανένα καλόν ή κακόν και εις ένα μόνον, να λέγουν όλοι εκείνο, που είπαμεν παραπάνω, ότι τα πράγματά μου πηγαίνουν καλά, ή ότι πηγαίνουν κακά. — Πολύ σωστά. — Δεν είπομεν δε, ότι όπου επικρατεί αυτή η ιδέα και ακούεται αυτός ο λόγος, αποτέλεσμα θα έχη να είναι κοιναί, αι λύπαι και αι χαραί· — Και είχομεν πολύ δίκαιον. — Όστε δεν θα συμμετέχουν κοινώς όλοι οι πολίται μας από εκείνο, το οποίον θα ονομάζουν όλοι ιδικόν των; και ένεκα ακριβώς αυτής της συμμετοχής, δεν θα χαίρουν και δεν θα λυπούνται όλοι διά τα αυτά πράγματα; — Και πολύ μάλιστα. — Και εκτός της άλλης συντάξεως της πολιτείας, ποίον άλλο περισσότερο θα επιφέρη αυτά τα αποτελέσματα, παρά η κοινότης των γυναικών και των τέκνων μεταξύ των φρουρών μας; — Αυτό βέβαια προ πάντων.

Αλλ' όμως παρεδέχθημεν αυτό ως το μεγαλύτερον αγαθόν διά την πόλιν, και παρωμοιάσαμεν μίαν καλώς κυβερνωμένην πόλιν προς το σώμα, το οποίον ολόκληρον αισθάνεται τον πόνον ή την ηδονήν ενός μέλους αυτού. — Και ορθώς το παρεδέχθημεν. — Όστε του μεγίστου αγαθού αιτία απεδείχθη ότι είναι διά την πόλιν μας η μεταξύ των φρουρών κοινότης γυναικών και τέκνων. — Μάλιστα. — Ακόμη δε το συμπέρασμα αυτό συμφωνεί και με όσα προηγουμένως ωρίσαμεν· διότι είπαμεν, καθώς ενθυμείσθε, ότι δεν πρέπει να έχουν οι πολεμισταί μας ούτε ιδίας οικίας, ούτε γαίας, ούτε καμμίαν άλλην κτήσιν, αλλ' ότι θα λαμβάνουν από τους άλλους την τροφήν των, ως μισθόν διά την φρούρησιν της πόλεως, και ότι θα έχουν όλοι ένα κοινόν έξοδον, αν θέλουν

να είναι πράγματι φρουροί. — Σωστά. — Λοιπόν, όπως είπα, και εκείνα που ωρίσαμεν προηγουμένως και αυτά που λέγομεν τώρα, δεν συντείνουν να τους κάμουν ακόμη περισσοτέρων αληθινούς φρουρούς και να εμποδίζουν πάσαν διάσπασιν της πόλεως; πράγμα το οποίον δεν θα συνέβαινεν, όταν δεν θα ωνόμαζον όλοι το αυτό πράγμα «ιδικόν μου», αλλ' άλλος άλλο, και όταν ο ένας θα απεκόμιζε εις την ιδικήν του οικίαν ό,τι θα ημπορούσε να αποκτήση χωριστά από τους άλλους, και ο άλλος πάλιν θα έκαμνε το ίδιο εκ μέρους του, και θα είχαν τας ιδιαιτέρας των γυναίκας και τέκνα έκαστος, που θα τους παρείχον ιδιαιτέρας ηδονάς και λύπας, διά να τας αισθάνωνται μόνοι των; ενώ απεναντίας, όταν έκαστος θα έχη ως αξίωμα, ότι το συμφέρον του άλλου δεν είναι διαφορετικόν από το ιδικόν του, δεν θα αποβλέπουν πάντες με όλας των τας δυνάμεις εις τον αυτόν σκοπόν, και δεν θα έχουν κοινάς μεταξύ των όλας τας ευτυχίας και τας δυστυχίας; — Αυτό είναι αναμφισβήτητον. — Και δεν θα εκλείψουν τότε αι δίκαι και αι αντεγκλήσεις εκ του μέσου, αφού κανένα άλλο δεν θα έχη κανείς αποκλειστικόν του κτήμα, έξω από το σώμα του, όλα δε τα άλλα θα είναι κοινά; του οποίου φυσικόν αποτέλεσμα θα είναι να μην αναπτύσσωνται ποτέ μεταξύ των πάθη και διχόνοιαι, όσαι τουλάχιστον συνήθως προέρχονται από κτηματικές διαφοράς, ή εξ αφορμής των γυναικών και των τέκνων, ή εξ άλλων οικογενειακών λόγων; — Θα είναι βέβαια κατ' ανάγκην απηλλαγμένοι από όλα αυτά. — Ακόμη δε ούτε βιαιοπραγίαι και χειροδικίαι θα συμβαίνουν φυσικά μεταξύ των διότι θα τους διδάξωμεν, ότι είναι καλόν και δίκαιον οι συνομήλικες να παρέχουν ο ένας εις τον άλλον την συνδρομήν του, και ότι καθήκον έχουν να φροντίζουν διά την αμοιβαίαν ασφάλειαν. — Πολύ σωστά. — Και τούτο το ορθόν θα έχη αυτός ο νόμος, ότι, εάν κανείς εις στιγμιαίαν παραφοράν οργής ικανοποιήση κατ' αυτόν τον τρόπον τον θυμόν του, το πράγμα δεν θα είναι δυνατόν να λάβη μεγαλυτέρας διαστάσεις. — Αναμφιβόλως. — Διότι θα είναι ανατεθειμένη εις τον πρεσβύτερον εξουσία επί πάντων των νεωτέρων, με το δικαίωμα να επιβάλλη και ποινάς. — Εννοείται.

— Είναι ακόμη φανερόν, ότι ουδέποτε, άνευ τουλάχιστον ρητής διαταγής των αρχόντων, θα τολμήση ο νεώτερος να βιαιοπραγήση εναντίον του πρεσβυτέρου, ούτε να εγείρη, φυσικά, χείρα εναντίον του· ούτε, νομίζω, να τον προσβάλη καθ' οιονδήποτε τρόπον· διότι θα υπάρχουν δύο φύλακες ικανοί να τον εμποδίσουν, ο φόβος και το σέβας· το σέβας, το οποίον θα τους συγκρατήση να υψώσουν χείρα κατ' εκείνων, που θεωρούνται πατέρες· ο φόβος δε, διότι γνωρίζουν ότι οι άλλοι θα βοηθήσουν τον προσβληθέντα, οι μεν ως υιοί, οι δε ως αδελφοί, οι δε ως πατέρες. — Αυτό πραγματικώς θα συμβαίνη. — Παντοτινή λοιπόν, χάρις εις αυτούς τους νόμους, θα βασιλεύη ειρήνη μεταξύ των πολεμιστών μας. — Και μεγάλη μάλιστα. — Αφού λοιπόν αυτοί θα ομονοούν, κανείς φόβος βέβαια δεν υπάρχει να διχονοήσουν προς αυτούς και αι λοιπαί τάξεις των πολιτών, είτε και μεταξύ των. — Όχι βέβαια. — Δεν τολμώ δε,

διὰ την ταπεινότητα του πράγματος, να κατέλθω εις την απαρίθμησιν των μικροτέρων κακῶν, ἀπὸ τα οποία θα εἶναι ἀπηλλαγμένοι, τας κολακείας παραδείγματος χάριν των πλουσίων, εις τας οποίας εἶναι ἠναγκασμένοι να καταφεύγουν οἱ πτωχοί, τας στενοχωρίας και τας θλίψεις, που υφίστανται, διὰ την ανατροφήν των τέκνων, ἢ διὰ την ἀπόκτησιν χρημάτων, προς συντήρησιν πολυαρίθμων δούλων, χάριν των οποίων ὅλων συνάπτουν πολλάκις μεγάλα δάνεια, ἀρνοῦνται ἐνίοτε τα χρέη των, και με κάθε τρόπον εξευρίσκουν ὁποσδήποτε τα ἀναγκαιοῦντα χρήματα, διὰ να ἐπιτρέψουν εις το τέλος την διαχείρισιν αὐτῶν εις τας γυναίκας και εις δούλους· πόσας, ἀλήθεια, φίλε μου, και ποίας ταπεινώσεις δεν υφίστανται, που εἶναι πολὺ γνωσταί, ὥστε να μην ἀξίζη τον κόπον να τας ἀπαριθμήσῃ κανεὶς! — Πράγματι, πρέπει να εἶναι τυφλὸς κανεὶς διὰ να μη το βλέπῃ. — Ἀπὸ ὅλας λοιπὸν αὐτὰς τας ἀθλιότητας θα εἶναι οἱ ἰδιοὶ μας ἀπηλλαγμένοι, και θα ζουν πολὺ μακαριώτερον και ἀπὸ τον μακαριστὸν βίον, που ζουν οἱ Ολυμπιονίκαί. — Πῶς; — Εκείνοι μακαρίζονται διὰ μικρὸν μέρος ἀπὸ τα ἀγαθὰ, που ἔχουν οἱ ἰδιοὶ μας· διότι και ἡ νίκη τούτων εἶναι κατὰ πολὺ ἐνδοξότερα, και ἡ ἐκ του δημοσίου διατροφή των τελειότερα· και ἡ μὲν νίκητων εἶναι ἡ σωτηρία ολοκλήρου της πόλεως, τροφήν δε και ὅλα τα ἄλλα ἀναγκαῖα ἔχουν καθ' ὅλην την διάρκειαν της ζωῆς των και οἱ ἴδιοι και τα τέκνα των, δέχονται παρὰ της πόλεως τιμὰς και βραβεῖα ἐφ' ὅσον ζῶσι, και ὅταν ἀποθάνουν ἀξιοῦνται μεγαλοπρεποῦς ταφῆς. — Ὅπως πράγματι τους χρειάζεται.

— Ενθυμείσαι ὁμως, ὅτι προηγουμένως δεν ἠξεύρω ποῖος μας ἀπηύθυνε την κατηγορίαν, πως δεν λαμβάνομεν καμμίαν πρόνοιαν διὰ την εὐτυχίαν των πολεμιστῶν μας, οἱ οποίοι δεν ἔχουν τίποτε ἰδικὸν των, ἐνῶ ἠμποροῦσαν να ἔχουν ὅλα ὅσα ἀνήκουν εις τους ἄλλους πολίτας; ἡμεῖς δε του ἀπηντήσαμεν, νομίζω, ὅτι αὐτὸ μὲν το ζήτημα θα το ἐξετάσωμεν ἄλλοτε, αν ἤθελε παρουσιασθῆ εὐκαιρία, τῶρα δε ο σκοπὸς μας εἶναι να κάμωμεν τους φρουροὺς μας πραγματικῶς φρουροὺς, την δε πόλιν μας ὅσον το δυνατόν εὐτυχεστέραν, χωρὶς να ἀποβλέπωμεν εις την εὐδαιμονίαν ἀποκλειστικῶς μίας μόνον τάξεως ἐν αὐτῇ; — Το ἐνθυμούμαι. — Τι λοιπὸν; ο βίος τῶρα των πολεμιστῶν μας, ἀφοῦ ἀπεδείχθη πολὺ καλύτερος και προτιμότερος ἀπὸ των Ολυμπιονικῶν, μήπως τάχα ἐπιδέχεται καμμίαν σύγκρισιν με τον βίον των υποδηματοποιῶν ἢ των ἄλλων τεχνιτῶν ἢ των γεωργῶν; — Δεν μου φαίνεται καθόλου. — Ὡστε λοιπὸν εἶναι δίκαιον να ἐπαναλάβω και ἐδῶ ὅ,τι ἔλεγα και τότε, ὅτι, αν ο πολεμιστῆς ζητήσῃ να γίνῃ εὐδαίμων κατὰ τρόπον, ὥστε να παύσῃ πλέον να εἶναι φρουρὸς της πόλεως, και αν δεν του ἀρέσῃ αὐτὸς ο μέτριος και ἐξησφαλισμένος βίος, τον οποίον ἡμεῖς θεωροῦμεν ἄριστον, ἀλλὰ τον καταλάβῃ μία ἀνόητος και παιδαριώδης ἰδέα περὶ εὐδαιμονίας, ἡ οποία τον ἐξωθήσῃ να καταχρασθῆ την δύναμίν του διὰ να γίνῃ κύριος των πάντων ἐν τη πόλει, τότε θα μάθῃ πόσον σοφὸς ἦτο ο Ησίοδος, ο οποίος εἶπεν ὅτι «το ἥμισυ εἶναι πλέον του παντός». —

Εάν θέλη να ακούση την συμβουλήν μου, δεν θα εξέλθη από την συνθήκην της ζωής, που του ωρίσαμεν.

— Επιδοκιμάζεις λοιπόν να είναι τα πάντα κοινά μεταξύ ανδρών και γυναικών, καθ' όν τρόπον τα επραγματεύθημεν, όσον αφορά την ανατροφήν, τα τέκνα, και την φρούρησιν των άλλων πολιτών; να μένουν δηλαδή και εκείνοι εις την πόλιν, να μεταβαίνουν εις τον πόλεμον, να λαμβάνουν μέρος εις τας φρουράς και εις τα κυνήγια, όπως τα θηλυκά των σκύλων, και εν γένει να συμμετέχουν πάντοτε και εις πάντα, κατά το δυνατόν, τα έργα των πολεμιστών, με την πεποίθησιν, ότι όλα αυτά που θα κάμνουν θα είναι συμφερώτατα διά την πόλιν, και όχι εναντία προς την φύσιν του ανδρός και της γυναικός, αφού ο προορισμός των είναι να ζουν ομού βίον κοινόν; — Επιδοκιμάζω.

— Δεν μένει λοιπόν τώρα να εξετάσωμεν, αν είναι δυνατόν να υπάρξη και μεταξύ των ανθρώπων, όπως και μεταξύ των άλλων ζώων, αυτή η κοινότης, και κατά ποίον τρόπον δύναται να κατορθωθή; — Μου επρόλαβες ακριβώς την ερώτησιν που ήμουν έτοιμος να κάμω. — Και όσον μεν αφορά τον πόλεμον είναι, νομίζω, φανερόν, πώς θα πολεμούν. — Πώς; — Θα εκστρατεύουν βέβαια από κοινού, θα παραλαμβάνουν όμως ακόμη μαζί των και τα πλέον μεστωμένα από τα παιδιά, διά να βλέπουν, καθώς συμβαίνει και με τα παιδιά των άλλων τεχνιτών, εκείνα που θα έχουν και αυτοί να κάμνουν μίαν ημέραν, όταν μεγαλώσουν· εκτός δε τούτου, και να βοηθούν τους πατέρας των και τας μητέρας των, να περιποιούνται και να παρέχουν τας δυνατάς εκδουλεύσεις εις όλα του πολέμου· ή δεν παρετήρησες τι γίνεται και εις τας άλλας τέχνας, παραδείγματος χάριν τα τέκνα των αγγειοπλαστών, πόσον καιρόν βοηθούν απλώς και περιορίζονται να παρατηρούν, πριν να καθίσουν και οι ίδιοι εις τον τροχόν; — Το παρετήρησα. — Ή τάχα πρέπει εκείνοι να φροντίζουν περισσότερο από τους φρουρούς μας διά τα τέκνα των, διά να αποκτήσουν με την παρατήρησιν την πείραν, που τους χρειάζεται διά το έργον των; — Θα ήτο πολύ γελοίον να το υποθέση κανείς. — Δεν είναι δε ακόμη αληθές, ότι κάθε ζώον πολεμεί γενναιότερον, όταν έχη εμπρός του και τα τέκνα του; — Έτσι είναι· υπάρχει όμως, Σωκράτη, όχι μικρός κίνδυνος, αν τύχη και νικηθούν, όπως συχνά συμβαίνει εις τον πόλεμον, μήπως, εκτός αυτών, χάσουν και τα τέκνα των την ζωήν, και γίνη αδύνατον να αναλάβη ποτέ και ολόκληρος η πόλις από αυτήν την απώλειαν. — Αλήθεια λέγεις· αλλά τάχα νομίζεις, ότι η πρώτη μας φροντίς θα είναι να μην τους εκθέσωμεν ποτέ εις κανένα κίνδυνον; — Κάθε άλλο — Και αν γίνη ανάγκη, δεν θα κινδυνεύσουν ακριβώς εκεί όπου, εν περιπτώσει επιτυχίας, θα γίνουν καλύτεροι; — Αυτό είναι φανερόν. — Νομίζεις λοιπόν ότι είναι μικρόν κέρδος και δεν αξίζει τον κίνδυνον, να παρίστανται θεαταί της μάχης οι παίδες, που θα είναι και αυτοί πολεμισταί μίαν ημέραν; — Πραγματικώς, θα είναι κέρδος. — Όστε αυτό πρέπει να το λάβωμεν κατ' αρχήν, ότι θα παρίστανται θεαταί εις τον πόλεμον οι παίδες, αλλά και θα λαμβάνωνται

προσέτι όλα αι δυνατά προφυλάξεις διά την ασφάλειάν των, και όλα θα είναι καλά, δεν είναι έτσι; — Ναι. — Εν πρώτοις οι πατέρες αυτών, όσον το ανθρωπίνως δυνατόν, θα είναι εις θέσιν να γνωρίζουν ποία εκστρατεία θα είναι επικίνδυνοι και ποία όχι. — Φυσικά. — Και εις εκείνας μεν θα τους παραλαμβάνουν μαζί των, εις τας άλλας όμως θα φυλαχθούν να το κάμουν. — Σωστά. — Θα τους δώσουν δε προσέτι ως αρχηγούς και οδηγούς όχι τους τυχόντας, αλλ' ανθρώπους ωρίμου ηλικίας και δεδοκιμασμένης πείρας. — κ' έτσι πρέπει. — Ναι, αλλά, θα είπη τις· πολλάκις έλαβον διά πολλούς τα πράγματα παρά πάσαν προσδοκίαν διαφορετικήν τροπήν. — Πραγματικώς. — Διά κάθε λοιπόν τοιούτον ενδεχόμενον, πρέπει να δώσωμεν εις τα τέκνα μας από ενωρίς πτερά, ώστε, αν παραστή ανάγκη, να πετούν και να σώζονται. — Τι εννοείς δηλαδή; — Να τους μάθωμεν από την νεαρωτέραν ηλικίαν να ιππεύουν, και έτσι να τους φέρωμεν εις τον πόλεμον επάνω εις ίππους, όχι θυμοειδείς και πολεμικούς, αλλ' όσον το δυνατόν ταχείς και πειθηνίους· διότι κατ' αυτόν τον τρόπον και θα ημπορέσουν να παρατηρήσουν ό,τι έχουν να ιδούν, και εν περιπτώσει κινδύνου θα σωθούν ευκολώτατα με τους ηλικιωμένους αρχηγούς των. — Μου φαίνεται πως πολύ σωστά τα λέγεις. — Τώρα, όσον αφορά τον πόλεμον των ανδρών, πώς νομίζεις ότι πρέπει να φέρωνται οι στρατιώται και μεταξύ των και προς τους εχθρούς; σου φαίνονται τάχα ορθά αυτά που θα είπω; — Λέγε ν' ακούσωμεν. — Όποιος απ' αυτούς λιποτακτήση, ή ρίξη τα όπλα του, ή κάμη τίποτε άλλο τοιούτον από δειλίαν, δεν πρέπει να τον υποβιβάζωμεν εις την τάξιν των τεχνιτών ή των γεωργών; — Και βεβαίως πρέπει. — Και όποιος πάλιν συλληφθή ζωντανός από τους εχθρούς, δεν αξίζει να τους τον αφήσωμεν χάρισμα να τον κάμουν ό,τι θέλουν; — Εννοείται. — Εκείνος δε που ανδραγαθήση και διακριθή δεν νομίζεις, ότι πρέπει εκεί επί του πεδίου της μάχης να τον στεφανώνουν καθένας χωριστά από τους νεαρούς πολεμιστάς και τα παιδιά; — Μάλιστα. — Και να του σφίγγουν το χέρι; — Και αυτό. — Ίσως όμως να μη παραδέχεσαι και αυτό που θα προσθέσω ακόμη. — Ποίον; — Να φιλήση και να φιληθή απ' όλους. — Απεναντίας· και θα προσθέσω μάλιστα εις τον νόμον, ότι, εφόσον διαρκή αυτή η εκστρατεία, να μην έχη κανείς το δικαίωμα να του αρνηθή, αν θέλη να τον φιλήση, ώστε, αν τύχη μάλιστα και αγαπά κανένα ή καμμίαν, να βάζη όλα τα δυνατά του διά να αξιωθή αυτήν την αμοιβήν. — Πολύ καλά· καθόσον μάλιστα είπαμεν και προηγουμένως, ότι ο διακρινόμενος διά την ανδρείαν του, θα έχη το δικαίωμα να πλησιάζη συχνότερα τας γυναίκας, και να προτιμάται εις την εκλογήν του από τους άλλους, ώστε να γεννώνται όσον το δυνατόν περισσότερα τέκνα από ένα τοιούτον άνδρα. — Πραγματικώς το είπαμεν.

— Αλλ' όμως και κατά τον Όμηρον είναι δίκαιον, όσοι νέοι διακρίνονται διά την ανδρείαν των, να τιμώνται και κατ' άλλους τρόπους ακόμη· όταν παραδείγματος χάριν ηνδραγάθησεν εις μίαν μάχην ο Αίας, λέγει ότι του έδωσαν εις το γεύμα &«ολάκερη την πλάτη»& ως τιμητικήν μερίδα, η οποία ταιριάζει πράγματι δι' ένα νέον και ανδρείον πολεμιστήν, διότι, εκτός της διακρίσεως, του αυξάνει συγχρόνως και την δύναμιν. — Πολύ σωστά. — Όστε, εις αυτό τουλάχιστον, θα ακολουθήσωμεν και ημείς τον Όμηρον· διότι και ημείς εις τας θυσίας και εις όλα αυτά τους ανδρείους, εφόσον αναδεικνύωνται τοιούτοι, θα τους τιμώνμεν και με ύμνους και με όλα που προαναφέραμεν και με πρωτοκαθεδρίας και με διακεκριμένας μερίδας και &«με ποτήρια πιότερα»&, ώστε εκτός της τιμής να δυναμώνωμεν συγχρόνως τους ανδρείους μας, άνδρας και γυναίκας. — Πολύ ορθά λέγεις. — Έστω· από δε τους φονευθέντος εις τον πόλεμον, εκείνος που πέση με τιμήν και με ανδρείαν, δεν θα ανακηρύξωμεν κατά πρώτον ότι ανήκει εις το χρυσούν γένος; — Παρά κάθε άλλον μάλιστα. — Και δεν θα συμφωνήσωμεν με τον Ησίοδον, που λέγει, ότι, αφού αποθάνουν όσοι ανήκουν εις αυτό το γένος,

γίνονται δαίμονες αγνοί, που ζουν στη γης επάνω,
καλοί και διώχνουν τα κακά μακριά από τους
ανθρώπους;

— Βέβαια θα συμφωνήσωμεν. — Και ακολούθως δεν θα ερωτήσωμεν το μαντεϊόν του θεού, τι οφείλομεν να πράξωμεν απέναντι των θείων και μακαρίων τούτων ανδρών και να συμμορφωθώμεν με ό,τι μας παραγγείλη; — Πώς όχι; — Και του λοιπού πλέον δεν θα τους λατρεύωμεν ως ημιθέους και θα προσκυνούμεν τους τάφους των; και τας ιδίας τιμάς δεν θα αποδίδωμεν και όταν αποθάνουν εκ γήρατος, ή όπως αλλέως, εκείνοι που διακριθούν εν τη ζωή διά την αρετήν των; — Αυτό τουλάχιστον απαιτεί η δικαιοσύνη.

— Τώρα απέναντι των εχθρών, πώς τάχα οφείλουν να φέρωνται οι στρατιώται μας; — Ως προς τι; — Πρώτα ως προς το ζήτημα του εξανδραποδισμού, σου φαίνεται δίκαιον έλληνες να εξανδραποδίζουν πόλεις ελληνικάς, ή θα απαγορεύσωμεν ολωσδιόλου και θα τους συνηθίσωμεν απεναντίας να φείδωνται του ελληνικού γένους, μήπως διαφορετικά περιπέση εις την δουλείαν των βαρβάρων; — Ούτε λόγος να γίνεται δι' αυτό. — Και επομένως μήτε έλληνα δούλον να έχη κανείς των, και τους λοιπούς έλληνας να συμβουλεύουν το ίδιον; — Αναμφιβόλως· διότι κατ' αυτόν τον τρόπον θα αφήναν τας μεταξύ των έχθρας και θα έστρεφαν όλας των τας δυνάμεις κατά των βαρβάρων. — Τι δε; η σύλησις εν περιπτώσει νίκης των νεκρών, εκτός εννοείται των όπλων των, να είναι άραγε καλόν πράγμα; ή μήπως δίδη αυτό πρόφασιν εις τους δειλούς, να αφήνουν εκείνους που αντιστέκονται ακόμη και να σκύπτουν επάνω εις τους φονευμένους, ως να ήτο τάχα και αυτό ένα από τα καθήκοντά των, ενώ

πραγματικῶς αὐτὸ ἐπέφερον ὡς τῶρα τὴν καταστροφὴν πολλῶν στρατοπέδων; — Εἶναι ἀλήθεια. — Καὶ δὲν εἶναι ταπεινὴ φιλοχρηματία αὐτὴ ἡ σύλησις τῶν νεκρῶν; καὶ δὲν εἶναι ἴδιον μικρᾶς καὶ ανοήτου διανοίας νὰ δεικνύῃ κανεὶς τὴν ἐχθρὰν τοῦ πρὸς τὸ πτώμα τοῦ φονευθέντος, ἐνῶ ὁ ἐχθρὸς ἐπέταξε πλέον καὶ ἄφησε μόνον ἐκεῖνο μετὰ τοῦ ὁποῖου ἐπολεμοῦσε; ἢ νομίζεις ὅτι αὐτοὶ κάμνουν τίποτε διαφορετικώτερον ἀπὸ τοὺς σκύλους, οἱ ὁποῖοι δαγκάνουν τὴν πέτραν ποῦ τοὺς ἐκτύπησεν, χωρὶς νὰ κάμνουν τίποτε ἐκείνου ποῦ τὴν ἐρριψε; — Πραγματικῶς εἶναι τὸ ἴδιον. — Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀπέχουν οἱ πολεμισταὶ μας ἀπὸ τὴν σύλησιν τῶν νεκρῶν, καὶ νὰ μὴν ἀρνοῦνται εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὴν ἄδειαν τῆς παραλαβῆς τῶν. — Πρέπει μάλιστα.

— Καὶ ἄλλο ἀκόμη· δὲν θὰ φέρωμεν εἰς τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν τὰ ὄπλα τῶν νικημένων, καὶ μάλιστα ὅταν εἶναι Ἕλληνες, διὰ νὰ τὰ κρεμάσωμεν ὡς ἀφιέρωματα, εἰάν ἐννοεῖται θέλωμεν νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν εὐνοίαν τῶν ἄλλων ἐλλήνων· μάλλον δὲ θὰ φοβηθῶμεν μήπως εἶναι βεβήλωσις τοῦ ναοῦ αὐτὴ ἡ ἀφιέρωσις τῶν ὀπλῶν τῶν ὁμοεθνῶν μας, ἐκτὸς εἰάν πλέον τὸ μαντεῖον τοῦ θεοῦ διατάξῃ τὸ ἐναντίον. — Ὀρθότατα.

— Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν δῆωσιν τῆς ἐλληνικῆς γῆς καὶ τὴν πυρπόλησιν τῶν οἰκιῶν, ποῖαν ἰδέαν, λέγεις, πρέπει νὰ ἔχουν οἱ στρατιῶται μας; — Θα ἤκουα εὐχαρίστως τὴν ἰδικὴν σου γνώμην. — Ἐγὼ νομίζω, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κάμνουν οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο, ἀλλ' ἀπλῶς μόνον νὰ παίρνουν τὸν καρπὸν τῆς χρονιάς· καὶ θέλεις νὰ σου εἰπῶ τὸν λόγον: — Μάλιστα. — Μου φαίνεται ὅτι, ὅπως εἶναι δύο διαφορετικὰ ὀνόματα ὁ πόλεμος καὶ ἡ στάσις, τοιοῦτοτρόπως σημαίνουν καὶ δύο τινὰ, ποῦ ἀναφέρονται εἰς δύο διαφορετικὰ ἀντικείμενα· ἐκ τῶν δύο τούτων μετὰ τὸ ἓνα μας συνδέει οἰκειότης καὶ συγγένεια, μετὰ τὸ ἄλλο καμμίαν σχέσιν δὲν ἔχομεν καὶ μας εἶναι ὅλως διόλου ξένον· καὶ ἡ μὲν ἐχθρὰ πρὸς τοὺς οἰκείους μας τούτους ὀνομάζεται στάσις, πρὸς δὲ τοὺς ξένους πόλεμος. — Εἶναι πολὺ ὀρθὰ αὐτὰ ποῦ λέγεις. — Πρόσεξε τῶρα, ἀν εἶναι καὶ αὐτὸ ὀρθόν· λέγω δηλαδὴ ὅτι πάντες ὅσοι ἀνήκουν εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος εἶναι οἰκείοι καὶ συγγενεῖς μετὰξὺ τῶν, ξένοι δὲ καὶ ἀσχετοὶ μετὰ τοὺς βαρβάρους. — Πολὺ καλὰ. — Ὅταν λοιπὸν ἔλθουν εἰς σύγκρουσιν Ἕλληνες μετὰ βαρβάρους ἢ βάρβαροι μετὰ Ἕλληνας, θὰ λέγωμεν ὅτι πολεμοῦν καὶ ὅτι εἶναι ἐκ φύσεως πολέμιοι καὶ τὴν σύγκρουσιν αὐτὴν θὰ ὀνομάσωμεν πόλεμον· ὅταν ὁμως συμβαίῃ τοιοῦτον τι μετὰξὺ ἐλλήνων, θὰ λέγωμεν ὅτι εἶναι μὲν ἐκ φύσεως φίλοι, ἀλλ' αὐτὴ ἡ μετὰξὺ τῶν σύγκρουσις εἶναι οὕτως εἰπεῖν νόσημα, καὶ πρέπει νὰ τὴν ὀνομάζωμεν στάσιν. — Ἐπιδοκιμάζω καὶ ἐγὼ τὴν ἰδέαν σου. — Λοιπὸν, ὅταν συμβῇ καὶ ἐκραγῇ στάσις, ὅπως τὴν παραδεχόμεθα σήμερα, εἰς μίαν πόλιν καὶ διαιρεθοῦν οἱ πολῖται μετὰξὺ τῶν, εἰάν ἀρχίσουν νὰ καταστρέφουν ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου τὰ κτήματα καὶ πυρπολοῦν τὰς οἰκίας, γνωρίζεις βέβαια πόσον ἀποτρόπαιος θεωρεῖται αὐτὴ καὶ πόσον ἀφιλοπάτριδες καὶ αἱ δύο μερίδες· διότι ἀλλέως δὲν θὰ ἐτολμοῦσαν νὰ προξενοῦν τοιαύτην

καταστροφήν εις την γην, που πρέπει να θεωρούν ως μητέρα των και τροφόν· αρκετόν θα ήτο, αν οι νικηταί περιωρίζοντο να πάρουν από τους νικημένους την εσοδείαν των, έχοντες υπ' όψιν ότι δεν θα διαρκέση ο πόλεμος αιωνίως και θα συμφιλιωθούν επί τέλους. — Βεβαίως αυτή η διάθεσις θα ήτο πολύ ανθρωπινωτέρα. — Αι λοιπόν, αυτή η πόλις, που θεμελιώνομεν ημείς, δεν θα είναι ελληνική πόλις; — Αναμφιβόλως. — Επομένως και οι κάτοικοί της δεν θα είναι καλοί και πολιτισμένοι; — Και πολύ μάλιστα. — Δεν θα αγαπούν επομένως τους έλληνας; δεν θα θεωρούν κοινήν πατρίδα την Ελλάδα; δεν θα έχουν την αυτήν θρησκείαν; — Εννοείται. — Επομένως, ως οικείοι προς τους λοιπούς έλληνας, πάσαν προς αυτούς διαφοράν και σύγκρουσιν δεν θα την θεωρούν και δεν θα την ονομάζουν στάσιν, και όχι ποτέ πόλεμον; — Μάλιστα. — Και επομένως εις τας διενέξεις των δεν θα φέρωνται ως άνθρωποι, που μίαν ημέραν θα συμφιλιωθούν; — Βεβαιότατα. — Όστε θα ζητούν μόνον με καλόν τρόπον να τους σωφρονίσουν, και όχι να τους εξανδραποδίσουν ή να τους εξοντώσουν, διά να τους τιμωρήσουν, διότι θα είναι σωφρονισταί και όχι πολέμιοι. — Μάλιστα.

— Αφού λοιπόν είναι έλληνες, δεν θα θελήσουν ποτέ να ερημώσουν την Ελλάδα, ούτε να καίουν τας οικίας, ούτε θα θεωρούν ως εχθρούς όλους τους κατοίκους μιας πόλεως, άνδρας, γυναίκας και παιδία, αλλά μόνον ολίγους τινάς, τους αιτίους της διαφοράς· δι' αυτόν τον λόγον ούτε την γην αυτών θα θελήσουν να βλάπτουν, αφού οι περισσότεροι θα είναι φίλοι των, ούτε τας οικίας των να κρημνίζουν, αλλά θα ωθήσουν το πράγμα απλώς μέχρι του σημείου, ώστε μόνοι των να αναγκασθούν οι αναίτιοι, διά να μην υποφέρουν αυτοί αδίκως, να τιμωρήσουν τους αιτίους. — Εγώ συμφωνώ πληρέστατα ότι κατ' αυτόν πράγματι τον τρόπον οφείλουν να φέρωνται οι πολίται μας προς τους εναντίους των, προς δε τους βαρβάρους, όπως τώρα οι έλληνες μεταξύ των. — Να θέσωμεν λοιπόν και αυτόν τον νόμον διά τους πολεμιστάς μας, ούτε να δενδροτομούν την χώραν, ούτε να καίουν τας οικίας; — Να τον θέσωμεν βέβαια, αναγνωρίζοντες ότι είναι κάλλιστος όπως και οι προηγούμενοι. Μου φαίνεται όμως, Σωκράτη, ότι αν σε αφήση κανείς να εξακολουθής κατ' αυτόν τον τρόπον, θα λησμονήσης ολότελα το κύριον σημείον, το οποίον άφησες κατά μέρος προηγουμένως, διά να εισέλθης εις όλας αυτάς τας λεπτομερείας: αν είναι δηλαδή δυνατόν να υπάρξη τοιαύτη πολιτεία και πώς θα είναι δυνατόν. Εγώ παραδέχομαι, ότι πάντα τα αγαθά του κόσμου θα υπήρχον εις μίαν τοιαύτην πόλιν, εάν ήτο δυνατόν να υπάρξη· προσθέτω μάλιστα και άλλα που παραλείπεις εσύ, ότι, παραδείγματος χάριν, θα πολεμούν γενναιότατα προς τους εχθρούς, επειδή θα γνωρίζωνται όλοι, και θα προσκαλούνται μεταξύ των με αυτά τα ονόματα του αδελφού, του υιού, του πατρός και δεν θα εγκαταλείπη επομένως αβοήθητον ο ένας τον άλλον· γνωρίζω ακόμη ότι η παρουσία των γυναικών εις τους πολέμους θα τους καθιστά τελείως ακατανίκητους, είτε θα

συμπολεμούν αὐταὶ εἰς τὴν ἰδίαν γραμμὴν, εἴτε θὰ παρατάσσωνται ὀπισθεν τοῦ λοιποῦ στρατοῦ διὰ νὰ εμπνέουν φόβον εἰς τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ σπεύδουν ἐν ἀνάγκῃ εἰς βοήθειαν· βλέπω ἐπίσης καὶ ἐν εἰρήνῃ πόσα ἄλλα ἀκόμη θὰ ἔχουν ἀγαθὰ, ποὺ τὰ παραλείπεις ἐσὺ· μὴν ἐκτείνεσαι λοιπὸν εἰς περισσοτέρας λεπτομέρειας, ἀφοῦ ἐγὼ σου παραδέχομαι ὅτι θὰ ἔχουν ὅλα αὐτὰ τὰ καλὰ καὶ ἓνα ἑκατομμύριον ἀκόμη ἄλλα, ἀν εἶναι δυνατόν νὰ υπάρξῃ αὐτὴ ἡ πολιτεία· ὥστε ἀς ἀφήσωμεν κατὰ μέρος ὅλα τὰ ἄλλα, καὶ ἔλα νὰ ἰδοῦμεν, πῶς θὰ πείσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας ὅτι εἶναι δυνατόν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καὶ κατὰ ποῖον τρόπον θὰ εἶναι δυνατόν. — Μα ἐσὺ ἔκαμες μίαν αἰφνιδίαν ἐφοδὸν εἰς τὸν λόγον μου καὶ δὲν ἐννοεῖς νὰ μου ἐπιτρέψῃς οὔτε τὴν ἀναπνοὴν μου νὰ πάρω· δὲν θὰ καταλαβαίνῃς ἴσως, ὅτι, μόλις ἐξέφυγα τὰ δύο κύματα, σηκώνεις τῶρα καταπάνω μου τὸ τρίτον καὶ χειρότερον ποὺ ὅταν τὸ ἰδῆς καὶ τὸ ἀκούσης, θὰ με δικαιολογήσῃς πληρέστατα, ποὺ ἐδίσταζα ὡς τῶρα καὶ ἐτρόμαζα διὰ νὰ ἀναλάβω τὴν ἐξέτασιν ἐνὸς τόσον παραδόξου ζητήματος. — Ὅσο περισσότερα τοιαῦτα μας λέγεις, τόσον καὶ ἡμεῖς ὀλιγώτερον θὰ σε ἀφήσωμεν, πρὶν νὰ μας εἰπῆς πῶς εἶναι δυνατόν νὰ υπάρξῃ τοιαύτη πολιτεία· ἐμπρὸς λοιπὸν, νὰ μὴ χάνωμεν ἄδικα τὸν καιρὸν μας.

— Λοιπὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνθυμηθούμεν πρῶτα, ὅτι ἐφθάσαμεν ἐδῶ ποὺ ἐφθάσαμεν, ἐνῶ ἐζητούσαμεν νὰ εὐρωμεν τι εἶναι δικαιοσύνη καὶ τι εἶναι ἀδικία. — Πολὺ καλὰ· ἀλλὰ τι ἔχει αὐτὸ νὰ κάμῃ; — Τίποτε· ἀλλὰ, ἀν εὐρωμεν ποῖα εἶναι ἡ φύσις τῆς δικαιοσύνης, θὰ ἀπαιτήσωμεν ἄραγε καὶ ὁ δίκαιος ἄνθρωπος νὰ μὴ διαφέρῃ διόλου, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ πλήρη με αὐτὴν ὁμοιότητα, ἢ θὰ εἴμεθα εὐχαριστημένοι ἐὰν προσεγγίξῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο καὶ μετέχῃ αὐτῆς περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους; — Θὰ μας εἶναι βέβαια ἀρκετὸν καὶ τόσον.

— Εἰζητούσαμεν λοιπὸν νὰ εὐρωμεν τι εἶναι δικαιοσύνη, τι εἶναι ὁ τελείως δίκαιος, ἐὰν θὰ υπῆρχε, καὶ ὁποῖος τις θὰ ἦτο, τι εἶναι ἀφ' ἐτέρου ἀδικία καὶ τι ὁ τελείως ἀδίκος, διὰ νὰ ἔχωμεν δύο πρότυπα ἀνθρώπων ὑπ' ὄψιν μας καὶ, ὅπως τοὺς κρίνωμεν αὐτοὺς ἀναλόγως τῆς εὐτυχίας ἢ τῆς δυστυχίας, ποὺ θὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸν καθένα τῶν, νὰ εἴμεθα υποχρεωμένοι νὰ παραδεχθῶμεν καὶ διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας, ὅτι θὰ ἔχῃ τὴν ὁμοιοτάτην πρὸς ἐκείνους μοῖραν, ὅστις τοὺς ὁμοιάζει κατὰ τὸ δυνατόν περισσότερο· αὐτὴ ἦτο ἡ πρόθεσις μας, καὶ ὄχι νὰ ἀποδείξωμεν, ὅτι εἶναι δυνατόν καὶ νὰ υπάρξουν αὐτὰ τὰ πρότυπα. — Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια. — Νομίζεις λοιπὸν ὅτι θὰ ἐμειούτο καθόλου ἡ ἀξία τοῦ ζωγράφου ἐκείνου, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἐζωγράφισε τὸ ωραιότερον πρότυπον ἀνθρώπου, ποὺ θὰ ἠμπορούσε νὰ ἰδῆ κανεὶς, καὶ με ὅλην τὴν δυνατὴν εἰς τὰ καθέκαστα τελειότητα, δὲν θὰ ἠμπορούσε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ υπάρξῃ καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα τοιοῦτος ἄνθρωπος; — Βεβαίως ὄχι. — Τι ἄλλο λοιπὸν ἐκάμαμεν καὶ ἡμεῖς, παρὰ νὰ χαράξωμεν διὰ τοῦ λόγου τὸ πρότυπον μίας τελείας πόλεως: — Πραγματικῶς. — Ὡστε θὰ χάσουν καθόλου

την αξίαν των εκείνα που είπαμεν, εάν δεν ημπορούμεν να αποδείξωμεν ότι είναι δυνατόν να ιδρύσωμεν μίαν πόλιν επάνω εις αυτό το πρότυπον; — Όχι βέβαια.

— Αυτή λοιπόν είναι η αλήθεια επί του ζητήματος· εάν όμως οφείλω να αποδείξω και τούτο, πώς και μέχρι ποίου σημείου είναι δυνατόν να πραγματοποιηθή μία τοιαύτη πόλις, θα το κάμω προθύμως προς χάριν σου, αφού όμως και συ συμφωνήσης εις αυτά που μου χρειάζονται δι' αυτήν την απόδειξιν. — Τα ποία δηλαδή; — Είναι δυνατόν να εκτελεσθή ένα πράγμα ακριβώς όπως περιγράφεται, ή έγκειται εις την φύσιν των πραγμάτων, να πλησιάζη ολιγώτερον η εκτέλεσις από τον λόγον προς την αλήθειαν; και αν άλλος τις δεν το παραδέχεται αυτό, εσύ όμως τι φρονείς, πως είναι έτσι, ή όχι; — Συμφωνώ μαζί σου. — Μη με αναγκάζης λοιπόν να αποδεικνύω, ότι πρέπει και εις την πραγματικότητα να γίνωνται αυτά अपαράλλακτα κατά πάντα, όπως τα περιεγράψαμεν διά του λόγου· αλλά, αν ημπορέσωμεν να εύρωμεν, πώς μία πόλις είναι δυνατόν να διοικηθή όσον το δυνατόν συμφωνότερα με όσα είπαμεν, τότε να ομολογήσης πως ευρήκαμεν, συμφώνως με την απαιτήσιν σου, ότι είναι δυνατά αυτά να γίνουν· ή δεν θα μείνης ευχαριστημένος, εάν το κατορθώσωμεν αυτό; εγώ τουλάχιστον θα το εθεώρουν αρκετόν. — Και εγώ επίσης.

— Ας προσπαθήσωμεν λοιπόν τώρα να ζητήσωμεν και να εύρωμεν, τι ελάττωμα τάχα υπάρχει σήμερον εις τας πόλεις, ώστε να μη κυβερνώνται καλώς, και ποίαν μικροτάτην μεταβολήν δυνάμεθα να επιφέρωμεν, διά να φθάση μία πόλις εις αυτήν την τελειότητα του ιδικού μας πολιτεύματος· μεταβολήν δε μίαν μόνον, αν είναι δυνατόν, ή δύο, ειδημή, όσον ημπορεί ολιγωτέρας και μικροτέρας κατά την σπουδαιότητα. — Πολύ καλά. — Νομίζω λοιπόν πως ημπορούμεν να αποδείξωμεν, ότι με μίαν μόνον μεταβολήν είναι δυνατόν να αλλάξη καθ' ολοκληρίαν όψιν η πόλις, αν και η μεταβολή αυτή δεν θα είναι βέβαια μικράς σπουδαιότητος ούτε πολύ εύκολος, οπωσδήποτε όμως όχι και αδύνατος. — Και εις τι θα έγκειται αυτή η μεταβολή; — Ακριβώς εις αυτό έρχομαι τώρα, που το παρωμοίασα με το τρίτον και μεγαλύτερον κύμα· θα το ειπώ όμως, και αν ακόμη πρόκειται να μεταβληθή εις κύμα γέλωτος διά να με σκεπάση και με παρουσιάση ολότελα γελοίον και μωρόν· άκουσε λοιπόν. — Λέγε. — Εάν δεν βασιλεύσουν οι φιλόσοφοι εις τας πόλεις, ή εάν αυτοί που ονομάζονται τώρα βασιλείς και κυβερνήται δεν γίνουν φιλόσοφοι, με όλην την σημασίαν της λέξεως, ούτως ώστε να συνδυάζεται εις το αυτό πρόσωπον η πολιτική δύναμις και η φιλοσοφία, και αν δεν αποκλεισθούν απολύτως της διοικήσεως όλοι όσοι σήμερον διεκδικούν τον ένα ή τον άλλον τίτλον χωριστά, είναι αδύνατον, φίλε μου Γλαύκων, να επέλθη καμμία διόρθωσις των κακών, που μαστίζουν τα κράτη και όλον, καθώς νομίζω, το ανθρώπινον γένος, και ούτε θα εμφανισθή ποτε και θα ίδη το φως του ηλίου η πολιτεία αυτή, της

οποίας ημείς εχαράξαμεν το σχέδιον. Αυτό λοιπόν είναι, που τόσον πολύ εδίσταζα ως τώρα να το εκστομίσω, επειδή προέβλεπα, ότι θα προσκρούση πολύ εις την κοινήν γνώμην και είναι πράγματι δύσκολον να κατανοηθή, ότι κατ' άλλον τρόπον δεν ημπορεί να υπάρξη ούτε δημοσία ούτε ιδιωτική ευδαιμονία.

— Πρέπει πράγματι, Σωκράτη, να περιμένης, με αυτόν τον λόγον που είπες τώρα, να ιδής να σηκώνωνται παρά πολλοί, και όχι οι πρώτοι τυχόντες, να πετούν τα φορέματά των και γυμνοί να αρπάζουν ό,τι πρωτοευρεθή εμπρός των και να χυθούν επάνω σου, έτοιμοι να σε διορθώσουν μια χαρά· που αν δεν κατορθώσης να τους αποκρούσης με τα όπλα του λόγου και τους ξεφύγης, έχεις να ακούσης των παθών σου τον τάραχον προς τιμωρίαν σου.

— Δεν είσαι συ η αιτία εις όλα αυτά; — κ' έκαμα πολύ καλά· μολαταύτα σου υπόσχομαι να μη σε αφήσω εις την τύχην σου, αλλά να σε βοηθήσω όπως ημπορώ, με το ενδιαφέρον μου και με την ενθάρρυνσιν που θα σου δίδω· ίσως δε και να είμαι εις θέσιν να απαντώ καταλληλότερα από ένα άλλον εις τας ερωτήσεις σου· με ένα λοιπόν τέτοιον βοηθόν που ευρήκες, προσπάθησε να αποδείξης εις τους διαμαρτυρομένους, ότι τα πράγματα είναι έτσι όπως εσύ τα λέγεις.

— Ας δοκιμάσωμεν λοιπόν, αφού μου παρέχεις και συ την τόσον πολύτιμον συνδρομήν σου· μου φαίνεται όμως αναγκαίον εν πρώτοις, αν θέλωμεν να γλυτώσωμεν από αυτούς που λέγεις, να εξηγηθούμεν μαζί των, ποίοι είναι οι φιλόσοφοι, εις τους οποίους τολμώμεν να λέγωμεν, ότι πρέπει να ανατεθή η κυβέρνησις των πόλεων, διά να ημπορέση κανείς, αφού διασαφηνισθή το σημείον αυτό, να υποστηρίξη την ιδέαν του, αποδεικνύων ότι τοιούτοι άνθρωποι έχουν εκ φύσεως το δικαίωμα να φιλοσοφούν και να κυβερνούν την πολιτείαν, όλοι δε οι άλλοι οφείλουν να μην αναμιγνύωνται, αλλά να ακολουθούν τυφλώς εκείνους. — Είναι καιρός να εξηγηθής. — Εμπρός λοιπόν, ακολουθήσε με, διά να ιδής, αν σου φανή επαρκής η εξήγησίς μου. — Εμπρός.

— Είναι ανάγκη να σου ενθυμίσω ότι, όταν λέγωμεν διά κάποιον ότι αγαπά κάτι, πρέπει αυτός, εάν εννοούμεν την αληθινήν αγάπην, να μην αγαπά ένα μόνον μέρος του πράγματος, άλλο δε όχι, αλλά ολόκληρον εκείνο το πράγμα; — Πρέπει, καθώς φαίνεται, να μου το ενθυμίσης, διότι δεν σε εννοώ πολύ καλά. — Κάθε άλλος παρά συ εταίριαζε να το λέγη αυτό· ένας όμως άνθρωπος ερωτικός, όπως είσαι συ, δεν ταιριάζει να λησμονή, ότι όλοι όσοι είναι εις το άνθος της ηλικίας που πρέπει, κεντούν την καρδίαν του παιδεραστού και την φέρουν άνω κάτω και κανένα δεν θεωρεί ανάξιον της αγάπης και της τρυφερότητός του· δεν παθαίνετε, αλήθεια, αυτό με τα ωραία τα αγόρια; εάν έχη ένας την μύτη πλακωτήν, θα τον εγκωμιάσετε χαριτόβρυτον, του άλλου την αγκυλωτήν μύτην θα την ειπήτε βασιλικήν, έναν που έχη το μέσον μεταξύ των δύο αυτών, θα τον

ονομάσετε συμμετρικώτατον, τους μαύρους τους λέγετε αρρενωπούς, και τους άσπρους υιούς των θεών· και το όνομα δε μελίχλωρος, τίνος άλλου κατασκεύασμα είναι παρά εραστού, που με αυτήν την χαϊδευτικήν λέξιν σκεπάζει την υποφερτήν δι' αυτόν ωχρότητα ενός ωραίου παιδιού; και με ένα λόγον όλας τας προφάσεις μεταχειρίζεσθε και κάθε λόγον ευρίσκετε, διά να μην απορρίψετε κανένα από εκείνους, που ευρίσκονται εις το άνθος της ώρας των.

— Εάν θέλης να εφαρμόσης επάνω μου ό,τι έχεις να λέγης διά τους ερωτικούς, σου το συγχωρώ χάριν της συζητήσεως.

— Μα τι; δεν βλέπεις ότι και οι φιλοπόται κάμνουν το ίδιον, και με οιανδήποτε πρόφασιν ευρίσκουν της αρεσκείας των όλα τα κρασιά; — Πράγματι.

— Γνωρίζεις ακόμη, υποθέτω, ότι και οι φιλόδοξοι, εάν δεν ημπορούν να εκλεχθούν στρατηγοί υπό της φυλής των, εκλέγονται τριττύαρχοι, και αν δεν ημπορούν να τιμώνται από τους μεγάλους και τους σπουδαίους, αρκούνται εις τας τιμάς των μικροτέρων και ασημοτέρων, διότι η μόνη των επιθυμία είναι να έχουν οπωσδήποτε τιμάς και αξιώματα. — Βεβαιότατα. — Εις αυτό λοιπόν θέλω να μου απαντήσης, ναι ή όχι· όταν λέγωμεν διά κάποιον ότι αγαπά κάτι τι, εννοούμεν ότι το αγαπά ολόκληρον αυτό το πράγμα, ή μέρος αγαπά και μέρος όχι; — Ολόκληρον.

— Κατά τον ίδιον λοιπόν τρόπον δεν θα είπωμεν και περί του φιλοσόφου ότι είναι εραστής της σοφίας, όχι ενός μέρους αυτής και άλλου όχι, αλλά ολοκλήρου; — Μάλιστα. — Ένα λοιπόν ανθρωπον, που δεν έχει και μεγάλην ευχαρίστησιν εις την μάθησιν, αν μάλιστα είναι νέος και δεν έχη ακόμη την απαιτουμένην κρίσιν να καταλάβη τι είναι ωφέλιμον και τι δεν είναι, δεν θα τον ονομάσωμεν βέβαια φιλομαθή και φιλόσοφον, όπως και ένας άνθρωπος, που το ένα του μυρίζει και το άλλο του βρωμά από τα φαγητά, θα ειπούμεν ότι δεν έχει όρεξιν και δεν θέλει να φάγη και δεν είναι, ούτως ειπείν, φιλόσιτος αλλά κακόσιτος. — Και θα έχωμεν δίκαιον να το ειπούμεν. — Ένας όμως ο οποίος αισθάνεται έμφυτον την αγάπην προς πάσαν μάθησιν και επιδίδεται με ακόρεστον ζήλον και προθυμίαν εις την σπουδήν, αυτός βέβαια θα ονομασθή με όλον το δίκαιον φιλόσοφος· ή όχι;

Και ο Γλαύκων απήντησεν. — Ναι, αλλά τοιούτοι θα ευρεθούν πολλοί, οι οποίοι δεν πιστεύω και να έχουν τον τόπον των μεταξύ των φιλοσόφων διότι έπρεπε, μου φαίνεται, υπ' αυτό το όνομα να περιλαμβάνωνται τότε όλοι οι φίλοι των θεαμάτων, επειδή και αυτοί ευχαριστούνται πάντα να μανθάνουν κάτι τι, θα ήτο δε άτοπον να καταλέξωμεν εις τους φιλοσόφους και τους φιλακολούθους εκείνους, οι οποίοι, εις μίαν μεν τοιαύτην συζήτησιν, όπως η ιδική μας, δεν θα είχαν καμμίαν διάθεσιν βέβαια να παρασταθούν, τρέχουν όμως εις όλας τας Διονυσιακάς εορτάς, χωρίς να παραλείψουν καμμίαν, είτε εις την πόλιν είτε εις τα χωρία, ως να είχαν ενοικιάση τα αυτιά των, διά να ακούσουν όλους τους χορούς. Φιλοσόφους λοιπόν θα ονομάσωμεν όλους αυτούς, που έχουν μέγαν ζήλον να μανθάνουν κάτι τοιαύτα πράγματα και να καταγίνωνται με τέχνας όλως διόλου ασημάντους; — Δεν είναι πράγματι αυτοί φιλόσοφοι, ομοιάζουν όμως με φιλοσόφους. — Και ποίους ονομάζεις πραγματικούς φιλοσόφους; — Εκείνους που αγαπούν να βλέπουν την αλήθειαν. — Είναι αναμφιβόλως ορθόν

αυτό που λέγεις, αλλά εξήγησέ μου πώς το εννοείς; — Διά κάθε άλλον δεν θα μου ήτο πολύ εύκολον· εσύ όμως πιστεύω να συμφωνήσης εις αυτό που θα ειπώ. — Τι; — Επειδή το ωραίον είναι αντίθετον προς το άσχημον, θα ειπή ότι είναι δύο πράγματα αυτά. — Πώς όχι; Αφού λοιπόν είναι δύο, είναι το καθένα των ξεχωριστόν. — Μάλιστα. — Το αυτό ισχύει και περί του δικαίου και του αδίκου, περί του καλού και του κακού και εν γένει περί όλων των ιδεών· έκαστον δηλαδή εξ αυτών είναι ένα, αλλά παρουσιαζόμενα πανταχού υπό την σχέσιν, την οποίαν έχουν με τας πράξεις μας, με τα σώματα και μεταξύ των, φαίνονται ως πολλά το καθένα. — Έχεις δίκαιον. — Κατ' αυτόν λοιπόν τον τρόπον διακρίνω και εγώ, χωριστά μεν εκείνους που αγαπούν τα θεάματα, τας τέχνας και καταγίνονται με αυτά, και χωριστά εκείνους, περί των οποίων πρόκειται τώρα ο λόγος, και οι οποίοι μόνον αξίζουν το όνομα του φιλοσόφου. — Και πώς τους διακρίνεις; — Οι πρώτοι εκείνοι, που αγαπούν τα θεάματα και τας ακροάσεις, περιορίζονται μόνον εις τας ωραίας φωνάς, εις τα ωραία χρώματα και σχήματα και εις όλα τα δημιουργήματα των τεχνών, τα οποία στηρίζονται επ' αυτών, ενώ η διάνοιά των είναι ανίκανος να αντιληφθή αυτήν καθ' εαυτήν την φύσιν του ωραίου και να την αγαπήση. — Αυτό πραγματικώς συμβαίνει. — Όσοι δε είναι ικανοί να ανυψωθούν μέχρι του ωραίου και να το βλέπουν αυτό καθ' εαυτό, δεν είναι βέβαια αρκετά σπάνιοι; — Και πολύ μάλιστα.

— Και τι σου φαίνεται πως είναι η ζωή ενός ανθρώπου, που γνωρίζει μεν τα ωραία πράγματα, δεν γνωρίζει όμως αυτό καθ' εαυτό το ωραίον, ούτε είναι ικανός να παρακολουθήση εκείνους, που θα ημπορούσαν να τον κάμουν να το γνωρίση; όνειρον τάχα ή πραγματικότης; και σκέψου· τι άλλο σημαίνει να ονειρεύεται κανείς, παρά ένα πράγμα όμοιον με κάτι, να μη το θεωρή όμοιον, αλλά να το παίρνη δι' αυτό το ίδιον πράγμα, με το οποίον ομοιάζει; — Βέβαια, και εγώ θα έλεγα πως ονειρεύεται αυτός.

— Εκείνος όμως απεναντίας, όστις γνωρίζει το ωραίον καθ' εαυτό και ημπορεί να το οραματίζεται και αυτό το ίδιον και όσα μετέχουν από την φύσιν του, χωρίς όμως να συγγέη αυτά με εκείνο, σου φαίνεται και αυτός πως ζη εν ονείρω, ή εν εγρηγόρσει; — Και πάρα πολύ μάλιστα εν εγρηγόρσει. — Η γνώσις επομένως αυτού, επειδή στηρίζεται επί της πραγματικότητος, δεν είναι δίκαιον να ονομασθή επιστήμη, του δε άλλου απλώς δοξασία, διότι στηρίζεται μόνον επί της φαντασίας του; — Βεβαιότατα.

— Και αν ο τελευταίος αυτός, ο οποίος καθ' ημάς φαντάζεται μόνον και δεν γνωρίζει, εθύμωνε μαζί μας και διεμαρτύρετο, ότι δεν λέγομεν την αλήθειαν, δεν θα είχαμεν να του ειπούμεν τίποτε, διά να τον καθησυχάσωμεν και να τον πείσωμεν, αλλά πάντοτε οπωσδήποτε κεκαλυμμένως, ότι δεν είναι καλά; — Πρέπει τουλάχιστον. — Σκέψου λοιπόν τι θα του ειπούμεν, ή θέλεις καλύτερα, αφού τον διαβεβαιώσωμεν ότι καθόλου δεν τον φθονούμεν, εάν ηξεύρη τίποτε,

αλλ' απεναντίας θα είμεθα πολύ ευχαριστημένοι να ιδούμεν ότι ηξεύρει κάτι, να του αποτεινόμεν την εξής ερώτησιν; ειπέ μας, θα τον ερωτήσωμεν, ένας που γνωρίζει, γνωρίζει κάτι τι ή όχι; απάντησέ μου λοιπόν εσύ δι' εκείνον. — Θα σου απαντήσω ότι γνωρίζει κάτι τι. — Και αυτό, που γνωρίζει, είναι πράγμα υπαρκτόν ή ανύπαρκτον; — Υπαρκτόν· διότι πώς είναι δυνατόν να γνωρισθῆ ένα πράγμα, που δεν υπάρχει;

— Δυνάμεθα λοιπόν να είμεθα βέβαιοι περί αυτού, οπωσδήποτε και αν το εξετάσωμεν, ότι ένα πράγμα που υπάρχει καθ' όλην του την υπόστασιν, ημπορεί επίσης και να γνωρισθῆ, ένα δε πράγμα που δεν υπάρχει καθόλου, δεν ημπορεί και καθόλου να γνωρισθῆ. — Είμεθα βέβαιοι. — Έστω· αλλ' αν ευρίσκετο κάτι τι, το οποίον να είναι συγχρόνως και να μην είναι, δεν θα έκειτο μεταξύ εκείνου που υπάρχει καθ' ολοκληρίαν, και εκείνου που δεν υπάρχει διόλου; — Βεβαίως. — Και αφού επομένως η μεν γνώσις είπομεν ότι είναι δι' εκείνα που υπάρχουν, η δε αγνωσία κατ' ανάγκην δι' εκείνα που δεν υπάρχουν, δεν πρέπει να ζητήσωμεν δι' αυτά που κείνται μεταξύ, κάτι τι που να είναι μεταξύ της αγνοίας και της επιστήμης, εάν υποτεθῆ ότι υπάρχει τοιούτον τι; — Πρέπει βέβαια. — Υπάρχει κάτι που το ονομάζομεν δοξασίαν; — Πώς όχι; — Και είναι διαφορετικόν από την επιστήμην, ή το ίδιον; — Διαφορετικόν. — Άλλο λοιπόν είναι το αντικείμενον της μιας και άλλο της άλλης, και καθεμία έχει την ιδικήν της ξεχωριστά δύναμιν. — Μάλιστα. — Η επιστήμη δεν έχει αντικείμενον να γνωρίζη τα πράγματα, που υπάρχουν, κατά ποίον τρόπον υπάρχουν; ή μάλλον μου φαίνεται αναγκαίον προηγουμένως να διευκρινήσωμεν κάπως αλλέως το ζήτημα. — Πώς;

— Όταν λέγωμεν δυνάμεις, εννοούμεν ένα κάποιον είδος υπάρξεων, χάρις εις τας οποίας είμεθα εις θέσιν και ημείς, και οτιδήποτε άλλο πράγμα, να κάμνωμεν εκείνο, που μας προσιδιάζει· δυνάμεις παραδείγματος χάριν λέγω την ακοήν, την όρασιν, και πιστεύω να καταλαβαίνης τι θέλω να εννοήσω με αυτό το γενικόν όνομα — Πώς; καταλαβαίνω. — Άκουσε λοιπόν, ποία είναι η γνώμη μου περί αυτού του ζητήματος· εγώ δεν βλέπω η δύναμις να έχη ούτε χρώμα, ούτε σχήμα, ούτε τίποτε όμοιον με εκείνα, που ευρίσκονται εις πολλά άλλα πράγματα, και τα οποία λαμβάνω υπ' όψιν μου διά να διακρίνω τα διάφορα αντικείμενα απ' αλλήλων· προκειμένου λοιπόν περί δυνάμεως εις τούτο μόνον αποβλέπω, ποίος είναι ο προορισμός και ποία τα αποτελέσματά της, και με αυτόν τον τρόπον διακρίνω την κάθε μίαν των· και θεωρώ ομοίας μεν τας δυνάμεις, που έχουν το αυτό αντικείμενον και τα αυτά αποτελέσματα, διαφορετικάς δε, όσαι έχουν διάφορον αντικείμενον και αποτελέσματα· εσύ δε, πώς τας διακρίνεις; — Και εγώ έτσι.

— Ας επανέλθωμεν λοιπόν τώρα εις το θέμα μας· την επιστήμην την παραδέχεσαι ως δύναμιν, ή την κατατάσσεις εις καμμίαν άλλην κατηγορίαν; —

Ὡς δύναμιν και μάλιστα την ισχυροτάτην από όλας τας δυνάμεις. — Η δε δοξασία, είναι και αυτή δύναμις, ή πρέπει να την κατατάξωμεν εις άλλο είδος; — Διόλου· επειδή και η δοξασία είναι κάτι, διά του οποίου ημπορούμεν να κρίνωμεν κατά το φαινόμενον. — Αλλά προ ολίγου ωμολόγησες ότι δεν είναι το ίδιον πράγμα η δοξασία και η επιστήμη. — Αναμφιβόλως· διότι πώς είναι δυνατόν ένας άνθρωπος με νουν να θεωρήση το ίδιον ένα πράγμα που δεν σφάλλεται με ένα που σφάλλεται; — Πολύ καλά· αναγνωρίζομεν λοιπόν, ότι άλλο πράγμα είναι η γνώσις και άλλο η δοξασία. — Μάλιστα. — Και επομένως η καθεμία έχει άλλο αντικείμενον και άλλην ενέργειαν. — Κατ' ανάγκην. — Και η μεν επιστήμη δεν έχει ως αντικείμενον της, να γνωρίζη εκείνο που υπάρχει, κατά ποίον ακριβώς τρόπον υπάρχει; — Ναι. — Η δε δοξασία, λέγομεν, δεν είναι άλλο παρά η δύναμις να κρίνωμεν κατά το φαινόμενον. — Μάλιστα. — Το ίδιον τάχα αντικείμενον, το οποίον και η επιστήμη γνωρίζει, ούτως ώστε το γνωστόν και το κατά το φαινόμενον να είναι ένα και το αυτό πράγμα; ή είναι αδύνατον το τοιούτον; — Αδύνατον, σύμφωνα με εκείνα που παραδέχθημεν, αφού εκάστη δύναμις έχει ωρισμένον αντικείμενον, η δε επιστήμη και η δοξασία είναι μεν και αι δύο δυνάμεις, άλλα διαφορετική καθεμία· εκ του οποίου έπεται, ότι δεν ημπορεί το γνωστόν και το κατά το φαινόμενο να είναι το ίδιον πράγμα. — Αφού λοιπόν η επιστήμη αντικείμενον της έχει το ον, άλλο βεβαίως θα είναι το αντικείμενον της δοξασίας και όχι το ον. — Άλλο. — Τάχα να είναι λοιπόν το μη ον; ή μήπως είναι αδύνατον το μη ον να είναι αντικείμενον δοξασίας; και σκέψου, εκείνος ο οποίος έχει μίαν δοξασίαν, δεν την έχει δι' ένα πράγμα; ή είναι δυνατόν να έχη μεν μίαν δοξασίαν, να μην αποβλέπη όμως αυτή εις κανένα πράγμα; — Αδύνατον. — Όστε ένας, που έχει μίαν δοξασίαν, την έχει πάντοτε δι' ένα ωρισμένον πράγμα. Μάλιστα. Το μη ον όμως δεν είναι ένα πράγμα, αλλά θα ημπορούσαμεν ορθότατα να το ονομάσωμεν μηδέν.

Βεβαίως. — Παραδέχθημεν δε κατ' ανάγκην ότι το μη ον είναι το αντικείμενον της γνώσεως. — Ορθώς. — Η δοξασία επομένως δεν της μένει να έχη αντικείμενον ούτε το ον, ούτε το μη ον. — Όχι βέβαια. — Επομένως δεν είναι ούτε γνώσις, ούτε άγνοια. Καθώς φαίνεται.

— Είναι λοιπόν έξω και από τα δύο, εις τρόπον τάχα που να υπερτερή την γνώσιν κατά την σαφήνειαν, ή την άγνοιαν κατά την ασάφειαν: — Ούτε το ένα, ούτε το άλλο. — Αλλά τότε μήπως άραγε παραδέχεσαι, ότι η δοξασία είναι σκοτεινοτέρα μεν της γνώσεως, φωτεινοτέρα δε της αγνοίας. — Και πολύ μάλιστα. — Κείται λοιπόν μεταξύ των δύο; — Ναι. — Όστε είναι κάτι διάμεσον η δοξασία μεταξύ της γνώσεως και της αγνοίας; — Βεβαιότατα. — Είπαμεν όμως προηγουμένως ότι, αν εύρωμεν κάτι, το οποίον να είναι και να μην είναι συγχρόνως, θα κείται αυτό μεταξύ του πραγματικώς όντος και του καθ' ολοκληρίαν μη όντος, και δεν θα είναι αντικείμενον ούτε της επιστήμης ούτε της αγνοίας, αλλά μιας δυνάμεως η οποία θα εφαινετο διάμεσος της επιστήμης

και της αγνοίας. — Σώστά. — Ευρήκαμεν δε τώρα, ότι αυτό το διάμεσον μεταξύ των δύο είναι εκείνο, που ονομάζομεν δοξασίαν. — Μάλιστα, το ευρήκαμεν. — Μας υπολείπεται λοιπόν τώρα να εύρωμεν, καθώς φαίνεται, ποίον είναι εκείνο το πράγμα, που μετέχει συγχρόνως και του όντος και του μη όντος, χωρίς να είναι ακριβώς και καθ' εαυτό ούτε το ένα ούτε το άλλο· και εάν ευρεθή αυτό το αντικείμενον της δοξασίας, θα αποδώσωμεν εις εκάστην των τριών δυνάμεων τα αντικείμενά των· εις τας άκρας τα άκρα, και εις την μεταξύ κειμένην τα μεταξύ αντικείμενα· δεν είναι έτσι;

Έτσι μάλιστα.

Τούτου τεθέντος, θα ερωτήσω κατόπιν και ας μου αποκριθή εκείνος ο καλός μας, ο οποίος δεν παραδέχεται ότι υπάρχει το ωραίον καθ' εαυτό, ούτε η ιδέα του ωραίου, αμετάβλητος κατά πάντα και πάντοτε, αλλά μόνον τα πολλά ωραία αναγνωρίζει, ο φίλος εκείνος των ωραίων θεαμάτων, που δεν ανέχεται να του κάμης λόγον διά το ένα και απόλυτον ωραίον, διά το ένα και απόλυτον δίκαιον και ούτω καθ' εξής· απάντησέ μας, θα του είπωμεν, καλέ μας, από τα πολλά τα ωραία υπάρχειτάχα κανένα, που να μην ημπορή να φανή ποτε άσχημον, ή από τα δίκαια, που να μη φανή άδικον, και από τα όσια, ανόσιον; — Όχι, αλλά κατ' ανάγκην το ίδιον πράγμα δύναται να φανή άλλοτε ωραίον και άλλοτε άσχημον, όπως και τα άλλα που ερωτάς. — Τι δε; τα πολλά διπλάσια, δεν ημπορούν πολύ ωραία να είναι και τα μισά ενός άλλου ποσού; — Βεβαιότατα. — Επίσης και τα μεγάλα και τα μικρά και τα ελαφρά και τα βαρέα δεν ημπορούν να είναι και τοιαύτα, όπως τα εχαρακτηρίσαμεν, αλλά και τα εναντία; — Βεβαίως, έκαστον από αυτά είναι πάντοτε και το ένα και το άλλο. — Και έκαστον από τα πολλά πράγματα είναι τάχα περισσότερο, ή δεν είναι, εκείνο που το λέγομεν ότι είναι; — Αυτό μοιάζει εκείνα που λέγουν εις τα τραπέζια, τα ήξεις αφήξεις, ή με το αίνιγμα των παιδιών διά τον ευνούχον που επετροβόλησε την νυκτερίδα και με τι και πού επάνω την επετροβόλησε· το ίδιον και αυτά που λέγεις έχουν διπλόν νόημα, και είναι και δεν είναι, και δεν ημπορείς να είπης με βεβαιότητα, αν είναι και τα δύο, ή ούτε το ένα ούτε το άλλο.

Έχεις λοιπόν τι καλύτερον να κάμης με αυτά, ή πού να τα τοποθετήσης καλύτερα, παρά μεταξύ του όντος και του μηδενός; διότι βεβαίως ούτε σκοτεινότερα είναι από το μη ον, ώστε να έχουν ολιγωτέραν ύπαρξιν από αυτό, ούτε φωτεινότερα από το ον, ώστε να έχουν περισσοτέραν από αυτό ύπαρξιν. — Είναι αλήθεια.

— Ευρήκαμεν λοιπόν, καθώς φαίνεται, ότι αυτά τα πολλά πράγματα, εις τα οποία οι πολλοί αποδίδουν την ιδιότητα του ωραίου και τας άλλας τοιαύτας ιδιότητας κυμαίνονται, ούτως ειπείν, μεταξύ του καθ' αυτό όντος και του μη όντος. — Μάλιστα. — Εσυμφωνήσαμεν δε προηγουμένως, ότι, αν ήθελεν

ευρεθή τοιούτον τι, θα το ονομάσωμεν αντικείμενον όχι της επιστήμης αλλά της δοξασίας, της διαμέσου ταύτης δυνάμεως, εις την οποίαν υπόκειται το μεταξύ κυμαινόμενον. — Πραγματικώς.

— Εκείνοι λοιπόν που παρατηρούν τα πολλά ωραία πράγματα, δεν βλέπουν όμως το ωραίον καθ' εαυτό, ούτε δύνανται να παρακολουθήσουν εκείνον, που είναι εις θέσιν να τους το δείξη, επίσης δε και τα πολλά δίκαια, όχι όμως και το έν δίκαιον το καθ' εαυτό, και τα άλλα ομοίως, αυτοί, θα είπωμεν ότι έχουν απλώς γνώμας, ουδεμίαν όμως γνώσιν των πραγμάτων. — Κατ' ανάγκην. — Απεναντίας δε, εκείνοι που παρατηρούν αυτά καθ' εαυτά τα πράγματα και την πάντοτε αναλλοίωτον αυτών φύσιν, αυτοί δεν θα είπωμεν ότι γνωρίζουν και όχι απλώς ότι έχουν γνώμας; Κατ' ανάγκην και τούτο. — Και αυτοί μεν, δεν θα ειπούμεν, ότι αγαπούν και ασπάζονται τα πράγματα, που είναι αντικείμενα της επιστήμης, οι άλλοι δε τα πράγματα, που είναι αντικείμενα της δοξασίας; ή δεν ενθυμείσαι που ελέγαμεν δι' αυτούς τους τελευταίους, ότι αγαπούν και ευχαριστούνται με τας ωραίας φωνάς, τα ωραία σχήματα και τα τοιαύτα, αλλά δεν ανέχονται να ακούσουν διά το απόλυτον ωραίον, ότι υπάρχει; — Το ενθυμούμαι. — Θα τους αδικήσωμεν λοιπόν τάχα αν τους ονομάσωμεν φιλοδόξους μάλλον ή φιλοσόφους, και θα μας θυμώσουν πολύ άραγε δι' αυτό το όνομα, που θα τους δώσωμεν;

Όχι, αν θέλουν να με πιστεύσουν· διότι δεν είναι σωστόν να θυμώνη κανείς με την αλήθειαν. — Πρέπει λοιπόν κατά συνέπειαν να ονομάζωμεν φιλοσόφους μόνον εκείνους, που αφοσιώνονται εις την εξέτασιν του όντος καθ' εαυτό. — Δίχως αντίρρησιν.

* *

*

Η Σειρά των Αρχαίων Ελλήνων Συγγραφέων, των Εκδόσεων Φέξη, υπήρξαν ένας σταθμός στα ελληνικά χρονικά. Για πρώτη φορά προσφερόταν συστηματικά στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό, η αρχαία ελληνική σκέψη (ιστορία, φιλοσοφία, ποίηση, δράμα, δικανικός και πολιτικός λόγος) σε δημιουργικές μεταφορές της, από τους άριστους μεταφραστές του τόπου, στην πιο σύγχρονη μορφή που πήρε εξελισσόμενο το γλωσσικό της όργανο. Ο Όμηρος, οι Τραγικοί κι ο Αριστοφάνης, ο Ηρόδοτος, ο Θουκυδίδης, ο Πλάτων, ο Ξενοφών, ο Αριστοτέλης, ο Θεόκριτος, ο Θεόφραστος, ο Επίκτητος, ο Πλούταρχος, ο Λουκιανός κλπ. προσφέρονται και σήμερα, στις κλασικές πια μεταφράσεις των Πολυλά, Ραγκαβή, Μωραϊτίδη, Κονδυλάκη, Ποριώτη, Γρυπάρη, Τανάγρα, Πολέμη, Καμπάνη, Καζαντζάκη, Βάρναλη, Αυγέρη Βουτιεριδίδη, Ζερβού, Φιλαδελφέως, Τσοκόπουλου, Σίγουρου, Κ. Χρηστομάνου κλπ, σε μια σύγχρονη σειρά εκδόσεων βιβλίου τσέπης, πράγμα που επίσης

γίνεται για πρώτη φορά, συστηματικά, στην Ελλάδα.

Πολιτεία. Το πρωτυπώτερον και πλαστικώτερον των πλατωνικών έργων, αποτελούμενον εκ 10 βιβλίων. Το πρώτον βιβλίον πραγματευόμενον περί δικαιοσύνης είναι αφητηρία διατυπώσεως έπειτα ιδανικού πολιτεύματος. Η οριζομένη ισότης δικαιωμάτων των πολιτών, η διακανόνισις ίσης εργασίας, η κατανομή των πολιτών εις τρεις τάξεις, η εξίσωσις ανδρών και γυναικών, η κοινογαμία και κοινοκτημοσύνη, ο αποκλεισμός των ποιητών, ο περιορισμός της αυξήσεως του πληθυσμού, αι πρωτόρρυθμοι γενικαί περί του κοινωνικού και του αστικού δικαίου αρχαί, συνδυαζόμεναι εις οργανικόν σύστημα εις την «Πολιτείαν» του Πλάτωνος, υπήρξαν αφητηρία πλείστων φιλοσοφικών, κοινωνιολογικών και πολιτικών θεωριών. Έσπε και από της απόψεως ταύτης είναι εκ των σημαντικωτέρων δημιουργημάτων της ανθρωπίνης σκέψεως.

Η μετάφρασις πιστή, σαφής και γλαφυρά υπό του κ. Ι. Ν. Γρυπάρη.
Τόμος Α' 10 δρχ., Τόμος Β' 10 δρχ., Τόμος Γ' 10 δρχ. Τόμος Δ' 10 δρχ.

* *

*

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ

ΛΑΔΙΑΣ ΚΑΙ ΣΙΔΑ Ο.Ε.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 22 ΤΗΛ. 614.686, 634.506

ΤΙΜΑΤΑΙ

ΔΡΧ. 10

1) Το κείμενον έχει «ύδραν τέμνουσιν».[↵](#)

End of the Project Gutenberg EBook of Republic, Volume 2, by Plato

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK REPUBLIC, VOLUME 2 ***

***** This file should be named 39493-h.htm or 39493-h.zip *****

This and all associated files of various formats will be found in:

<http://www.gutenberg.org/3/9/4/9/39493/>

Produced by Sophia Canoni. Book provided by Iason Konstantinides. Thanks to George Canonis for his major work in proofreading.

Updated editions will replace the previous one--the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no

one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away--you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project

Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a

defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered

throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at www.gutenberg.org/contact

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

www.gutenberg.org

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.